

ÖNKORMÁNYZATI SZEMLE

Megalakult a SZMÖT

4-18. oldal

**Az uniós támogatásokat
valós igényekhez kell
igazítani**

19-22. oldal

**Az MI és az
önkormányzatok
kapcsolata**

32-46. oldal

TARTALOM

65 településsel indult meg a SZMÖT **4**

Az uniós támogatásokat valós igényekhez kell igazítani **19**

Felújított települések, utak és intézmények – elszalasztott gazdasági fejlesztések **23**

Tájékoztató a nemzeti kisebbségi nyelvek használatának aktuális helyzetéről **28**

A mesterséges intelligencia a mindennapok része lesz... **32**

Helyi önrendelkezés és energiabiztonság **45**

Önkormányzati Szemle
időszaki folyóirat

Megjelenik negyedévente
Ingyenes kiadvány
Nyilvántartási szám: EV 4426/11,
ISSN 1338-8290

Kiadja:
Pro Civis, 930 40 Štvrtok na Ostrove,
Mýtne námetie 1, IČO 37846671

Felelős kiadó:
Óry Péter
(e-mail: ory@procivis.sk)

Főszerkesztő:
Vadkerti Neszméri Csilla

Műszaki szerkesztés:
Bodzás Gergely, EGM s.r.o.

Szerkesztőségi bizottság:
Kállay András, Kövesdi Károly,
Neszméri Tünde, Mészáros András

Kampány elé

Mozgalmas lesz az ősz. Látható abból is, ami a nyáron zajlott. Négy év után – pontosabban a negyedik év vége felé – nyakukba vették az országot azok is, akik korábban azt sem tudták, mi van vidéken, Pozsonytól távolabb. Beindult az internetes világ(háló) összes közösségi platformja is, folyik az adok-kapok.

Most kell józannak és mértéktartónak maradni. Igen, tudom, helyi szinten is egyre nehezebb indulatok helyett tényekkel versenyezni, mégis meg kellene próbálni, mert október 25-én is mi leszünk itt egymásnak, csak mi; nekünk kell együtt élni.

Országos szinten, pártközpontokban, ilyen-olyan agytrösztökben lehet részkérdésekről okos tanulmányokat írni, lehet azzal foglalkozni, honnan kellene még pénzt elvenni, hol kéne meghúzni a nadrágszíjat, mire nem kellene közpénzt kiadni, mert akkor jobban mutatnának a makrogazdasági statisztikák és az EU meg az OECD is tapsolna nekünk, de egy város, egy falu élete nem makroökonómia kérdés. Itt naponta hús-vér emberekkel szembesül, aki közhivatalt vállal. Hús-vér emberek megoldásokat követelő ezerféle gondjával-bajával. Ehhez türelem, kitartás, okosság, irigység helyett belátás, mérlegelés kell, képesség arra, hogy fontossági sorrendet alkossunk a szükséges és a lehetséges tennivalók sorában. És függetlenül attól, hogy a választások milyen eredménnyel zárulnak, másnapról egy asztal köré kell ülnünk, együtt kell szolgálunk a közös ügyeinket, és el kell fogadnunk: a különböző elképzelések azért vannak, hogy azokból a településünk, megyénk számára legjobbakat együtt válasszuk ki.

Nincs értelme annak, hogy a világháló közösségi platformjain a választási verseny nevében egymást alázzuk, hogy vádaskodjunk és gyanúsítgassunk, mert azzal egyetlen közösség épülésének sem segítünk. Az elképzeléseket, az álmokat mindig felülírja a valóság. Helyi szinten, ahol tényleg mindenki ismer mindenkit, sokszorosan érvényes, hogy egy jó csapat – egy jó viszonyokat és kölcsönös tiszteletet ápoló képviselőtestület – szűkösebb időkben is többet képes elérni, mint egy olyan, amely a kampánymarokdásból csinál programot munkavégzéséhez.

Nézhetünk egymásra a szavazatokért folyó versenyben (kampányban) is úgy, hogy a versenytársban is látjuk az értéket, az embert. Ez nagyon ódivatúan hangzik, de ha belegondolunk, az acsarkodás politikája hogyan rontja meg a törvényhozói, kormányzati munkát országos szinten, érdemes lenne okulni belőle. Semmi értelme annak, hogy helyi vagy megyei szintre is levetítsük az eredetileg a közjó szolgálatát jelentő politikai munkavégzésnek azt a változatát, amely csak arról szól, hogyan lehetne „kicsinálni” a másikat, aki bizalmat kapott a választópolgároktól.

2021-ben szabadult el a Facebook-kormányzás kis hazánkban, többszörösen belebukott a kommentekre épült koalíció, sok időt vesztegettünk el, s a járvány után a szomszédban folyó háború is rontotta felkapaszkodásba vett reményeinket, gazdasági lehetőségeinket. És a kilátásaink továbbra sem biztatóak. Most arra van szüksége településeinknek, hogy valódi közösségi, közjót szolgáló emberek álljanak csatasorba.

Óry Péter

65 településsel indult meg a SZMÖT

Fontos a természetes régiók együttműködése

Az Önkormányzati Szemle is foglalkozott a komáromi nagygyűlés 30. évfordulójával, a témához időnként vissza kell térni, van amikor emlékeztetőül, van amikor mert a szlovákiai magyar önkormányzatok elindulnak egy úton. És most elindultak. Hiszen az emlékkonferencián célként kitűzött önkormányzati tanács már megtartotta alakuló ülését.

Emlékeztetőül: Magunkért, újra

A komáromi nagygyűlés 30. évfordulóján Magunkért, újra címmel szervezett emlékkonferenciát és önkormányzati találkozót a Csallóközi Falvak és Városok Társulása, a Szövetség a Közös Célokért és a Pro Civis Polgári Társulás 2024. január 8-án Komáromban a Tiszti pavilonban. A találkozón részt vettek felvidéki polgármesterek, önkormányzati és megyei képviselők, megyei alelnökök és a civil szervezetek vezetői, képviselői.

A rendezvény szervezői szerint, a 30 évvel korábban, 1994. január 8-án megtartott nagygyűlés a közösségünk politikai történetének kiemelkedő pillanatai közé tartozik.

Az emlékkonferencia szervezői Őry Péter, a Pro Civis polgári társulás elnöke; Balódi László, Csallóközi

Falvak és Városok Társulásának elnöke; Gubík László, a Szövetség a Közös Célokért elnöke; Hideghéthy Andrea, a SZAKC ügyvezető igazgatója; valamint Mészáros András, a Pro Civis Polgári Társulás elemzője voltak.

1994-ben a választott képviselők közül több mint 3500 fő tartotta fontosnak, hogy részt vegyen a gyűlésen. Céljuk pedig az volt, hogy a sorsdöntő időszakban közösen álljanak ki alapvető, magyarságunk megmaradását segítő céljaink mellett, melyeket ott és akkor meg is fogalmaztak.

Az 1990-es évek elején sem volt egyszerű, akkor sem éltünk jobb idők. Volt három magyar párt, sok elképzeléssel, viszont az alapelv közös volt: **rólunk nélkülünk ne döntsenek.**

Az 1994-es nagygyűlés szervezőinek másik fontos gondolata: a polgárok és nemzetek közötti békés együttélésből fakadó egyenrangúság és egyenjogúság. Soha mások ellen, de mindig magunkért, ez az alapelv tartotta össze a közösséget.

Az elmúlt években számos dolog megváltozott, sajnos olyan idők jöttek, amikor rólunk döntenek nélkülünk.

Az emlékkonferencia szervezőinek meggyőződése, hogy „tisztelettel kell adóznunk elődeink akkori, 30 évvel ezelőtti bátor lépése előtt. Feladatunk a visszatekintés, az elmúlt harminc év tanulságainak levonása, és az olyan értékek megfogalmazása, amelyekkel önkormányzataink, intézményeink a XXI. században azonosulni tudnak közösségi jogaink hosszú távú biztosítása érdekében.

Ezért szükségesnek látjuk a pártpolitika felett álló, magyar közösségünket a közpolitikában megjelenítő összefogás megszervezését.”

Az emlékkonferencián az 1994-es nagygyűlés szervezői közül is többen megjelentek, köszönthették Szabó Editet, Szabó Olgát, Kvarda Józsefet, Pásztor Istvánt, Harsányi Imrét, Lojkovics Sámuel, Pállfy Dezsőt és Szkukalek Lászlót.

A konferencia Kiss Róbert püspöki helynök és Somogyi Alfréd református lelkész áldásával kezdődött meg. Kiss Róbert visszaemlékezett arra is, hogy 30 éve édesapja is ott volt a nagygyűlésen.

Somogyi Alfréd viszont arra tért ki, hogy sajnos nem lehet teljes a megemlékezés, hiszen Duray Miklós már nem lehetett jelen. Áldáskívánásában megfogalmazta, hogy ne féljünk, csak higgyünk.

Az ünnepélyes megnyitót Komárom polgármestere Keszegh Béla tartotta. Mérföldkőnek, rendhagyónak nevezte az 1994-es nagygyűlést, amely egy időre meghatározta az irányvonalakat. Felidézte, hogy több száz újságíró volt jelen külföldről is. Szerinte, érdemes számot vetni, hogy mi mindent sikerült megvalósítani az akkor megfogalmazott javaslatokból, jó dolgok is történtek, hiszen a szlovákiai magyarok részt vettek az Európai Unióhoz való csatlakozásban, a magyar egyetem megalakításában, részesei voltak az önkormányzatok a decentralizációnak. Keszegh azt is kifejtette, hogy a mai választók apatikusak, és a szlovákiai magyar közéletpolitika keresi az útját. Kérdés, hogy tudunk-e úgy mobilizálni, mint 1994-ben, mert óvatosak vagyunk, arctalanul haladunk előre, márpedig meg kell határoznunk, hogy merrefelé szeretnénk haladni.

Azt kívánta a jelenlévőknek, hogy legyen bátorságuk, hitük, és adják fel még az öncenzúrát is, hogy ne sodródjunk tovább. Kifejtette, hogy Komárom ebben szeretne jelen lenni.

Visszaemlékezések

A 2024-es emlékkonferencián az 1994-es szervezőbizottság tagjainak visszaemlékezésére is sor került, Pásztor István, Komárom város volt polgármestere, Harsányi Imre, Gúta város volt polgármestere és Szabó Olga, Patkószög volt polgármestere tekintettek vissza a múltra.

Pásztor István visszaemlékezésében azt emelte ki, hogy talán nem is volt egységes akarat a nagygyűlésen megfogalmazott tetteket végrehajtani. A nagygyűlés ajánlásait akkor a gyarlóság buktatta meg. Elveszett egy fellángolás, a hit abban, hogy mi, a magyar közösség bármire is vihetjük, és ezáltal elveszett a bizalom is, magyarjaink egyre kevésbé bíznak vezetőinkben, de mint mondta: nem veszett el ez a remény.

Többször idézett Duray Miklóstól, aki akkor azt mondta, hogy baj, ha összekeverik a közérdeket a nem-

zeti érdekekkel, s hogy a pártpolitikában minden szabad, csak a nemzetpolitikai célok támadása nem; a politikai többpártiság viszont csak a területi autonómia keretében teremthető meg.

Szabó Olga azzal kezdte beszédét, hogy „Csodákra képes az emberi elme, hiszen minden ember másként látja ugyanazt a történetet, másképpen emlékszik rá. Így aztán a 30 évvel ezelőtti rendezvényt is különbözőképpen ítéljük meg. Visszaemlékezett rá, hogy az újonnan megalakult Szlovákiában új közigazgatási és területi felosztást terveztek.

Nem volt kétséges a szándék, végérvényesen eltüntetni Szlovákia térképéről valamennyi magyar többségű közigazgatási egységet.

Ennek megakadályozása érdekében 1993. december 6-án a Csallóközi Városok és Községek Társulása Tanácsának ülésén éles vita, alapos mérlegelés után mondatonként fogadtuk el a felhívást a választott képviselők és polgármesterek nagygyűlésének összehívására. A gyűlés célja az önkormányzatok jogi helyzetének felvázolása, az ország tervezett közigazgatási és területi felosztásának ismertetése, különleges jogállású tartomány létrehozása az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésének 1201-es ajánlása alapján, az azt vezető 100 tagú tanács megválasztása, valamint a nemzeti és etnikai kisebbségek jogállásának javítása.

A vita alapját az a felhívás-tervezet képezte, amelyet Duray Miklós vetett papírra, és Kvarda József terjesztett a Tanács elé. A tanácstagok egy része nem értett egyet a Nagygyűlés szervezésével, ezért a felhívást csak kilencen írtuk alá: Bölcs József, Komáromfüss, Harsányi Imre, Gúta, Kvarda József, Csenke, Lojkovič Samuel, Nagymegyer, Pálffy Dezső, Nagyszarva, Pásztor István, Komárom, Szabó Edit, Bátorkeszi, Szabó Olga, Path, Szkukalek László, Nemesócsa polgármestere.”

Szabó Olga arra is visszaemlékezett, milyen tárgyalások folytak, Michal Kováč, köztársasági elnökkel, a parlament Közigazgatási, Önkormányzati, és Kisebbségi Bizottságának ülésén, ahol határozatban ítélték el a kezdeményezést és szigorú fellépést indítványoztak. Feladatuk adták a rendőrségnek, katonaságnak a közrend, és az állam egységének megvédését. „Ennek ellenére a Választott Képviselők és Polgármesterek Nagygyűlését a tervezett időpontban megtartottuk. Igaz, nem a tervezett program szerint. A három magyar párt különbözőképpen ítélte meg a politikai helyzetet. A Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom csak abban az esetben engedélyezte választott képviselőinek és polgármestereinek a részvételt, ha a különleges jogállású tartomány létrehozására és 100 tagú elnökségének megválasztására nem kerül sor. Miután ebben megegyezett az MKDM

és az Együttélés, a Magyar Polgári Párt polgármesterei és képviselői is részt vehettek a gyűlésen. Ezt megelőzően az MPP-nek a nagygyűlés ellen elvi kifogásai voltak.”

A Komáromi Nagygyűlés elfogadta a felvidéki magyarság távlati célkitűzéseit

30 év múltán is jobbára csak célkitűzésekről és nem elért célokról beszélhetünk, Szabó Olga ilyennek tartja a Selye János Egyetem létrehozását, de nem sikerült a szlovákiai nemzeti és etnikai kisebbségek jogait taglaló törvény elfogadása.

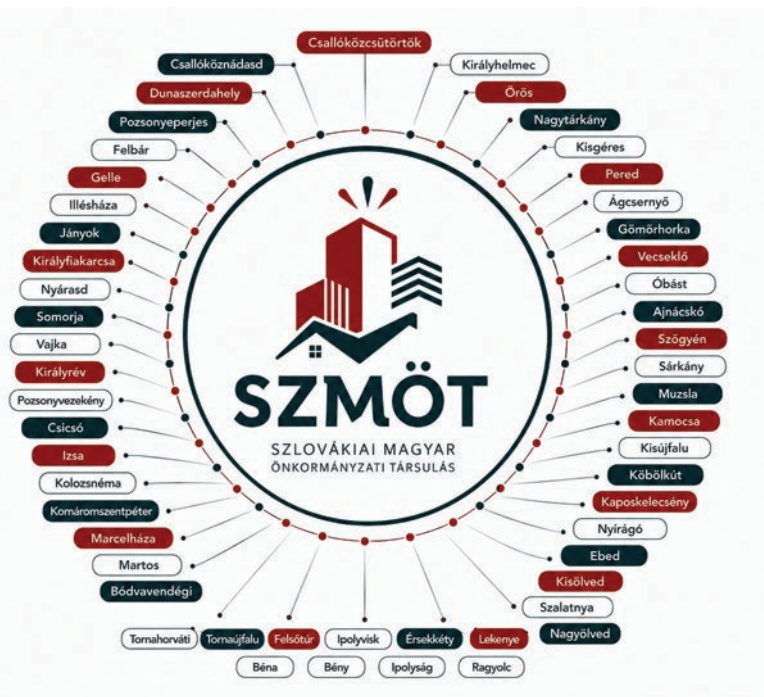
Harsányi Imre Gúta volt polgármester is nehezen tette magát túl a történeteken, csalódott, mert nem következett be, amit akartak, és az akkori titkosszolgálat mindenről értesült, nem felejtették el erről értesíteni a szereplőket, hiszen egyre keményebb figyelmeztetéseket is kaptak, és az előkészítő bizottság tagjairól a hatalom nem feledkezett meg. Harsányi élesen fogalmazott, szerinte a magyarság minden forradalma elbukott. Az 1994-es nagygyűlés résztvevői nem áldozták az életüket, csak megvillantották annak a lehetőségét, és ettől néhányan megrettentek.

A 3 évtized történéseiről és a jelenről Öllös László politológus és Somogyi Alfréd egyetemi dékán cseréltek véleményt. A felvezetést Petheő Attila, a Csemadok Komáromi Területi Választmányának elnöke mondta.

Öllös László politológus őszintén kifejtette, annak ellenére, hogy édesapja Dunaszerdahely akkori polgármestereként az első sorban ült, ő nem vett részt a nagygyűlésen, és nem is értett egyet vele. Szerinte akkor nem volt meg az erő arra, hogy az autonómiát megkapta volna a terület, a nemzetidentitás tömegidentitás, és a 90-es évek elején nem volt mód arra, hogy a tömegekhez szóljanak. A társnemzeti koncepció nem volt átgondolt, úgy, ahogyan a tartomány fogalma sem.

Somogyi Alfréd egyetemi dékán tudósítóként érkezett a harminc évvel ezelőtti eseményre, kiemelte: harminc évvel ezelőtt még 600 ezer felvidéki magyarról beszéltünk, ma pedig csak 450 ezerről. Nem úgy alakultak a dolgok, ahogy a komáromi nagygyűlést eltervezők szerették volna.

„Azért született meg a nagygyűlés ötlete, azért történt a szervezés, és azért valósult meg – minden államhatalmi ellenszél és belső gáncsokkodás ellenére – a komáromi nagygyűlés, mert az ötletgazda Duray Miklós és a szervezők, szerették a saját fajtájukat: szerették a felvidéki magyar nemzetközösséget. És egy ke-

resztlyén ember Krisztus szeretetparancsolatára építi az életét és a szolgálatát: az Isten szeretetére és a felebarát szeretetére. Ezt sokan tudják, nem mondtam vele újat. Csakhogy a parancsolatnak van egy sokszor elfeledett része. Igazából úgy szól, hogy „Szeresd az Urat, a te Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből és teljes elmédből. Ez az első és a nagy parancsolat. A második hasonló ehhez: Szeresd felebarátodat, mint magadat” (Mt 22,37-39).

A mi felvidéki magyar közösségünk, általában erről a harmadik parányi részletről feledkezik meg: 1. szeresd az Istent, 2. szeresd a felebarátot és 3. szeresd magadat.

Amíg prioritásként, megértő szlovák partnereket keresünk, addig a felebarátot jobban szeretjük, mint magunkat. Amíg nem merünk kiállni és kimondani, hogy „autonómia”, vagy „önrendelkezés”, mert mit fognak mondani a szlovákok, addig a felebarátot jobban szeretjük, mint magunkat. (...) Harminc évvel ezelőtt, a komáromi nagygyűlés, önmagában arra kezdte tanítani a felvidéki magyar közösséget, hogy „...mint magadat”. Hiszen ettől függ az egész! Az önbecsülésünk határozza meg a partnereink valós értékét és ez határozza meg a helyzetünket a világban, még Isten színe előtt is.

Szeressük annyira magunkat, a magunk közösségét, hogy mostanság, amikor nincs parlamenti képviselőnk, de vannak megyei és önkormányzati képviselőink, még van erőnk a szülőfalvainkban és szülővárosainkban, akkor ebből alkossunk magunknak legitim képviselőket.

Elkezdhetnénk komolyan gondolkodni a Felvidéki Magyar Nemzeti Tanács kérdéséről úgy, hogy nem azt nézzük, hogy kinek miért nem tetszik, hanem azt, hogy mit adna ez a közösségünk önbecsüléséhez, megerősítéséhez, identitásához.” – mondta beszédében Somogyi.

Az önkormányzatiság jelene és jövője Szlovákiában

Az emlékkonferencia fontos része Az önkormányzatiság jelene és jövője Szlovákiában című beszélgetés címmel hangzott el.

Hideghéthy Andrea, a SZAKC ügyvezető igazgatója beszélgetett Balódi Lászlóval, a Csallóközi Falvak és Városok Társulásának elnökével, aki A komáromi nagygyűlés céljai és eredményei a Csallóközi települések életében címmel tartotta meg felszólalását. Gubík László, akkor még a Szövetség a Közös Célokért elnöke pedig A komáromi nagygyűlés társadalmi hatásai egy akkori kisorsos mai szemével címmel szólt. Őry Péter, a Pro Civis Polgári Társulás elnöke az Önkormányzatiság akkor és most címmel fejtette ki mondanivalóját.

Balódi László, Csallóközi Falvak és Városok Társulásának elnöke leszögezte, hogy mindannyian hibásak vagyunk, mert nekünk nem kell ellenség, hiszen egymásnak vagyunk az ellenségei. Megfogalmazta, hogy a tüzet őrizni kell. Véleménye szerint ma az önkormányzatok nem tudnak az asztalra csapni.

Gubík László szerint 1994. január 8-án zajlott közösségünk '89 utáni történelmének legkiemelkedőbb eseménye lélektani és politikai értelemben egyaránt. Ha január 8. meg kellett, hogy tanítson minket valamire, akkor a számos lecke közül a három legfontosabb a következőkben foglalható össze: 1. Ha nem ragaszkodunk céljaink végrehajtásához, azok egész biztosan léket kapnak. 2. Ha átengedjük másnak az irányítást, azzal az erkölcsi fölényünk nyilvánvalóvá válik, de a közösség nem feltétlenül jár jól, és az ügyünk félresiklik. 3. Ha megtörik a lelkünk, akkor lőttek a dalnak. A lelkünk ugyan nem tört meg, a dallam halkan, de még hallatszik, viszont lékekből és kisiklásból már volt épp elég az elmúlt 30 évben.

Más szóval: a közösség lelke mindig fontosabb, mint a színlelt egysége, mert az egységben nem feltétlen van tartalom, az lehet üres hatalomtechnikai konstrukció is, viszont a megfelelő lelkiségből bármikor újra kovácsolható egy ütőképes egység. És megérkeztünk ahhoz, amiért ma tulajdonképpen összejöttünk. Hogy kezdjünk el olyan ügyek mentén gondolkodni, melyekben lélek is van és egységbe is kovácsolnak. Az önkormányzatiság ilyen. Idézem a Csallóközi Városok és Falvak Társulásának egykori felhívását:

„E történelmi fontosságú gyűlés további különleges küldetését abban látjuk, hogy állásfoglalásaival összefogná a politikailag megosztott szlovákiai magyarságot. Sorsunkról formált közös elképzeléseink nem válnának pártcsatározások martalékává. Erkölcsi erejével mindannyiunkat támogatna.”

Az önkormányzatiság fontos dolog, sőt egy számbeli kisebbségi sorsban élő közösségnek létfontosságú, de mégiscsak mindössze egy keret. Ami a kereten belül van, az még fontosabb. És az az ember maga. Ma szülőföldünk természetes régióiban annyian élünk magunkat magyarnak vallva, mint amekkora Pozsony lakossága az ingázók nélkül. Közösségünk népszámlálásról népszámlálásra tizedével csökken.

Tegyünk a jövőnk érdekében

Őry Péter, a Pro Civis Polgári Társulás elnöke beszédében kiemelte:

„Bevezetőként engedjék meg, hogy két számot mondjak Önöknek. Az egyik a 10 957, a másik pedig a 145 234. Az egyik szám az eltelt időt jelzi, mégpedig a komáromi nagygyűlés óta eltelt időt. 10 957 napunk volt arra, hogy közösségi megmaradásunkért tegyünk. A másik szám pedig azt jelzi, hogy jó irányba haladunk-e? A válasz 145 234 nem, mert ennyivel lettünk az elmúlt 30 évben kevesebben, ez pedig 26,5 százalékos fogyás. Naponta 13 magyarral lett kevesebb az országban. (...)

Talán eljött annak az ideje is, hogy elmondjuk azt az igazságot, hogy 1994. január 8-a egy sorsdöntő nap lehetett volna, de a politikatörténet legnagyobb eseménye az elmúlt 30 év tükrében a legnagyobb kudarca is lett. Kényelmesen belepuhultunk a kialakult társadalmi és politikai helyzetekbe.

Amikor a mai napra készültem, újra elővettem az akkori történések jegyzőkönyvét. Olvasgatva az akkori dokumentumokat, újra rádöbbentem, hogy bizony a lényegi kérdésekben alig-alig van változás. Akár úgy is fogalmazhatnánk, hogy az akkori nyilatkozatba foglalt célokat a politikai hatalomgyakorlás mámore lassan elpárologtatta. Néhány kérdés fenntartása sokkal inkább egy-egy egyén vagy civil csoport eredménye, mint a hiányzó közösségi akaraté. Ilyenkor merül fel az emberben a kérdés, hogy a meghatározott közösségi célok betartásának hiányát pótolja-e a parlamenti képviselet görcsös keresése. A választ Önökre bízom.

A célok meghatározása a közösségünk szempontjából 10 957 napja változatlan, hadd idézzek belőlük néhányat:

A magyarok alkotmányos jogállásáról:

- A szlovákiai magyar nemzeti közösség fejlődéséhez nélkülözhetetlen, hogy a magyar nyelv a szlovák nyelvvel együtt legyen hivatalos nyelv.
- A nagygyűlés résztvevői kimondják, hogy a magyarság a polgári jogegyenlőség elvéből kiindulva a Szlovák Köztársaságot a szlovák nemzettel egyenrangú közösségként kívánja építeni;
- politikai alanyiságát demokratikus választás útján létrehozott saját képviseleti testület révén a magyar

koalíció képviselői által megfogalmazott alkotmány-törvény-tervezet szerint kívánja kifejezni;

Szlovákia közigazgatási és területi átszervezéséről

- A közigazgatási és területi átszervezés tartsa tiszteltben a magyar nemzeti közösség alapvető érdekeit;
- lakóterülete ne legyen szétdarabolva olyan közigazgatási egységek között, ahol hangsúlyozottan kisebbségbe kerülne, nem nyílna lehetősége érdekeinek érvényesítésére, és nem volna beleszólása saját ügyeinek intézésébe;
- olyan közigazgatási, területi szervezés elfogadható számára, ahol a szlovákiai magyar közösség nem kerül számbeli kisebbségbe azokon a területeken, ahol jelentős számban él;
- az ország közigazgatási és területi átszervezése során legyen betartva az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlése 1201-es ajánlásának 11. cikkelye, amely kimondja:

Az önkormányzatok jogairól

- Az alkotmány tételesen rögzítse a kisebbségi önkormányzatok rendszerét, illetőségét és jogkörét.
- Az ország területi-közigazgatási rendszerének újrendezése előtt a Szlovák Köztársaság Alkotmánya 64. cikkelyének 3. bekezdése értelmében létre kell hozni az önkormányzatok önkéntes társulása alapján a majdani területi önkormányzatok hatáskörébe tartozó nagyobb területi egységeket, tiszteltben tartva az Európa Tanács 1201. ajánlását.

Az önkormányzatok jogkörével és felelősségével összhangba kell hozni a működésükhöz szükséges anyagi, gazdasági és pénzügyi feltételeket.”

Óry Péter felhívással fordult a résztvevőkhöz: „Talán eljött az ideje annak, hogy tegyünk a jövőnk érdekében, szervezzük újjá közösségünk közéletét! Eljött az ideje annak is, hogy a társadalmi vitatkozás helyett az energiáinkat építkezésbe helyezzük. Szakmai vonalon megközelítve: a szervezők nevében kezdeményezzük a Szlovákiai Magyar Önkormányzati Társulás létrehozatalát. Sosem mások ellen, hanem újra – magunkért!”

A 2024. január 8-i önkormányzati találkozó a nyilatkozatának ismertetésével, aláírással történő megerősítésével ért véget. A nyilatkozatot Hideghéthy Andrea, a SZAKC ügyvezető igazgatója ismertette.

Magunkért, újra - Nyilatkozat

Mi, közösségünk választott polgármesterei, képviselői és társadalmi szervezeteinek vezetői az 1994. január 8-i komáromi nagygyűlés 30. évfordulóján rendezett

emlékkonferencián és önkormányzati találkozón a következő nyilatkozatot tesszük közzé:

A honi magyar közösség Szlovákia megalakulása és az állam európai uniós csatlakozása óta reméli az őshonos nemzeti közösségek helyzetének és gondjainak megoldását, jogállásának rendezését. A Szlovák Köztársaság Alkotmányát 1992-ben fogadták el, mely a 34. cikkely (1) pontjában határozza meg a kisebbségek jogállásáról szóló törvény elfogadásának szükségességét, de ez a jogszabály azóta sem készült el.

Az Európai Unióhoz való csatlakozás óta eltelt 20 év sem volt elég arra, hogy a nemzetközi dokumentumokba és ajánlásokba foglalt közösségi és kisebbségi jogok maradéktalanul érvényesüljenek.

Az őshonos nemzeti közösségek jogbővítésében és európai szintű megoldásában akkor is csalódnunk kellett, amikor az elmúlt években a Minority SafePack-et vagy az úgynevezett nemzeti régiós európai polgári kezdeményezést aláírásunkkal is támogattuk. Mindkét kezdeményezés mögött több mint egymillió uniós polgár állt ki, de ez is kevésnek bizonyult, hogy európai szintű jogalkotásra kötelezze a tagállamokat a nemzeti közösségek és régiók jogairól, illetve etnikai, nyelvi, gazdasági, földrajzi és vallási sajátosságairól.

Hisszük, hogy a nyelvi és kulturális sokszínűség, a hagyományos és természetes regionális berendezkedés előnyt jelent az ország és polgárai számára egyaránt.

Valljuk, hogy a nemzeti identitáshoz és a szülőföldhöz való jog alapvető emberi jog, melynek megőrzéséhez elengedhetetlen a közösségi jogok rendszerének intézményesítése. Meggyőződésünk, hogy a különböző nemzetiségű polgárok békés és kölcsönösen gyümölcsöző együttélése, valamint az identitásuk megőrzésének biztosítása olyan értéket jelentenek, melyre nemcsak a természetes régióik, de az ország fejlődését is lehet alapozni.

Az elmúlt három évtizedben a honi magyarság száma több mint 145 ezer fővel csökkent. Identitásunk megőrzésének, jogállásunk alkotmányos rendezésének, önkormányzataink együttműködésének és közösségünk jövőképe érdekében a mai napon a következő célokat határozzuk meg és javaslatokat tesszük:

A Szlovák Köztársaság Alkotmányában foglalt kötelezettséggel összhangban készüljön el a kisebbségek jogállásáról szóló törvény. A jogszabály tervezetét bozsássák vitára az érintettekkel. A törvény mondja ki, hogy a többségi nemzet és a számbeli kisebbségben lévők közti viszonyrendszer minden esetben az egyenjogúságon és az egyenrangúságon alapul.

A nemzeti közösségek anyanyelvhasználatában érvényesüljön az egyenjogúság és egyenrangúság, mégpedig az élet és a hivatali eljárás minden területén. Ez

legyen érvényes minden olyan közigazgatási területen, ahol az adott nemzeti közösség aránya meghaladja a 10 százalékot vagy az adott közösség nagyobb számban él.

A közigazgatási rendszer az önkormányzatiság elve mentén nyújtson lehetőséget a nemzeti közösségek számára önkormányzati intézmények rendszerének megteremtésére, ezzel segítve az identitás megőrzéséhez való jog biztosítását.

A közigazgatási, egyházi, oktatási vagy választási rendszerek változtatása csupán akkor valósuljon meg, ha az őshonos nemzeti közösségek és etnikai kisebbségek sajátosságai figyelembe vannak véve úgy, ahogy azt a nemzetközi dokumentumok és ajánlások is teszik. Közösségi igényeink az identitásunk megőrzése mellett a hagyományokon alapuló természetes régiókon alapulnak.

A hatályos önkormányzati finanszírozási rendszer hátrányosan különbözteti meg az általunk lakott régiók önkormányzatait. Elengedhetetlennek tartjuk a pénzügyi egyenrangúság mellett a sajátos feladatok ellátásának, úgymint a hivatali eljáráson belüli anyanyelvhasználat finanszírozásának biztosítását.

Kezdeményezzük, hogy a szervezők és a résztvevők létrehozzák a szlovákiai önkormányzati és szakmai magyar-magyar párbeszéd intézményesített kereteként a Szlovákiai Magyar Önkormányzati Társulást.

Soha mások ellen, de tegyünk újra magunkért!

Komárom, 2024. január 8.

Szlovákiai Magyar Önkormányzati Társulás - alakulás

Ezek voltak tehát az előzményei annak, hogy megvalósuljon a Szlovákiai Magyar Önkormányzati Társulás,

amely 2026. június 25-én tartotta meg alakuló közgyűlését, elnökké Őry Pétert választották.

A szervezet a természetes régiók együttműködésére épül, célja a szlovákiai magyar önkormányzatok összefogása, az érdekképviselőt megerősítése, valamint a települések közötti szakmai együttműködés elősegítése.

Az alakuló ülésen jelen volt Gubík László, a Magyar Szövetség országos elnöke, valamint Csenger Tibor, Nyitra megye alelnöke is, ami jól jelzi, hogy a kezdeményezést a párt országos és megyei vezetése is kiemelt jelentőségűnek tartja. Gubík az eseményen kiemelte: az egyetlen magyar párt elemi szükséglete, hogy a magyar önkormányzatokat összefogja.

A Szlovákiai Magyar Önkormányzati Társulás létrehozásának gondolata 2023 végén fogalmazódott meg, majd a Komáromi Nagygyűlés harmincadik évfordulója alkalmából megrendezett emlékkonferencián kezdeményezték a létrehozását. A kezdeményezők szerint a felvidéki magyar önkormányzatoknak szükségük van egy olyan szakmai szervezetre, amely képes összekapcsolni a településeket, segíteni a tapasztalatcserét és közös felépítést biztosítani a régiókat érintő ügyekben.

Az alapító önkormányzatok között a Csallóköztől a Mátyusföldön, a Garam mentén és az Ipoly vidékén át egészen Gömörig számos település képviseltette magát.

Az alakuló ülésen jelen voltak Béla, Bény, Csicsó, Dunaszerdahely, Ebed, Farnad, Illésháza, Ipolyság, Ipolyvisk, Jánok, Kamocsa, Kéty, Kicsind, Kolozsnéma, Libád, Lontó, Muzsla, Nagyöved, Nyírágó, Palást, Pozsonyeperves, Ragyolc, Sárkány, Szalatnya, Szepsi környék, Szőgyén települések önkormányzati képviselői.

A küldöttek egy tartózkodás mellett Őry Pétert választották meg a társulás elnökévé. Az ülésen elhangzott, hogy a mostani közgyűlés elsősorban a szervezet megalakulását szolgálta, a következő, kibővített közgyűlést pedig a tervek szerint jövő tavasszal hívják össze.

Nem járásokban, hanem természetes régiókban gondolkodnak

Az alakuló közgyűlés egyik fontos döntése volt, hogy a résztvevők elvetették a járási alapú szerveződést. A SZMÖT működését a jövőben a természetes régiókra kívánják építeni.

Az intézmény céljai között a szlovákiai magyar önkormányzatiság fejlesztése mellett az önkormányzatokban jelen lévő, a közösségünk ügyeivel kapcsolatos sajátos feladatok képviselése szerepel.

Konkrétabban az olyan ügyek képviselése, mint például az egyedi feladatok a nyelvhasználatban, a helyi kisebbségi kultúra vagy oktatás szervezésének kihívásai, az önkormányzati finanszírozás anomáliája.

Természetesen a szervezet akkor lehet hatékony, ha szakmailag megalapozott, és a le-

A társulás tizenkét régióban kezdte meg a szerveződést. A cél, hogy a települések ne közigazgatási határok, hanem történelmi, földrajzi és közösségi kapcsolatok mentén működjenek együtt.

A SZMÖT már az első időszakban tizenkét régiós találkozót hirdetett meg, amelyek során a szervezet további önkormányzatokat kíván bevonni a közös munkába.

hető legszélesebb támogatottságot kapja. Első körben a magyarok által lakott települések önkormányzatait szólították meg az előkészítő bizottság nevében. Az önkormányzatok mint jogi személyek tudnak belépni. Közel 400 levelet küldött ki az SZMÖT előkészítésével kapcsolatban az előkészítés adminisztrációját segítő Pro Civis.

Szakmai háttérintézmény lehet

A tavaly ősszel bemutatott koncepció szerint a társulás hosszabb távon szakmai segítséget nyújthat a pályázati munkában, a településfejlesztésben, a jogi és önkormányzati kérdésekben, valamint az érdekképviselésben.

A kezdeményezők szerint nem egy újabb politikai platform létrehozása a cél, hanem egy olyan intézmény felépítése, amely a szlovákiai magyar önkormányzatiságot szolgálja, és amely képes összekötni a különböző régiók magyar vezetésű vagy jelentős magyar közösséggel rendelkező településeit.

A szervezet kommunikációjában hangsúlyosan jelenik meg az „Együtt építjük a jövőt!” üzenet, amely a régiók és önkormányzatok együttműködésének fontosságát emeli ki.

Ezzel tehát megvalósulni látszik a 2024. január 8-án, a Komáromi Nagygyűlés 30. évfordulóján tartott emlékkonferencián megfogalmazott igény, hogy a közösségünket önkormányzati szinten képviselő személyek, valamint az egyes önkormányzatok összekapcsolásának céljával egy új intézményt hozunk létre, mégpedig Szlovákiai Magyar Önkormányzati Társulás néven.

A szervezetet három alapító jegyeztette be: Somogyi Alfréd, a Szövetség a Közös Célokért elnöke, Őry Péter, a Pro Civis elnöke, valamint Domin István, Izsa polgármestere.

Önkormányzatiság Szlovákiában: előadás sorozat

Önkormányzatiság Szlovákiában címmel szakmai előadásokon mutatták be a Szlovákiai Magyar Önkormányzati Tanácsot, ilyen találkozó volt Füleken április 21-én, amelyen a Losonci járás polgármesterei és önkormányzati tisztségviselői vettek részt.

Az eseményen Őry Péter, a Pro Civis elnöke hangsúlyozta: a szlovákiai magyar önkormányzati összefogás létrehozása hosszú ideig váratott magára. Mint fogalmazott, egy ilyen társulás már 1994 óta időszerű lett volna. Az SZMÖT végül 2025 első felében jött létre azzal a céllal, hogy támogassa az önkormányzatok szakmai munkáját, elősegítse a tapasztalatcserét, és hatékonyan képviselje a közös érdekeket helyi, országos és nemzetközi szinten. – számolt be az eseményről a Felvidék Ma hírportál.

A társulás a sajátos ügyek képviselésére jött létre – hangsúlyozta Őry Péter. Ide tartoznak többek között a nyelvhasználati kérdések, a regionális együttműködések, vagy az önkormányzati működés speciális kihívásai – olyan területek, amelyeket leginkább az érintett közösségek értenek és tudnak hitelesen képviselni.

Miért fontos a csatlakozás?

Óry Péter kiemelte: minél több magyar képvisellel rendelkező település csatlakozik a társuláshoz, annál erősebb lesz az érdekképviselő. Különösen fontos ez a közigazgatási reformok előtt álló időszakban, amikor olyan döntések szülehetnek – például település-összevonások –, amelyek nemcsak gazdasági, hanem nyelvi, kulturális és oktatási kérdéseket is érintenek – hangsúlyozta.

Az SZMÖT célja, hogy ezekben az ügyekben egységes hangot adjon a régióknak, és biztosítsa, hogy a kisebbségi szempontok is megjelenjenek a döntéshozatalban. A szervezet egyik alapelve, hogy „sosem mások ellen, de mindig magunkért” dolgozik.

A társulás létjogosultságát számos gyakorlati probléma is alátámasztja. A finanszírozási rendszer változásai például komoly bevételkiesést okozhatnak a településeknek, amit csak közös fellépéssel lehet ellensúlyozni. Emellett a nyelvhasználat terén is jelentős kihívások vannak, amelyekre innovatív megoldások szükségesek.

Az alapszabály szerint a SZMÖT feladatai közé tartozik az önkormányzatok támogatása, a képzések szervezése, a kisebbségi érdekek védelme, valamint a régiók társadalmi-gazdasági fejlődésének elősegítése.

Mesterséges intelligencia az önkormányzatok szolgálatában

Az előadás egyik leginnovatívabb része a mesterséges intelligencia alkalmazásának bemutatása volt. A Pro Civis és egy magyarországi fejlesztőcég közös projektjeként létrejött rendszer képes arra, hogy önkormányzati ülések hanganyagából percek alatt jegyzőkönyvet készítsen – magyar és szlovák nyelven egyaránt.

A bemutatott megoldások között szerepelt:

automatikus jegyzőkönyv- és leiratkészítés, törvények és dokumentumok fordítása, szerződések elemzése, többnyelvű chatbot, amely akár turisztikai kommunikációban is segíthet, valamint 0–24 órás ügyfélkommunikációs lehetőség.

Ezek az eszközök nemcsak időt takarítanak meg, hanem hozzájárulnak a nyelvi pontossághoz és az átlátható működéshez is. A rendszer zárt adatbázissal dolgozik, így biztosítja a szakmai és jogi megbízhatóságot.

Közösségi erő és jövőkép

Az SZMÖT működése önkéntes alapon történik, és mind jogi személyek (önkormányzatok), mind természetes személyek csatlakozhatnak hozzá. A tagok a közgyűlésen keresztül közvetlenül részt vehetnek a döntéshozatalban, ami erősíti a demokratikus működést és az együttműködést.

Az esemény világosan megmutatta, hogy a szlovákiai magyar önkormányzatok előtt álló kihívásokra csak közös gondolkodással és szervezett fellépéssel lehet válaszolni. Az SZMÖT nem csupán egy új intézmény, hanem egy olyan platform, amely lehetőséget teremt arra, hogy a közösségek saját ügyeikben hatékonyabban hallassák a hangjukat.

„Szervezzük újra önmagunkat!”

A MA7 hírportál beszámolója alapján a szervezet jelmondata „Szervezzük újra önmagunkat!” azt a törekvést fejezi ki, hogy a felvidéki magyar önkormányzatok közösen keressenek válaszokat az őket érintő kihívásokra. Az esemény helyszínén elhelyezett molinón szereplő kulcsszavak: együttműködés, lehetőség, kapcsolat, szintén ezt az üzenetet erősítették.

A résztvevő polgármesterek és önkormányzati képviselők aktív vitában vettek részt, és egyetértettek abban, hogy a társulásnak a jövőben minél szélesebb körű tagságot kell kiépítenie. Többen hangsúlyozták, feladatuknak tekintik megszólítani a környező, még nem csatlakozott önkormányzatokat is.

Az alapítóknak nagyobb a felelőssége

Köpöncei Péter Palást polgármestere arra a kérdésre, hogy miért volt fontos belépni a SZMÖT-be elmondta: Palást község mindig híres volt arról, hogy őrzi a gyökereit, a magyarság tudat az egész településen észlelhető. Ebből adódóan nem is volt kétség, és nem is volt kérdés, hogy az önkormányzat milyen döntést fog hozni. Kiindultak abból, hogy a magyar önkormányzatoknak most Szlovákiában semmilyen képviselője nincs. Palást is tagja ugyan a ZMOS-nak, viszont érzik a hiányát, hogy a magyar ügyekkel nem foglalkozik senki.

Magyar önkormányzati segítséget nem tudtak eddig senkitől igénybe venni, és ez volt az a fő motívum, amivel a testületet meg tudták győzni.

Köpöncei azt is kifejtette, hogy akik megjelentek az alakuló ülésen érdekeltek abban, hogy ez az önkormányzati társulás működjön, és hasznos tagja legyen a közösségünknek.

„Most, akik itt vagyunk, legyenek azok a városoknak, vagy a kisebb-nagyobb településeknek a képviselői, a régiókban egy olyan helyet foglalunk el, akik érvelni tudunk, és a környező településeink polgármestereit, illetve a testület tagjait meg tudjuk győzni arról, hogy igenis fontos ez a kezdeményezés, és egyszerűen támogatni kell, ezért mondom, hogy a felelősségünk nagy. Itt voltunk, mi vagyunk azok, akik ezt az egészet megteremtették, leraktuk az alapokat, de

ahhoz, hogy ez működjön, az egész Felvidéken jelenlévő testületi tagoknak, polgármestereknek, magyar falvaknak jelen kell lenni. Hiszem, hogyha az összeállítás, ez az összetartozás meg fog valósulni, akkor ez a társulás komoly eredményeket fog tudni elérni, és ezért a felelősségünk nagyobb, ezért kell nekünk a felelősség súlyát jobban viselnünk, mert mi itt voltunk az alapításkor.”

Köponcei szerint a társulás komoly segítséget tudna nyújtani például a törvényekből adódó kétnyelvűség terén, amit a Pro Civisnek köszönhetően minden egyes település már most is fel tudna használni, de például ez az önkormányzati társulásnak az egyik ilyen alap pillére lehet.

A segítségnyújtást viszont a palásti polgármester szerint most máshogy kell nézni, hiszen ahogy az ülésen is elhangzott, ez a társulás valószínűsíthető jövőre, vagy a következő önkormányzati választáskor fog beérni, addig is a munkát el kell végezni, hogy majd a választások utáni közgyűlésen egy olyan erős tömb, egy olyan erős csoport vegyen részt, akiknek a szava döntő lehet. „Most ebben az időszakban, az alakulás időszakában, nem az a kérdés, hogy mivel tud a társaság nekünk segíteni, mert ez még gyerekcipőben jár, inkább az a kérdés, hogy mivel tudjuk a társaságot segíteni, és talán ez a fontosabb.”

Köponcei bízik benne, hogy folyamatosan bővülni fog a tagság, és valóban Pozsonytól egészen Királyhelmecig a Felvidék összes régiója képviselve lesz, úgy a községi problémák, amik legyenek azok a delegált funkció, amit az állam a községekre ráruház, tekintetében vagy bár-

mi másban is, akár közös gondolkodásban, akár közös probléma megoldásban, de mindenféleképpen egy olyan helyszíneként kell, hogy szolgáljanak, amik a mi közösségünket erősítik. A palásti polgármester ezért azt reméli, hogy minden település, ahol élnek magyarok, csatlakoznak a SZMÖT-höz „hogyha egy település ehhez a szervezethez hozzácsatlakozik, bekapcsolódik a munkába, akkor érezze azt, hogy bármi van, ehhez a társuláshoz bátran hozzá fog tudni fordulni, akár kéréssel, akár óhajjal vagy sóhajjal, és egyszerűen a társulás legyen az ügyvédi, vagy bármilyen más szakmai kérdésben választ fog tudni adni. Tehát én bízom benne, hogy ide fog felfejlődni ez az egész történet.

És közös erővel egy olyan működőképes társadalmat fogunk tudni létrehozni, aminek a haszonélvezői, a felvidéki magyarság, a felvidéki magyar települések lesznek.”

Az önkormányzati erőt össze kéne fűzni

Gubík László, a Magyar Szövetség elnöke is részt vett az alakuló ülésen, a Ma7-nek fontos, hogy legyen egy ilyen társulás, hiszen nincs „parlamentari képviseletünk, nincs nemzeti tanácsunk, de vannak önkormányzataink, vannak polgármestereink, vannak megyei képviselők ezt az önkormányzati erőt valahogy össze kéne fűzni. Ez volt az alapgondolat.

A Csallóközi Falvak és Városok Társulása, mint a Komáromi Nagygyűlés főszervezője, tehát kvázi jogutód, a Pro Civis, mint szakmai szervezet, és a Szövetség a Közös

Célokért, mint az egyik legnagyobb társadalmi ernyő szervezet, közösen valósította meg ezt az ötletet. Eltelt kettő év, Öry Péterrel végig jártuk a régiókat, begyűjtöttük a polgármesterek visszajelzéseit, és ebből született egy munkaterv, és egy javaslat arról, hogyan is kéne a szlovákiai magyar önkormányzati társulásnak kinéznie.

Gubík kifejtette, a SZMÖT nem párt projekt, ha elindul a munka, akkor komoly lobby tevékenységet folytató, mind az önkormányzatoknak szolgáltatásokat nyújtó, mind egyébként az önkormányzatok

mindennapjait és a mindennapi problémákat tematizáló szakmai szervezetként működhet. A társulásnak van közösségépítő ereje is, hiszen az alakuló ülésen Bódva-völgyi, Garam-menti polgármesterek jöttek össze, akik lehet, hogy még soha nem találkoztak, vagy ha találkoztak, akkor nem tudtak érdemben beszélgetni.

Kell, hogy legyen egy ilyen vetülete is a SZMÖT tevékenységének. A Magyar Szövetség, mint az egyedüli releváns magyar párt a Felvidéken, pedig ez minden további nélkül a maga lehetősége, és szerintem nem csak, hogy támogatja, hanem fontos partnerként is fog tekinteni a SZMÖT-re.

Annyi teher, annyi megoldandó feladat hárul a településvezetőkre nap, mint nap, hogy ők vannak a legközvetlenebb kapcsolatban a polgárokkal, és ez nagyon érezhető.

Az egyik ilyen finanszírozási természetű, a másik az intézményi garanciákat illeti, a harmadik meg általános demográfiai probléma, hogy ahogy ürülnek ki a településeink, úgy mind a kulturális életben, mind a hivatali életben, mind a szakmai életben az utánpótlás egyre nehezebb. Ezért rendkívül fontos lenne egy olyan ernyőszervezetet létrehozni, ami igazából a déli régiók sajátos problémáit, legyen az a nyelvhasználat, vagyis a fordítással járó többletkiadások, legyen az ugye az önkormányzatok finanszírozása, ami jelenleg a déli régiókat hátrányosan érinti, a 300 méter tengerszint feletti magasság alatt fekvő településeket sújtja, mondhatjuk diszkriminálja. Ezeket meg kell oldani, úgyhogy számos olyan terület van, ami a magyar lakóterületeket hátrányosan érinti, és ezeket nem sikerült se a ZMOS-ban átvinni, nem tudunk megfelelő erővel föllépni mondjuk egy kormányzati szervnél, lesz egy olyan ernyőszervezet, ami mindezt hitelesen tudja kommunikálni. Mert fel tudja mutatni, hogy X száz polgármester 10 ezer képviselő van mögöttünk, akkor a politikumnak, a Magyar Szövetségnek van egy hivatkozási alapja, hogy van egy szakmai szervezet, ami mindezt letette az asztalra, mi pedig az ő érdekükben lépünk föl. Zselízen ezt az elszántságot láttam a megjelenő településvezetőktől.

Vannak köztük Magyar Szövetség tagok is, vannak köztük nem párt tagok is, a lényeg, hogy a déli régiókat és a magyar lakta településeket fel tudjuk karolni, és ahogy említettem már, a Magyar Szövetség egy stabil, potenciális partnert lát az SZMÖT-ben.

A kistelepülések a fővároshoz, vagy a nagyobb városokhoz képest megint csak hátrányosabb helyzetben vannak. A nemzetiségek, beleértve a magyar közösséget is, sok tekintetben hátrányosabb helyzetben vannak, mert nincsenek meg azok a jogi garanciái, amelyek a túléléshez, meg a szülőföldön boldoguláshoz szükségesek lennének. Ha van valahol erő, amiből táplálkoz-

hatunk, az pont a régiók és az önkormányzatok ereje, és erre számít a Magyar Szövetség is.

És tulajdonképpen az önkormányzati választások október 24-én az évben már erről szólnak, úgyhogy bírom benne, hogy az erő meg fog mutatkozni, szervezzük újra magunkat.

Harminckét éves cél megvalósulása

Őry Péter a Magyar7 szerkesztőjének Tóth Tündének adott interjút, arról, hogy a SZMÖT megalakulásával egy harminckét éve kitűzött célt sikerülhet megvalósítani.

A beszélgetésben Őry Péter arra is kitért, hogy a „A SZMÖT távlatosan oda is eljuthat, hogy idővel akár saját intézményhálózatot is képes legyen fenntartani.”

Amikor októberben bejelentették, hogy bejegezték a Szlovákiai Magyar Önkormányzati Társulást, úgy fogalmazott, harminckét éve kitűzött célt sikerülhet megvalósítani. Kifejtene, mire gondolt?

Az 1994. január 8-i komáromi önkormányzati találkozón olyan távlati célokat tűztek ki a felvidéki magyarság elé, melyek megvalósítása sok esetben azóta is várat magára. Az egyik ilyen cél az volt, hogy a magyarul lakta települések önkormányzatait intézményes keretbe tömörítsék, és a magyar közösség sajátos érdekeinek képviselését ezen keresztül lehessen szakmailag biztosítani. A komáromi nagygyűlés harmincadik évfordulójára a Csallóközi Falvak és Városok Társulása, a Szövetség a Közös Célokért (SZAKC) és a Pro Civis emlékkonferenciát szervezett. Itt fogalmazódott meg, hogy az 1994 óta elmaradt célt teljesíteni kellene. Ezt követően elindult az előkészítő munka, amely során először megvizsgáltuk, van-e érdeklődés egy ilyen társulás létrehozására. A következő körben felmértük, milyen problémákkal küzdenek a települési önkormányzatok, és milyen megoldási lehetőségek állnak rendelkezésre.

Ezeknek a találkozóknak eredményeként határoztuk el, hogy egyesületi formában hívjuk életre az önkormányzati társulást. Az egyesületi jogi forma lehetőséget ad arra, hogy a szervezetbe az önkormányzati testületek mellett természetes személyként polgármesterek, helyi és megyei képviselők is be tudnak lépni.

Jól értem, ezzel megnyitják a kaput azon települések polgármesterei, helyi képviselői előtt is, ahol az önkormányzat testületileg nem szeretne csatlakozni a SZMÖT-höz?

Igen, van arra példa, hogy a polgármester magyar és szívesen csatlakozna, de azt látja, hogy a testület vélhetően nem szavazná meg, hogy az önkormányzat egy magyar tárgyalási nyelvvel működő társulásba lépjen

be. Folytatva az előkészítő munkát, a következő lépés az alapszabály kidolgozása volt, amely elengedhetetlen ahhoz, hogy a társulást bejegyezze a belügyminisztérium. A bejegyzés meg is történt még idén tavasszal.

A SZMÖT-nek három alapítója van, a SZAKC, amelynek élén időközben a Magyar Szövetség elnökévé választott Gubík Lászlót Somogyi Alfréd követte, Domin István Izsa polgármestereként, illetve jómagam. A társulás székhelye pillanatnyilag Csallóközsütörtök, én vagyok az a felelős személy, aki a hatóságokkal kommunikál és az előkészítés folyamatát elindította.

Melyek a következő lépések? Mit kell még teljesíteni ahhoz, hogy a SZMÖT ténylegesen elkezdhesse a működését?

Ahhoz, hogy az önkormányzati társulás ténylegesen életre keljen, szükség lesz egy alakuló közgyűlésre. Erre leghamarabb a jövő év elején kerülhet sor. A kidolgozott alapszabályt kiküldtük minden egyes magyarok által lakott település polgármesterének. Küldtünk egy belépési nyilatkozatot jogi, illetve természetesen személy részére. Elküldtük a mintahatározatokat a belépésről, és kértük, hogy lehetőség szerint terjesszék azt a testületek elé. Most érkeznek a visszajelzések.

Milyenek a visszhangok? Novemberben jóvá kell hagyni a költségvetést, vagyis jó eséllyel minden településen ülésezik a testület.

Igen, november 21-ig kell elfogadni a költségvetést, de vannak települések, ahol januárban vagy februárban is összeül a testület, és határozhatnak a SZMÖT-be való belépésről.

Ami a kérdését illeti, az a tapasztalatom, hogy valószínűleg még egy körben tájékoztatni kell az önkormányzatokat, hiszen több kérdés merült fel. Felvetődött az is, miért van szükség egy sajátos érdekeket képviselő magyar érdekvédelmi szervezetre.

Ha már itt tartunk. Két országos önkormányzati társulás is működik, mi az, amit a SZMÖT ehhez hozzá tud tenni?

Számos téma van, amit a többségi közeg nem érez magáénak. Ilyen a kétnyelvűség, a magyar oktatási és kulturális intézmények fenntartása, vagy éppen az önkormányzatok finanszírozása, amely jellemzően a dél-szlovákiai településeket érinti hátrányosan. A magassági kvóta szerinti pénzosztás a legalább 300 méter tengerszint feletti magasságban fekvő településeket hozza előnyös helyzetbe. Ráadásul a nagysági kvóta miatt minél kisebb egy település, annál rosszabbul jár, hiszen az ötvenezer lakost meghaladó településeket kezeli kiemelten a rendszer. Visszatérve a SZMÖT létjogosultságához, kevésbé ismert, de a ruszin települések már megalapították a maguk érdekvédelmi szervezetét.

Azt gondolom, az országos önkormányzati társulások munkáját is támogatni kell, de a sajátos problémáinknak sokkal erőteljesebben tudunk hangot adni, ha nem külön-külön, hanem egységesen fellépve képviseljük azokat.

Vagyis támogatják, hogy a SZMÖT-höz csatlakozó önkormányzatok az országos társulásokban is jelen legyenek...

Igen, ez lenne a kívánatos.

Említette, hogy a magyar intézmények fenntartása az egyik olyan sajátos kérdés, amit a többségi közeg nem érez a magáénak. Jelenleg melyek a legégetőbb problémák?

Januártól változott az óvodák finanszírozása, fejpénzrendszerrel vezettek be. Van olyan felső-csallóközi település, ahol egy több száz fős szlovák óvoda mellett egy kis létszámú magyar óvoda működik. A polgármester kolléga jelezte, hogy a magyar óvodában a decemberi béreket nem tudja kigazdálkodni az önkormányzat. Ez is egy olyan kérdés, amit be kell vinni a köztudatba. En-

nek a megjelenítése sokkal hatékonyabb akkor, ha egyszerre több önkormányzat veti fel a problémát. Mondok egy másik példát.

A most elfogadott oktatási reform végrehajtó rendelkezései még nincsenek meg, viszont a miniszter és a szaktárca részéről is elhangzottak olyan kijelentések, hogy a kisiskolák esetében 2030-ig eltörlik az alacsony létszámot kiegyenlítő szorzót. Érdeemes lenne megvizsgálni, hogy ez milyen hatást gyakorol majd a magyar oktatási hálózatra.

A nemzetiségi oktatás finanszírozására ugyanazok a szabályok vonatkoznak, mint a szlovák tannyelvű intézményekre, vagyis itt sem jelennek meg a sajátos szempontok.

A kormányzat újabb terheket ró az önkormányzatokra, és közben cinikusan megvonja a vállát.

Ha jól értem, a SZMÖT feladata elsősorban az lehet, hogy ezeket a problémákat a nyilvánosság elé tárja?

Egyrészt igen, másfelől, ha az illetékesekkel tárgyalunk, ahogy már utaltam rá, erősíti a pozíciónkat, ha testületileg lépünk fel. A Pro Civis nevében nem egyszer dolgoztunk ki ötleteket, javaslatokat, de ezt egy kis egyesületként tettük meg. Dimenziókban más ereje van annak, ha egy olyan intézmény jön a javaslatokkal, amely mögött kétszáz önkormányzat sorakozik fel.

Mondjuk meg nagyon őszintén, a SZMÖT akkor tud majd igazán hatékonyan működni, ha kritikus számú települési önkormányzat csatlakozik.

Említettem már, a meghívók kimentek, de egy újabb körben fogjuk megszólítani a településeket, személyesen a helyszínen. Tapasztalatom szerint ezek a szakmai találkozók mindig nagyon hasznosak, mert visszajelzéseket kapunk az adott régióból.

Az említetteken túl milyen gyakorlati segítséget nyújthat majd a SZMÖT a csatlakozó önkormányzatoknak?

Több intézmény alapításában is részt vettem az évek során, ezért kellő óvatossággal azt mondom, kijelöltük a célt, látjuk hová szeretnénk eljutni, de az induláskor sosem tudjuk igazán, mi lesz az út vége. Annyi biztos, most van egy óriási lehetőség és feladat, ha a SZMÖT úgy fog működni, ahogy elgondoltuk, kiemelten fogja tudni segíteni az önkormányzatainkat.

Ha például a kétnyelvűség gyakorlati megjelenítésére gondolunk, az önkormányzatok komoly nehézségekkel néznek szembe. Sok esetben hiányzik a szakmai és a technológiai háttér, és a szükséges források sem állnak rendelkezésre.

A Pro Civisben egy olyan mesterséges intelligencián alapuló platform létrehozásán dolgozunk, amely elvégzi a

szlovák nyelvű dokumentumok magyarra fordítását. Ez a platform arra is képes, hogy a testületi ülések is lejegyezhetőek legyenek magyar, vagy éppen szlovák nyelven. A minőségi fordítás érdekében a szaknyelvi terminológiát össze kell rakni, ez jelenti a legnagyobb kihívást. Különösen hasznos lehet ez az alkalmazás azokon a településeken, ahol a mindennapokban napjainkra általánossá vált a szlovák nyelv használata. A helyi dokumentumok magyar fordítása már esetükben sem jelenthet gondot.

Említette, hogy a magyar önkormányzatok összefogása még az 1994-es komáromi nagygyűlésen fogalmazódott meg. Joggal feltételezhetjük, hogy az önzagatási modell csírája húzódik meg az elképzelés mögött?

Azt gondolom, az elsődleges feladat az, hogy szakmai alapon tömörítsük össze a magyar közösség problémái irányába nyitott önkormányzatokat, illetve személyeket. Egy ilyen társulás azonban távlatosan oda is eljuthat, hogy idővel akár saját intézményhálózatot is képes legyen fenntartani - iskolát, kulturális intézményt, vagy akár médiumot.

Hasonlóan ahhoz, ahogy például a Vajdaságban a Magyar Nemzeti Tanács a fenntartója több magyar intézménynek?

A SZMÖT egy alulról építkező szervezet, nem vethető össze a törvényileg létrehozott, eltérő jogi környezetben működő Vajdasági Nemzeti Tanáccsal. Hasonló intézmény felállításához a kormányzat részéről politikai szándék kellene Szlovákiában is.

Ezért is fogalmaztam az előbb úgy, hogy a SZMÖT elsődleges célja, hogy a regionális problémákat, a sajátos ügyeinket nagyobb súllyal, szakmai alapon tudjuk megjeleníteni az államigazgatási szervek előtt, és megoldásokat tudjunk elérni.

Távlatokról beszéltünk, de ne feledkezzünk meg arról sem, hogy a konszolidációs csomag nagyon nehéz helyzetbe hozza a településeket. Milyen év vár az önkormányzatokra?

Általában azt feltételezik, ha valaki polgármester vagy helyi képviselő, azonnal a problémákat kezdi sorolni. Sajnos azt kell mondom, nem panaszáradról van szó, a kialakulóban lévő helyzet szinte tarthatatlan. Nincs rá jobb szó, a kormányzat újabb terheket ró az önkormányzatokra, és közben cinikusan megvonja a vállát. Amíg tavaly hetven százalékot kaptunk a természetes személyek által befizetett adókból, idén 55,1 százalékot, jövőre pedig 53-at. Eközben újrasúlyozzák az önkormányzatok finanszírozásáról szóló képletet.

A tervek szerint megemelik a diáklétszám után járó pénzügyi csomagot, várhatóan ebből kellene

majd fizetni az önkormányzatoknak a pedagógusok megemelt bérét. Tartok tőle, a gyakorlatban ez úgy fog kinézni, mint annak a munkavállalónak az esetében, aki eddig 1 200 eurót vihetett haza, és a munkaadója megemelné az étkezési hozzájárulását százról százötven euróra, de a végösszeg, amit hazavisz, ötven euróval csökkenne.

Ilyen forгатókönyvre számíthatnak az önkormányzatok is a jövő évben: hiába emelik a finanszírozásuk egyik tételét, de összességében kevesebből gazdálkodhatnak. A másik probléma az, hogy az elmúlt években az önkormányzatok csak úgy tudtak eleget tenni az államtól átruházott kötelezettségeiknek, hogy megemelték a helyi adókat. Több polgármester kollégámmal beszéltem, akiktől azt hallom, a lakosokat már nem lehet további adóemelésekkel terhelni, sokan már nem tudnák megfizetni a megemelt járulékokat. Azt látom, annyira a lehetőségei határára ért az önkormányzati szféra, hogy a továbbiakban már nem tudja átvenni az állam elhibázott gazdálkodásának a terheit. Szlovákia az áfacsalások tekintetében az Európai Unió élmezőnyében van – 1,3 milliárd euró hiányzik csak az áfabevételekből – közben a kormány az önkormányzatokon akar megspórolni újabb ötven meg százmilliót.

Nem jó helyen keresik a pénzt...

Így van. Nem lesz egyszerű a jövő év. Azt is el kell mondani, hogy olyan költségvetés elfogadására kényszeríti a kormány az önkormányzatokat, amely szakmailag nem megalapozott.

Mivel a következő ciklusban nem lehet változtatni a költségvetésen, vagyis a keretet csökkenteni lehet, de növelni már nem. Ezért az önkormányzatok a még ötlet szintjén lévő terveiket is kénytelenek belepakolni a büdzsé keretszámaiba.

Gondoljunk bele, tervezhetjük odahaza új autó vásárlását, ha majd emelik a bérünket, azután meg elengedjük az ötletet, mert nem lesz béremelés. A realitás nem így néz ki.

Politikamentes szakmai intézmény kell, hogy legyen

A SZMÖT megalakulása után Kolek Zsolt a MA7 hírportál Nézőpontjában látta vendégül Őry Pétert. A beszélgetésből azokat a részeket közöljük, amelyekről még nem írtunk.

A műsorvezető kitért arra, hogy létezik több országos önkormányzati társulás, és vannak regionális hasonló társulások is. Mi szükség kifejezetten a magyar önkormányzatokat egyesítő társulásra?

Minden szakmai szervezetnek van magyar megfelelője, tehát van magyar cserkészszövetség, pedagógus szövetség, szülői szövetség. A helyi politikát meg a helyi társadalmat építő és összetartó önkormányzatoknak, vagy az önkormányzatokban dolgozó magyaroknak miért ne lehetne egy saját társulását létrehozni, ahol magyar nyelven tudnak egymással kommunikálni, magyar kérdéseket tudnak megoldani. Vannak olyan sajátos kérdések, amelyeket az egyébként jól működő szlovák szakmai intézményeken, akár regionális, akár országosan keresztül sokkal nehezebb átvinni, vannak tapasztalataink, akár a magassági vagy a nagysági kvótát nézzük, vagy a nyelvhasználat kérdését nézzük, egy szlovák többségű település vezetősége, vagy vezetője, nyilván nem fogja érteni azt, hogy milyen feladatok és kötelezettségek vannak mondjuk az anyanyelvhasználat biztosítása kapcsán az önkormányzati ügyintézés során. Egy Magas-Tátrában lévő település polgármestere nem fogja érteni, egy komáromi, dunaszerdahelyi vagy rima-szombati járás magyar településének azon problémáját, hogy kell-e kétnyelvű jegyzőkönyv, amit egyébként a törvény előír.

A regionális szervezetekhez képest, például a csallóközi falvakat vagy településeket egyesítő szervezethez képest, mi a többlet?

A többlet pont itt jelenik meg, mert a regionális szervezetek, mint olyanok delegációs rendszerrel működnek, ha a ZMOS-ra gondolunk, mi nem konkurenciát, vagy olyan intézményt hoztunk létre, amely ezzel versenyt akar futni, inkább azt tudom mondani, hogy olyan partnerséget kínál, amely pont sajátos ügyek kezelésében tud együttműködést kínálni.

Ezek regionális alapon vannak és jelenleg közigazgatási szabályozás szerint vannak létrehozva, illetve nagyrészt ott jöttek létre. Együttműködésre van szükség.

Visszatérve az alapgondolatra, a SZMÖT meghatározása és a zselízi alakuló ülésen ez megfogalmazódott: a szervezet ne úgy szerveződjön meg, belső struktúráját tekintve, hogy a jelenlegi közigazgatási határokat, tehát a jelenlegi járás határokat veszi alapul, hanem a természetes vonzás körzetek mentén. A kérés az volt, hogy a helyi polgármesterek kezdjék el megszervezni azokat a helyi pontokat, helyi gócpontokat úgymond, amely pontokon keresztül utána az elnökségbe tudnak delegálni egy-egy személyt. Így van megfogalmazva az alapszabály, hogy a helyi csoportosulások nem rendelkeznek jogalanyiséggel.

Tud példákat mondani, hogy a természetes régiók szerint hogyan bomlik fel ez a szervezet, hiszen el ne felejtjük a szlovákiai önkormányzatiságnak egyik

legnagyobb adóssága, hogy nem veszi figyelembe ezeket a természetes határokat tulajdonképpen politikai akaratból szabdalták fel a magyar nyelvterületet.

Pont ez az érdekessége, és pont ez a másság is benne, hogy az a meghatározás született, a helyi kezdeményezéseken keresztül kiválasztott csoportok, hogyha létrehozzák a helyi szervezeteiket, a helyi csoportosulásokat, akkor ők delegálnak egy-egy személyt az elnökségbe. Tehát nem az, hogy oda jön valaki, és akkor szavazunk az adott polgármesterek közül, hanem üljenek le, és mondják azt, hogy ő lesz, aki képvisel minket, és automatikusan be fog ülni az elnökségbe.

A zselízi alakuló ülés gyakorlatilag egy előkészítő, egy igazi létrehozó közgyűlése volt a szervezetnek. Az ott jelenlévő polgármesterekkel abban maradtunk, hogy tavasszal egy újabb kört fog kelleni futni, hiszen október 24-én választások vannak.

Amit még fontos kiemelni, ez nem magyar önkormányzatok társulása, hanem magyar önkormányzati társulás, magyar önkormányzatok Szlovákiában nincsenek, ha lennének, akkor egy kisebbségi önkormányzati rendszerről beszélnénk, de itt azokról van szó, aki magyar nyelven kommunikálni tud, vagy magyarok által lakott településről van, azt szívesen látjuk, nyilvánvaló, hogy a szervezet tárgyalási nyelve a magyar.

Nincsenek kisebbségi önkormányok, mint Magyarországon.

Persze, így van. Tehát gyakorlatilag teljesen egyenrangú bármelyik önkormányzat, itt nem a kisebbségi önkormányzatokat tömörítő intézményről van szó. A lényeg, azt gondolom, abban van, hogy kezdjük meg az önszerveződésünket, és az egyik résztvevő ezt pontosan jól mondta, hogy végre valahára kezdjük el újra megszervezni önmagunkat, ez az egy gondolat tömöríti, hogy mi a feladat, mit kellene létrehozni. Az is nyilvánvaló, hogy a kelet-közép és nyugat-Szlovákia déli részén lakók, és tevékenykedő magyar önkormányzati szakértők nem is találkoznak, és nem is ismerik egymást, az is nyilvánvaló, hogy egymillió tapasztalatot lehet cserélni, regionális problémák megoldásánál.

Az elmúlt években tapasztaltam, például amikor a magassági és nagysági kvótát, ami hátrányosan érint több települést, próbáltuk oldani, a pénzügyminisztériumon keresztül, azt tapasztaltam, hogyha valamit oldálnak, kormányzati szinten, akkor ugye az érdekvédelmi szervezetek ráütik a pecsétet, és akkor, ha az ráütötte a pecsétet, kiáll a politika és elmondja, ezt kérték az érdekvédelmi szervezetek, ezért mi nem fogunk módosítani.

Ha nincs saját érdekvédelmi szervezetünk, amelyik a nyelvhasználatban kapcsolatban jövő, plusz anyagi ki-

adásokkal járó rendszert úgy tudja kritizálni, és úgy tud módosítást végrehajtani, hogy tömeget tud maga mögött, akkor hiába fog a Pro Civis leveleket írogatni, és beadni az országos érdekvédelmi szervezet vagy a kormány irányába nem fogunk tudni hatékonyan áttörni

Nyilván sok mindent függ az októberi választások eredményétől, hiszen akkor egy új helyzet keletkezik, sok esetben új vezetése a települési önkormányzatokban. Velük milyen együttműködésre számít, majd egy új lendületet kell kapjon a szerveződés.

Azt gondolom, hogy még egyszer végig kell járni az országot, és azt látom, hogy szervezni kell az egyes régiókban az együttműködést és a régió közötti együttműködést.

Itt két dolgot azért hadd mondjak el az egyik, hogy ezt egy személy nem tudja elvégezni, itt végre fel kell lépni arra a szintre, ami szerintem hiányzik, hogy érdeklődés legyen a közügyek iránt, és ezt generálni kell helyeben, a helyi a polgármestereknek, képviselőknek, magyar vonalon azt gondolom, hogy a közügyek iránti érdeklődés az elmúlt évtizedek alatt, durván mély szintre csökkent.

És ez megmutatkozik a választási részvételben is.

Abszolút. Nincs érdeklődés. Az az első dolog, ez talán segíthet benne.

Ilyen módon akár a politikáról is szól, hogy a társadalom magyar rétege, mint olyan, az önszerveződni tud-e, vagy akar-e egyáltalán. Ha állandó vitatkozás van, akkor nem az önszerveződésre megy el az energia, hanem a vitára.

A másik fontos dolog, a gerincét az itteni magyar társadalomnak a magyar önkormányzatok adják, viszont óriási változások előtt állunk. Ha csak megnézzük az oktatási reformot, akkor rá kell döbbenünk arra, hogy a települési szinten együttműködések nélkül, a telepü-

lések együttműködése nélkül nem fog lehetni regionális szintű együttműködéseket generálni.

Hogy ha nem lesz regionális együttműködés az adott régiókon belül, abban a pillanatban elvész annak a lehetősége, hogy mondjuk az iskolahálózatban ahol a magyar iskolák $\frac{3}{4}$ része veszélyben van, ott valamiféle együttműködés jön létre.

Ha csak a saját régiómat nézem meg, a Felső Csallóközi település szerkezetet, akkor van öt magyar iskola, és ha a jövőendő létszámokat nézem, akkor jó, ha egybe való gyermek van.

Most vagy regionálisan elkezdődik az együtt gondolkodás a polgármester kollégákkal, és akkor lehet valamennyire irányba lépni, és társadalmat lehet építeni regionális öntudatokban, vagy nem. Ezért kellenek a természetes régiók. Azt mondom, hogy adott város és körzete, Szenc és vonzáskörzete, Fülek és vonzáskörzete, Királyhelmec és vonzáskörzete, az lehet egy régió, és azt nem biztos, hogy egy járást fed le. Például Érsekújvár és Gúta között egy-egy település, most Gúta vagy Újvár vonzáskörzete, bár a járás határ adja, de hogy az emberek hova járnak dolgozni, az üzletbe, orvoshoz, meg az adott esetben iskolába a diákok ezek a vonzáskörzetek. Na ezeket kell kialakítani.

Ezt a felelősségvállalást a polgármesterek, képviselők körében a SZMÖT tudja erősíteni, tehát van egy ilyen céljuk is.

Én gondolom, hogy igen, az első lépcső az az volt, hogy egy megalakulás hivatalossá teszi a működését, a második lépcső pedig az, hogy a tartalmi megtöltés mellé mindenképpen kell elhivatottság, és a régiók ki kell, hogy válasszák azokat az embereket, akik helyi véleményformálók tudnak lenni, illetve helyi vezetők tudnak lenni önkormányzatiság fejlesztésében, és generálni tudják azt, hogy akkor a regionális együttműködések el tudjanak indulni.

Kisebb régiókra gondolok, nem a járás, vagy a járásokon túlmenő polgármesteri önkormányzati szövetség azok önkormányzati szövetségekről van szó, mert ha csak párat megnézek, akkor óriási régiókat fednek le. Az egymástól 70 kilométerre, meg 80 kilométerre lévő terepülések már nem tudnak regionális együttműködéseket generálni, sokkal inkább a kis régiós fejlesztésekre fog kellene összpontosítani, ahhoz, hogy a társadalmat újra tudjuk szervezni, például oktatásügy, kultúra mellett, hulladék, gazdálkodás, és a többi, és a többi mellett.

De van egy feladata, ami a nyelvhasználat, kultúra, oktatásügy, identitás megőrzése miatt sajátos és ezeket kell megoldani.

A SZMÖT nem pártpolitikai, hanem minden olyan polgármestert szeretne összefogni, aki függetlenül attól milyen párt színeiben indul, vagy független, de elkötelezett a regionális együttműködésnek, illetve a magyar identitás, magyar kultúra ápolásának, fejlesztésének és reprodukciójának, tehát ez egy politikamentes szakmai intézmény kell, hogy legyen, szerintem, ebbe irányba jó irányba léptünk.

Ha szükséges és együtt kell működni, akkor meg kell találni azokat a működési formákat, amelyek biztosítják azt, a Magyar Szövetséggel is, illetve minden olyan párttal, aki hajlandó segíteni a reprodukcióját a magyar közösségnek, le kell ülni és tárgyalni kell vele, de nagyon-nagyon az elején vagyunk, és nem ez a cél, hanem a szakmai munka.

Júniusig a SZMÖT-be 65 település jelentkezett, a megalakulás óta, több település csatlakozott a szervezethez, ez két módon lehetséges:

Önkormányzatként (jogi személyként): Ebben az esetben szükséges az önkormányzat határozata, amelyhez a minta megtalálható a szmot.eu oldalon. Ezt követően el kell juttatni részünkre a felvételi kérelem és a határozat másolatát postai vagy elektronikus úton. Fontos, amennyiben a belépő jogi személyt nem a törvényes képviselő fogja a SZMÖT-ben képviselni, szükséges egy meghatalmazás kitöltése a képviselőt végző személy részére – ennek mintája is fent van honlapunkon.

Természetes személyként: Ebben az esetben az adott személy tölti ki a belépési nyilatkozatot, és önmagát képviseli a SZMÖT-ben.

(Felvidék Ma, Ma7 nyomán, összeállította. vncs)

Az uniós támogatásokat valós igényekhez kell igazítani

A jövőbeli európai uniós támogatások közelebb kerüljenek a régiókhoz és a sajátos adottságú térségekhez – ez a célja a Szlovákiai Városok és Községek Társulásának (ZMOS), mellyel a polgárok számára is hasznos befektetéseket tudnának megvalósítani az önkormányzatok, erről írt a zmos.sk honlap, a témáról összefoglalót készítettünk magyar nyelven.

A 2027 utáni európai uniós támogatási rendszernek sokkal inkább a települések, városok, községek és régiók valós szükségleteire kell épülnie. Ezt hangsúlyozta a Szlovákiai Városok és Községek Társulása a Partizánskei és Privigyei járások önkormányzatainak tanácskozását követően. Ez a két járás a jelenlegi programozási időszakban jogosult támogatást igényelni az Igazságos Átmenet Alapból, amely a gazdasági átalakulás előtt álló régiók számára létrehozott külön pénzügyi eszköz. A fent megnevezett alapot (angolul Just Transition Fund, szlovákul Fond na spravodlivú transformáciu) azért hoztak létre, hogy segítse azokat a régiókat, amelyek különösen erősen érintettek a klímasemlegességre való átállásban. Ide tartoznak például a szénbányászat és a lignittermelés megszűnésével érintett térségek, a nehézipari és energiaigényes régiók, valamint azok a térségek, ahol az ipari szerkezetváltás jelentős munkahelyvesztéssel járt, vagy járhat.

A Felső-Nyitra régió ma konkrét példája annak, hogy egy átalakuló térség célzott támogatásban részesülhet. A ZMOS szerint a Partizánskei és Privigyei járások tapasztalatai fontos tanulságokkal szolgálnak a jövő uniós forrásainak kialakításához egész Szlovákiában. A tanácskozás résztvevői egyetértettek abban, hogy a sajátos helyzetű régióknak nemcsak külön prioritásokra és elkülönített forrásokra van szükségük, hanem egyszerűbb szabályokra, időben meghirdetett pályázatokra és olyan területi megközelítésre is, amely az önkormányzatok valós igényeire épülnek.

A ZMOS hosszú ideje hangsúlyozza, hogy az európai uniós támogatások nem csupán központilag meghatározott pályázati felhívások összességét jelentik. Olyan eszköznek kell lenniük, amelyek képesek választ adni az emberek helyi gondjaira. Az Igazságos Átmenet Alap tapasztalatai azt mutatják, hogy a sajátos helyzetű régiók számára egyedi megközelítésre, világos prioritásokra,

egyszerű szabályokra, kiszámíthatóságra és garantált forrásokra van szükség.

Az alap célja azoknak a térségeknek a támogatása, amelyeket a gazdasági, társadalmi és környezeti átalakulás a leginkább érint vagy érinteni fog. Szlovákiában három átalakuló régió jogosult támogatásra. Az egyik ilyen a Trencséni kerületben a Felső-Nyitra vidéke, azaz a Privigyei és Partizánskei járás. A másik érintett terület a Kassai kerületben Kassa I–IV., a Kassa-vidéki járás és a Nagymihályi járás. A harmadik a Besztercebányai kerületben Breznóbánya, Nagyrőce, Rimaszombat, Zólyom, Garamszentkereszt, Zsarnóca és Selmecbánya térsége.

Szlovákia összesen 459 millió euróval rendelkezik ebből az alapból. A jelenlegi adatok szerint eddig 43,3 millió eurót hívtak le, és folyamatban vannak oktatási, közlekedési, energetikai és ipari projektek. A legjelentősebb beruházások közé tartozik a Kassai-medence közel 96 millió eurós geotermikus projektje, az ipari park létrehozása Handlován, valamint munkahelyteremtő, régiófejlesztési, emissziómentes közlekedési és

megújuló energiaforrásokat hasznosító beruházások. A kassai-medencei beruházás még nem teljesen készült el, de befejeződött három új geotermikus mélyfúrás. Ezek 2,9–3,6 km mély kutak, amelyek sikeresen igazolták a geotermikus vízkészletet, a próbaterhelés már megtörtént. A projekt következő szakasza most indul: ki kell építeni a felszíni technológiát, a hőcserélő rendszert és a vezetéket, amely a geotermikus hőt Kassára szállítja. A tervek szerint 2029-től kezdődhet meg a geotermikus hő betáplálása a kassai távfűtési rendszerbe. Ekkor a város hőigényének több mint 20%-át, nagyjából negyedet geotermikus energia fedezheti.

Jozef Božik, a ZMOS elnöke és Partizánske polgármestere hangsúlyozta, hogy „Az Igazságos Átmenet Alap bebizonyította, hogy ha egy régió sajátos kihívásokkal néz szembe, akkor sajátos támogatásra is szüksége van. A Felső-Nyitra jó példája annak, hogy az átalakulás nemcsak a nagyberuházásokról szól, hanem az emberek, a városok, községek, iskolák, vállalkozások és közösségek mindennapi életéről is.”

A jelenlegi javaslatok szerint Szlovákia a 2028–2034 közötti időszakban mintegy 19,9 milliárd euró uniós forrással számolhat. A ZMOS ezért azt szorgalmazza, hogy ennek legalább 30 százaléka – megközelítőleg 6 milliárd euró – közvetlenül a településekhez, régiókhoz és az integrált területi beruházásokhoz kerüljön.

Božik szerint, „Ha Szlovákia közel 20 milliárd euróval gazdálkodhat, ennek legalább 30 százalékát közvetlenül a területekhez kell rendelni. Nem a központi prioritások maradékaiként, hanem garantált forrásként a városok, községek és régiók számára. Itt dől el, hogy az emberek számára elérhető lesz-e az iskola, az út, a lakhatás, a szociális szolgáltatás és a munkahely.”

A tanácskozáson részt vett Ladislav Šimko, a Nemzeti és Regionális Partnerségi Terv (Národný a regionálny partnerský plán) kormánybiztosa is. A ZMOS szerint a következő programozási időszak előkészítése nem csu-

pán technikai dokumentum, hanem megállapodás Szlovákia jövőbeni fejlődéséről.

Šimko kiemelte, hogy a jövő európai uniós támogatásainak lehetővé kell tenniük, hogy Szlovákia hatékonyabban reagáljon fejlesztési szükségleteire, és eredményesebben használja fel az európai forrásokat. Ebben a városok és községek kulcsszereplők.

A Nemzeti Regionális Partnerségi Terv ugyan még nem elfogadott stratégiai dokumentum, a 2028–2034-es uniós költségvetési időszakra készülő tervezési dokumentum azonban fontos lehet a későbbi pályázati kiírások szempontjából. A célja, hogy Szlovákia és az önkormányzatok

közösen határozzák meg, milyen fejlesztési célokra használják fel az uniós forrásokat mely régiók milyen prioritásokat kapjanak, hogyan osszák meg a forrásokat az állam, a régiók, a városok és a községek között, valamint hogy milyen szerepet kapjanak a területi fejlesztések és az integrált beruházások. A Nemzeti és Regionális Partnerségi Terv egy belső szlovák kezdeményezés, amelynek célja, hogy még a Bizottsággal folytatott tárgyalások előtt kialakuljon egy széles körű megállapodás az állam és az önkormányzatok között. A ZMOS azért támogatja ezt a modellt, mert szeretné, ha a települések és a régiók már a tervezés korai szakaszában beleszólhatnának a források elosztásába.

A ZMOS rámutat arra is, hogy a területi szemlélet nem szlovák sajátosság, hanem európai tendencia. Az uniós kohéziós politika régóta különbséget tesz az eltérő adottságú térségek között, kiemelt figyelmet fordítva az ipari átalakulással érintett régiókra, a vidéki és periférius térségekre, a határ menti régiókra, a hegyvidéki területekre, valamint az elöregedéssel és népességfogyással küzdő térségekre. Egyre nagyobb figyelmet kapnak az autóiipari régiók is, amelyek jelentős gazdasági átalakulás előtt állnak.

A ZMOS szerint ezt a megközelítést Szlovákiának is érvényesíteni kell saját támogatási rendszerében. Külön figyelmet érdemelnek: az átalakuló régiók, az autóiipari térségek, az ipari és energiaigényes régiók, a határ menti térségek, a vidéki és periférius területek, a hegyvidéki régiók, valamint a népességfogyással és elöregedéssel küzdő térségek.

A cél nem az, hogy egyes régiókat mások rovására támogassanak, hanem hogy a támogatási rendszer figyelembe vegye az egyes térségek eltérő szükségleteit és kiinduló helyzetét.

Božik hozzátette: „Nem minden problémára külön alapot kérünk. Ésszerűen kialakított európai uniós támogatási rendszert kérünk. Az államnak különbséget

kell tudnia tenni aközött, hogy hol elegendő egy általános pályázat, és hol van szükség külön prioritásra, saját forráskeretre és partnerségi megközelítésre.”

A tanácskozás másik fontos témája Szlovákia versenyképessége volt. A ZMOS szerint a versenyképességet nem lehet kizárólag a vállalkezési környezettel, az ipari parkokkal vagy a nagyberuházásokkal azonosítani. Versenyképes ország csak akkor lehet Szlovákia, ha versenyképesek a városai, községei és régiói is. A vállalkozásoknak jól képzett munkaerőre, megfelelő lakhatásra, közlekedésre, oktatásra, szolgáltatásokra és minőségi infrastruktúrára van szükségük. Az embereknek pedig olyan életkörülményekre, amelyek miatt érdemes a régióban maradniuk.

Az önkormányzatok szemszögéből minden olyan beruházás a versenyképességet erősíti, amely javítja az emberek életminőségét: az iskolák, utak, vízvezetékek, csatornahálózatok, közösségi közlekedés, lakhatás, szociális és egészségügyi szolgáltatások, az energiabiztonság, a köztérek fejlesztése és a munkahelyteremtés.

A ZMOS három alapvető követelést fogalmazott meg a 2028 utáni európai uniós támogatási rendszerrel kapcsolatban: az uniós források legalább 30 százalékát közvetlenül a régiók számára kell biztosítani; külön megközelítést kell alkalmazni a sajátos helyzetű régiók esetében; a versenyképességet az életminőség javításán keresztül is értékelni kell, nem kizárólag gazdasági mutatók alapján.

Legyenek elérhetőek az uniós projektek a kis községek számára is

A szervezet végül hangsúlyozta, hogy Szlovákia rendkívül széttagolt önkormányzati szerkezettel rendelkezik: a nagyobb városok mellett több száz kis község biztosítja az alapvető közszolgáltatásokat. Ezért a jövő európai uniós támogatásait úgy kell kialakítani, hogy azok ne csupán a nagy projekteket és az erős adminisztratív kapacitással rendelkező településeket segítsék, hanem a kisebb községek számára is valóban elérhetőek legyenek. A ZMOS ezért azt kéri, hogy a 2028–2034-es Nemzeti és Regionális Partnerségi Terv valódi partnerségben készüljön el az önkormányzatokkal, és

a települések számára garantált forrásokat, valamint megfelelő mozgásteret biztosítson.

Az aktuális kihívásokról

2027 utáni többéves pénzügyi keretről szóló tárgyalások a végső szakaszukba értek – erről tájékoztatta a Pozsony megyei képviselőket Tüttő Kata, aki a képviselő-testület ülésén számolt be az eseményekről Pozsonyi látogatásakor.

Az Európai Régiók Bizottságának elnöke, Tüttő Kata munkaprogramja során több megyei fejlesztést is megtekintett, ezt követően pedig felszólalt a megyei képviselő-testület ülésén, ahol ismertette azokat az aktuális kihívásokat, amelyekkel az európai régiók napjainkban szembesülnek.

Beszédében rámutatott, hogy a városok és régiók ma a klímaváltozás, a társadalmi, energetikai és gazdasági átalakulás kezelésének első vonalában állnak. Véleménye szerint éppen az önkormányzatok ültetik át a gyakorlatba az európai szakpolitikákat, amelyek hatásait a polgárok nap, mint nap érzékelik – a közösségi közlekedéstől és az energetikától kezdve az oktatáson át egészen a szociális szolgáltatásokig.

A Pozsony megyei önkormányzat honlapján megjelent egy beszélgetés, amelyben az Európai Régiók Bizottságának elnöke, Tüttő Kata arról nyilatkozott, miért fontos, hogy az európai döntések kialakításában a régiók hangja is érvényesüljön, milyen kihívások előtt állnak ma az önkormányzatok, és mit jelenthet az Európai Unió új költségvetése a régiók fejlődése szempontjából. Az interjút alább olvashatják.

Hogyan látja az Európai Régiók Bizottságának szerepét a mai Európában?

Az Európai Régiók Bizottsága az Európai Unió döntéshozatalában a városok és régiók hivatalos képviselője. Míg az Európai Parlament a polgárokat, az Európai Unió Tanácsa pedig a tagállamokat képviseli, addig mi azokat a helyi és regionális vezetőket képviseljük, akik nap, mint nap közvetlenül foglalkoznak közösségeik problémáival. Tagjaink saját városaikban és régióikban élnek és dolgoznak. Ismerik a mindennapi élet problémáit, és ezt a tapasztalatot viszik el Brüsszelbe. Feladatunk, hogy még az uniós jogszabályok és szakpolitikák elfogadása előtt összekapcsoljuk az európai döntéshozatalt a helyi valósággal.

Miért fontos, hogy a régiók hangja is megjelenjen az európai szakpolitikák alakításában?

Az európai jogszabályok jelentős részét regionális vagy helyi szinten hajtják végre. Amikor az Európai Unió nagyratörő célokat tűz ki – például a 2050-re elérendő klímasemlegességet –, az a gyakorlatban hatalmas beruházásokat jelent a közösségi közlekedés, az energetika, az épületfelújítás, a hulladékgazdálkodás vagy a szennyvíztisztítás területén. Ezeket a változásokat a városok és a régiók valósítják meg. Ezért már a döntések előkészítése során jelen kell lennünk, hogy jelezhessük, mi az, ami megvalósítható, és milyen feltételek szükségesek a célok teljesítéséhez.

Mik jelenleg az európai régiók legnagyobb kihívásai?

Egyszerre több átalakulási folyamat zajlik. Változik az ipar, az energetika, az oktatás, a munkaerőpiac és a digitális technológia. Az emberek úgy érzik, hogy körülöttük minden egyre gyorsabban változik. Mindeközben geopolitikai válságokkal és növekvő biztonsági kihívásokkal is szembe kell néznünk. Ilyen helyzetben még fontosabbá válik a helyi önkormányzatok szerepe. A lakosok stabilitást, minőségi közszolgáltatásokat és a mindennapi életük problémáira adott konkrét megoldásokat várnak.

Jelenleg az Európai Unió új költségvetéséről folynak a tárgyalások. Mi a tét?

Most arról a költségvetésről tárgyalunk, amely 2028-tól lesz érvényes. Bár első pillantásra jelentős öszszegnek tűnik, valójában az Európai Unió bruttó hazai termékének mindössze körülbelül egy százalékát teszi ki. Az eddigi modell egy egyszerű elvre épült: a közös európai piac magasabb gazdasági növekedést eredményez, azonban ennek előnyei nem egyenlően oszlanak meg. Ezért a megtermelt jólét egy részét a kohéziós politika révén visszaforgatjuk a régiók fejlesztésébe.

Miért tartja ennyire fontosnak a kohéziós politikát?

A kohéziós politika nem a gazdagabb országok jólétekonysága a szegényebbek felé. Ez egy elterjedt, de téves elképzelés. A kohéziós politika az egységes európai piac működésének egyik alapvető eszköze. A kohéziós alapok segítségével közlekedési, energetikai és digitális kapcsolatokat építünk ki a régiók között. Beruházunk az egészségügybe, az oktatásba, a szociális szolgáltatásokba és a közösségi infrastruktúrába. Éppen ezek a beruházások teszik lehetővé, hogy az egységes piac valamennyi régió javát szolgálja, ne csupán a leg-erősebbekét.

Mi változhat a következő programozási időszakban?

A jelenlegi viták arra utalnak, hogy kevesebb forrás juthat a hagyományos uniós politikákra – például a kohéziós politikára vagy a mezőgazdaságra –, miközben több pénzt fordítanak új prioritásokra, például a védelemre vagy a versenyképesség erősítésére. Ezzel párhuzamosan a döntéshozatal nagyobb mértékű központosításáról is folyik a vita. A források egy részét nemzeti keretekbe csoportosítanák, amelyek felhasználásáról a tagállamok kormányai döntenének. Éppen ezért fontos, hogy a régiók továbbra is részesei maradjanak a döntéshozatali folyamatnak, és fennmaradjon az európai, a nemzeti és a regionális szint közötti partnerség elve.

Beszédében Európa versenyképességéről is szolt. Hogyan látja ezt a kérdést?

Természetesen mindannyian versenyképesebb Európát szeretnénk. A kérdés az, hogy ezt miként érhetjük el. Mi a megosztott versenyképesség koncepcióját képviseljük. A közpénzek nem irányulhatnak kizárólag a legerősebb és legfejlettebb régiókba. Ha ez történne, az erős régiók még erősebbé válnának, a gyengébbek pedig még inkább lemaradnának. Minden régióknak lehetőséget kell kapnia arra, hogy bekapcsolódjon a fejlődésbe, az innovációba és a gazdasági növekedésbe. Csak így válhat Európa egésze valóban versenyképessé.

Mit tart az európai regionális politika legfontosabb céljának?

Az a célom, hogy minden ember szabadon döntheszen arról, hol szeretne élni. Senkit sem lenne szabad arra kényszeríteni, hogy elhagyja szülővárosát vagy régióját azért, mert ott nincs munkalehetőség, megfelelő közszolgáltatás vagy jövőkép. Ezért van szükség erős régiókra, erős városokra és olyan átgondolt beruházásokra, amelyek egész Európában lehetőségeket teremtenek, nem csupán a legsikeresebb központokban.

Forrás: zmos.sk, bratislavskykraj.sk

Fordította: NT

Felújított települések, utak és intézmények – elszalasztott gazdasági fejlesztések

A 2021–2027-es Integrált Területi Beruházások tanulságai a Nyitrai önkormányzati kerület déli térségeiben, valamint javaslatok a 2028 utáni kohéziós politika számára

Bevezetés

Az elmúlt tizenöt évben Dél-Szlovákia települései jelentős európai uniós támogatásokhoz jutottak. Kevés olyan község vagy város van, ahol ne valósult volna meg valamilyen fejlesztés. Felújultak az óvodák, iskolák, kultúrházak és önkormányzati épületek. Korszerűbbé váltak az utak, a járdák, a közterek, a szociális intézmények és az egészségügyi létesítmények. Számos település energetikai beruházásokat valósított meg, napelemeket telepített vagy csökkentette középületei energiafogyasztását. Ezekre a fejlesztésekre szükség volt, és a következő programozási időszakban is szükség lesz.

Ennek ellenére egy problémát ezek a beruházások önmagukban nem tudtak megoldani.

A fiatalok jelentős része ma is elhagyja a régiót.

Sokan Pozsonyban vagy Nyugat-Szlovákia ipari központjaiban vállalnak munkát, mások Magyarországra, Ausztriába vagy Csehországba költöznek. Nem azért, mert Dél-Szlovákiában ne lennének élhető települések. Sokkal inkább azért, mert máshol könnyebben találnak jól fizető munkahelyet, nagyobb szakmai előrelépési lehetőséget és könnyebben tudnak önálló életet kezdeni.

Demográfiai és gazdasági kérdés

Ez a folyamat ma már nemcsak demográfiai kérdés. Gazdasági kérdés is. Ha egy térség elveszíti a fiatal

munkavállalóit, egyre nehezebbé válik a vállalkozások számára megfelelő munkaerőt találni. Egyre kevesebb lesz a helyi vásárló, csökken a szolgáltatások iránti kereslet, és hosszabb távon az önkormányzatok mozgástere is szűkül. A népességfogyás így nemcsak a települések jövőjét, hanem a teljes térség gazdasági fejlődését is meghatározza.

Az Európai Bizottság ezért indította el 2026-ban a **Right to Stay – Your Region, Your Future** kezdeményezést. A program abból indul ki, hogy senkinek sem szabadna azért elhagynia a szülőföldjét, mert ott nem talál megfelelő munkát vagy nem tud egzisztenciát teremteni. A cél nem az, hogy mindenki helyben maradjon, hanem az, hogy **a maradás valódi lehetőség legyen.**

Ez a szemlélet fontos változást jelent a korábbi fejlesztéspolitikához képest. Korábban elsősorban azt vizsgáltuk, hogy milyen beruházások valósultak meg egy településen. A Right to Stay viszont azt a kérdést teszi fel, hogy ezek a beruházások hozzájárulnak-e ahhoz, hogy a fiatalok helyben találjanak munkát, lakhatást és hosszú távú életlehetőséget.

Dél-Szlovákia szempontjából ez különösen fontos kérdés. A térségben ma is jelentős ipari vállalatok működnek Komáromban, Érsekújváron, Párkányban, Léván, Nyitrán vagy Tapolcsánban. Ezek a vállalatok több ezer embernek adnak munkát, ugyanakkor a környező falvak vállalkozásai csak ritkán kapcsolódnak be a

termelésükbe. Sok vidéki kisvállalkozás rendelkezik megfelelő szakmai tudással, de hiányzik a technológia, a kapcsolatrendszer vagy a fejlesztési támogatás ahhoz, hogy beszállítóvá váljon.

Pedig éppen itt rejlik Dél-Szlovákia egyik legnagyobb lehetősége. A város önmagában nem tud fejlődni. Ugyan-ez igaz a környező falvakra is.

Ha egy komáromi, érsekújvári vagy párkányi vállalat új beszállítót keres, azt nem feltétlenül kell más régióból megtalálnia. A környező településeken működő vállalkozások közül sok képes lenne bekapcsolódni a termelésbe, ha rendelkezne a szükséges technológiával, megfelelő szakemberekkel és stabil üzleti kapcsolatokkal. Ez nemcsak a vállalkozásoknak jelentene új lehetőséget, hanem a helyben élők számára is új munkahelyeket teremtené.

A következő fejlesztési időszak egyik legfontosabb feladata ezért már nem pusztán új beruházások megvalósítása, hanem **a helyi gazdaság szereplőinek összekapcsolása**. A nagyvállalatok, a kis- és középvállalkozások, a szakközépiskolák, az önkormányzatok, az egyetemek és a fejlesztési programok csak akkor tudják erősíteni egymást, ha ugyanannak a térségi gazdasági rendszernek a részeként működnek.

Ez a tanulmány azt vizsgálja, hogy a Nyitrai önkormányzati kerület Integrált Területi Stratégiája és az Integrált Területi Beruházások rendszere milyen lehetőséget kínál ennek a szemléletnek a megvalósítására. Bemutatja, hogy a jelenlegi fejlesztési irányok mennyiben támogatják a helyi gazdaság megerősítését, hol vannak hiányosságok, és milyen irányba érdemes elmozdulni a 2028 utáni programozási időszakban.

A tanulmány alapvető állítása egyszerű: **a fiatalokat nem elsősorban a felújított épületek tartják helyben, hanem a biztos munkahely, a szakmai fejlődés lehetősége, a megfizethető lakhatás és az a gazdasági környezet, amelyben érdemes jövőt tervezni**. Ehhez pedig nem elegendő egy-egy települést fejleszteni. Olyan együttműködő gazdasági térségeket kell építeni, ahol a városok és a környező falvak közösen teremtenek lehetőséget a helyben boldogulásra.

Miért változott meg az Európai Unió területfejlesztési politikája?

Sokáig természetesnek vettük, hogy ha egy település fejlődni akar, akkor elsősorban építkeznie kell. Fel kell újítani az iskolát, korszerűsíteni kell az önkormányzati épületet, rendbe kell tenni az utakat, járdákat, köztereket és a közösségi tereket.

Ezek a beruházások ma is fontosak.

Egy település nem lehet vonzó megfelelő közszolgáltatások nélkül.

Az Európai Unió azonban az elmúlt években felismerte, hogy **önmagában az infrastruktúra fejlesztése nem állítja meg a népességfogyást**.

Sok olyan régió van Európában, ahol új utak épültek, korszerű középületek jöttek létre, mégis tovább csökkent a lakosság száma. A fiatalok ugyanis nem elsősorban azt nézik, hogy milyen az önkormányzati épület vagy a főtér. Azt mérlegelik, hogy találnak-e munkát, tudnak-e szakmailag fejlődni, képesek lesznek-e saját otthonot teremteni, és látnak-e hosszú távú jövőt a térségben.

Ez a felismerés alapvetően megváltoztatta az Európai Unió területfejlesztési politikáját.

A 2021–2027-es programozási időszakban már nem az volt a cél, hogy minél több önálló projekt valósuljon meg, hanem az, hogy a fejlesztések egymásra épüljenek és közösen segítsék egy térség fejlődését. Ennek érdekében jöttek létre az **Integrált Területi Beruházások (IÜI)** és az ezeket megalapozó **Integrált Területi Stratégiák**.

Ez első látásra egy technikai változásnak tűnhet.

Valójában azonban ennél sokkal többről van szó.

Korábban minden település elsősorban a saját projektjében gondolkodott.

Ma már azt kell vizsgálni, hogy az adott beruházás milyen hatással lesz a környező településekre, a helyi vállalkozásokra, az oktatásra, a foglalkoztatásra és a térség egészének fejlődésére.

Másképpen fogalmazva:

nem egy jó projektre van szükség, hanem sok olyan projektre, amelyek együtt működnek.

Ez a szemlélet különösen fontos Dél-Szlovákiában. **A legtöbb kis település önmagában nem képes eleget munkahelyet teremteni**. Ugyanakkor a térség városaiban jelentős ipari vállalatok működnek. Komáromban, Érsekújvárbán, Párkányban, Léván vagy Nyitrán több ezer ember dolgozik a feldolgozóiparban, az autóiparban, az elektrotechnikai iparban vagy az élelmiszeriparban. A kérdés ezért már nem az, hogy **kell-e fejleszteni a falvakat**.

Hanem az, hogy **hogyan tudnak ezek a falvak bekapcsolódni a városok gazdasági életébe**.

Ha egy vidéki vállalkozás beszállítója lesz egy nagyvállalatnak, akkor nemcsak a vállalkozás fejlődik. Új munkahelyek jönnek létre. Nőnek a bérek. Több helyi adóbevétel keletkezik.

A fiataloknak pedig kevesebb okuk lesz arra, hogy elköltözzenek. Ugyanez igaz az oktatásra is.

Egy középiskola fejlesztése önmagában fontos beruházás. De a felújított iskolaépület még nem garantálja, hogy a végzett diák helyben talál munkát. Ehhez arra is szükség van, hogy a képzés kapcsolódjon a térség vállalkozásaihoz, a tanulók szakmai gyakorlatot szerezzenek, és az iskola után helyben tudjanak elhelyezkedni. A megyei önkormányzat ebben kulcsszerepet játszik. Nemcsak azért, mert fenntartja a középiskolákat. Hanem azért is, mert részt vesz a területfejlesztési döntések előkészítésében, meghatározza az Integrált Területi Stratégia prioritásait, és a Partnerségi Tanácson keresztül befolyásolja a fejlesztési források felhasználását.

Ez olyan lehetőség, amellyel korábban a megyei önkormányzatok nem rendelkeztek ilyen mértékben. A következő évek egyik legfontosabb kérdése ezért az lesz, hogy ezt a lehetőséget mire használjuk fel. Arra, hogy továbbra is egymástól független beruházások valósuljanak meg?

Vagy arra, hogy a beruházások egy közös célt szolgáljanak: **a helyi gazdaság megerősítését és a fiatalok helyben maradását.**

Ez a tanulmány abból indul ki, hogy a két cél nem választható el egymástól. A települések fejlődése csak akkor lesz tartós, ha együtt fejlődik a helyi gazdaság, a szakképzés, a vállalkozói szektor, a lakhatás és a közszolgáltatások rendszere is.

ipar határozza meg. A térség gazdaságát elsősorban az ipari termelés működteti.

Komáromban az autóiipar és az elektrotechnikai ipar, Érsekújvárbán az elektrotechnikai ipar, a gépipar és az élelmiszeripar (egy ipari létesítmény), Párkányban az öntödei és gépipari termelés, Léván az autóiipari beszállítók, Nyitrán az autóiipar, a gépipar és az elektronikai gyártás, Tapolcsányban a gépipar és a villamosipar.

A dél-szlovákiai gazdasági tengelyeket ma már ezek ágazatok alakítják. Ezzel szemben a mezőgazdasági feldolgozóipar csak néhány jelentősebb üzemben van jelen.

A térségben ilyen például:

- a Novofruct Érsekújvárbán,
- a Mliekovo Csúzon,
- a BERI üvegházi kertészete a Párkányi régióban

de ezek kivételnek tekinthetők, nem pedig a régió meghatározó gazdasági szerkezetének.

A stratégia nem a dél-szlovákiai gazdaság valós szerkezetére épült

A Nyitrai kerület Integrált Területi Stratégiája abból indul ki, hogy a régió gazdasági fejlődésének egyik fő motorja az agrár-élelmiszeripar lehet. A dokumentum kiemelten foglalkozik a mezőgazdasági termelés magasabb feldolgozottsági szintjével, a helyi élelmiszer-feldolgozással, a közösségi mezőgazdasággal, a demonstrációs farmok létrehozásával és az agrárinnováció támogatásával.

Ez az irány első látásra logikusnak tűnik. A Nyitrai kerület valóban Szlovákia egyik legfontosabb mezőgazdasági térsége. A probléma azonban az, hogy **a mezőgazdasági termelés és a mezőgazdasági feldolgozóipar nem ugyanaz.** Dél-Szlovákia gazdasági szerkezetét ma már nem a mezőgazdasági feldolgozó-

Éppen ezért felmerül a kérdés, hogy a stratégia miért nem arra a gazdasági szerkezetre épült, amely ma meghatározza a dél-szlovákiai térségek működését.

A kérdés azért különösen fontos, mert a Program Slovensko első számú gazdaságfejlesztési prioritásaként a vállalkozások közötti együttműködés, a kutatás-fejlesztés, az innováció és a vállalati innovációs kapacitások erősítése jelent meg **(RSO 1.1.1).**

Ennek célja éppen az lett volna, hogy a vállalkozások technológiailag fejlődjenek, új beszállítói kapcsolatok jöjjenek létre, és a kis- és középvállalkozások bekapcsolódjanak a nagyvállalatok értékláncaiba.

A Nyitrai kerület azonban erre az intézkedésre **egyetlen eurót sem különített el**. Az **RSO 1.1.1** regionális allokációja tehát **0 euró** lett.

Ez azt jelenti, hogy miközben az országos program ezt tekintette a gazdaságfejlesztés egyik legfontosabb eszközének, a megye ezt a lehetőséget egyáltalán nem használta ki.

Ennek következménye ma már jól látható. Az Integrált Területi Beruházások projektportfóliójában számszámra találunk energetikai korszerűsítéseket – ezt sem megfelelően, mivel ezek a beruházások nem energetikai közösségekben mentek végbe ami azt jelenti hogy a fel nem használt energiából amit termelünk a külföldi tulajdonú kereskedelmi cégek profitálnak pl. a ZSE és nem a térség lakossága, illetve helyi vállalatai.

Vannak középület-felújítások, közlekedési beruházások és közszolgáltatásokat fejlesztő projektek is amelyek elengedhetetlen fejlesztések.

Ugyanakkor nem találunk olyan beruházást, amely dél-szlovákiai kisvállalkozásokat segítene abban, hogy technológiai fejlesztéssel beszállítótá váljon egy komáromi, párkányi, érsekújvári vagy nyitrai ipari vállalat számára. Pl. olyan központok létrehozása klaszterekben, ahol CNC maró, 3D nyomtató és egyéb ipari, beszállítói termelésre alkalmas, bérelhető rendszerben működő központok jöttek volna létre, vagy egyéni beszerzésekre irányuló pályázati lehetőség – pedig az állam a megyének erre is adott lehetőséget, hogy forrást különítsen el.

Ez nem egyszerűen egy kihagyott pályázati lehetőség. Ez egy olyan stratégiai döntés volt, amely hosszú évekre meghatározhatja a régió gazdasági fejlődését. Ezt bizonyítja az is, hogy a vállalati szektor innovációs céljai az SPR és UMR fejlesztési csomagjaiból is hiányoznak.

Miközben a nagyvállalatok folyamatosan keresik a beszállítókat és a képzett munkaerőt, a fejlesztési források döntő része nem a helyi vállalkozások versenyképességének javítására irányult.

A következő programozási időszak egyik legfontosabb feladata ezért az lehet, hogy **a fejlesztési politika végre a térség valós gazdasági szerkezetére épüljön**.

A gazdasági csomópontok köré szerveződő beszállítói hálózatok, a technológiai fejlesztések, a szakképzés és a helyi kis- és középvállalkozások megerősítése sokkal közvetlenebb választ adhat a dél-szlovákiai térségek legnagyobb kihívására: a munkahelyteremtésre és a fiatalok helyben tartására.

Ebben az új helyi akciócsoportok stratégiai céljainak megállapítása is kulcsszerepet játszhat a vidék és régiófejlesztésben.

A fiatalok helyben maradásához nem elég munkahelyet teremteni

Sokszor úgy beszélünk a fiatalok elvándorlásáról, mintha annak egyetlen oka lenne.

Valójában több, egymással összefüggő probléma vezet oda, hogy egy pályakezdő végül másik régióban vagy külföldön kezdi el az életét. Az első probléma az iskola befejezése után jelentkezik. A fiatal megszerzi a szakképesítést vagy leérettségizik, de a legtöbb vállalkozás már az első álláshirdetésben szakmai gyakorlatot kér.

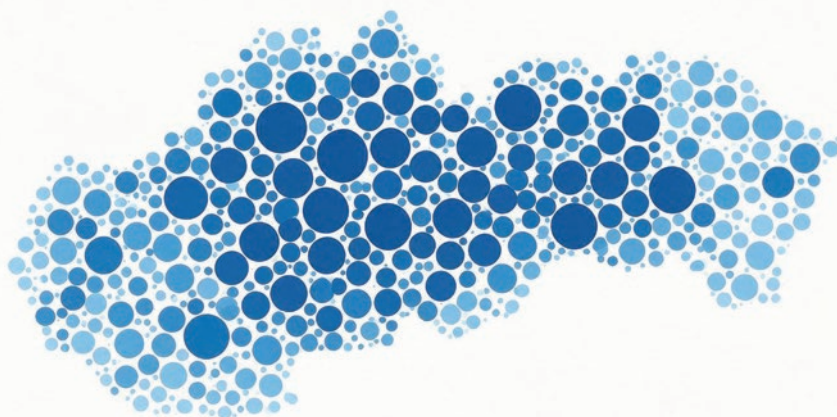
A pályakezdőnek viszont nincs gyakorlata. A vállalkozás számára ez érthető gazdasági döntés. Egy új munkatárs betanítása időt és pénzt igényel. A kisebb vállalkozások ezt sokszor nem tudják vállalni, ezért inkább olyan munkavállalót keresnek, aki már rendelkezik tapasztalattal. Így alakul ki az a helyzet, hogy a fiatal nem tud munkát találni, mert nincs gyakorlata, ugyanakkor nem tud gyakorlatot szerezni, mert nem kap munkát.

Ennek a problémának a megoldása nem kizárólag a vállalkozások feladata. A középfokú szakképzés fenntartása Szlovákiában a megyei önkormányzatok hatáskörébe tartozik. Ez azt jelenti, hogy **a megye egyszerre felelős az iskolák működéséért és a területfejlesztésért**.

Éppen ezért a két területet nem külön kell kezelni. A középiskolákat össze kell kapcsolni a térség gazdaságával. A gyakorlati képzésnek nem az iskola falai között kell véget érnie.

A tanulónak már a képzés ideje alatt kapcsolatba kell kerülnie azokkal a vállalkozásokkal, ahol később dolgozni fog. A cél egyszerű.

Amikor a fiatal átveszi a bizonyítványát, már tud-

ja, hogy másnap hol kezd el a munkát. Ebben a megye szerepe meghatározó lenne, mert megyei kompetencia.

A megye tartja fenn a szakközépiskolákat, ismernie kellene a térség gazdaságát, látnia kellene, mely ágazatokban lesz néhány éven belül munkaerőhiány.

Ezért a képzést nem kizárólag az oktatási rendszerhez, hanem a térség gazdasági igényeihez kellene igazítani.

Ehhez kapcsolódhatnak **az első munkahelyhez való jogot támogató programok** is, amelyek csökkentik a vállalkozások terheit a pályakezdők alkalmazásakor. Ez az állami támogatási program nem a vállalkozás helyett oldja meg a képzést, hanem segít áthidalni azt az időszakot, amíg a fiatal megszerzi a szükséges szakmai tapasztalatot és téríti az állam a bérét.

A második nagy akadály a lakhatás. Hiába talál valaki munkát Komáromban, Érsekújvárbán vagy Nyitrán, ha közben nem tud önálló lakáshoz jutni.

Az elmúlt években a lakásárak emelkedése, a szigorúbb banki hitelfeltételek és a magas önerő miatt sok fiatal számára a saját lakás megszerzése elérhetetlenné vált.

Ez különösen igaz a pályakezdőkre. Ők még nem rendelkeznek elegendő megtakarítással, gyakran rövid a munkaviszonyuk, ezért a hagyományos lakáshitel sok esetben nem jelent valódi megoldást.

Erre kínál működő alternatívát a „**družstevné bývanie**”, vagyis a szövetkezeti lakhatási modell. Pozsonyban ezt a modellt elsőként a **YIT Slovakia**, majd 2026-ban a **Penta Real Estate** is bevezette. A rendszer lényege, hogy a lakás finanszírozását nem a fiatal oldja meg, nem vesz fel jelzáloghitelt, hanem a lakásszövetkezet veszi azt fel. A beköltöző a szövetkezet tagjaként – jellemzően a vételár 20%-ának befizetésével – használhatja a lakást, majd a havi befizetésekkel fokozatosan megszerzi annak tulajdonjogát. Ez a modell éppen azok számára jelenthet megoldást, akik megfelelő jövedelemmel rendelkeznek, de a hagyományos banki hitel feltételeinek nem tudnak megfelelni.

A következő programozási időszakban érdemes lenne ezt a modellt a dél-szlovákiai gazdasági központokban is alkalmazni – magán investorokkal együttműködve. Ezt pályázati forrásból nem lehet megvalósítani, viszont a térség gazdasági szerkezete ebben tudna támogató szerepet vállalni önkormányzatok és megyei koordináció mellett.

Ha egy térség új munkahelyeket szeretne teremteni, akkor gondoskodnia kell arról is, hogy az oda érkező vagy

ott maradó fiatalok megfizethető lakhatáshoz jussanak. A munkahely és a lakhatás nem választható el egymástól. Ugyanez igaz a szakképzésre is.

Ha a középiskola, a vállalkozás, az első munkahely támogatása és a lakhatás egymástól függetlenül működik, akkor a fiatal könnyen kiesik a rendszerből. Ha viszont ezek egymásra épülnek, teljesen más életpálya rajzolódik ki.

A fiatal elvégzi a középiskolát. A képzés alatt szakmai gyakorlatot szerez. A gyakorlati helyből munkahely lesz. A munkahely mellé megfizethető lakhatást kap. Néhány év múlva családot alapít ugyanabban a térségben.

Valójában ez a Right to Stay lényege.

Nem az, hogy megakadályozzuk az emberek költözését. Hanem az, hogy **a helyben maradás valódi választási lehetőség legyen.**

És ehhez nem egyetlen projektre van szükség, hanem arra, hogy **a megye összekapcsolja az oktatást, a vállalkozásokat, a foglalkoztatást és a lakhatást egyetlen működő rendszerbe.** Ez a szemlélet adhat valódi választ Dél-Szlovákia legnagyobb kihívására: hogyan teremtsünk olyan gazdasági és társadalmi környezetet, ahol a fiataloknak nem kell elmenniük ahhoz, hogy jövőt építhessenek.

Források:

- *Integrovaná územná stratégia NSK 2021-2027, verzia 1.4*
- *Prílohy 1 až 4 IÚS NSK 2021-2027, verzia 1.4*
- *Projektový zázobník IÚS NSK 2021-2027, verzia 1.4 – Príloha č. 5*
- https://ec.europa.eu/regional_policy/whats-new/newsroom/05-05-2026-european-commission-launches-landmark-right-to-stay-strategy_en

Pék Pál, elnök,

Fenntarthatóbb Duna mentéért szakmai egyesület

Tájékoztató a nemzeti kisebbségi nyelvek használatának aktuális helyzetéről

Előrelépések a kisebbségi nyelvhasználat terén 2025-ben

A Szlovák Köztársaság Kormányának a nemzeti kisebbségekért felelős kormánybiztosi hivatala 2025-ben is számos intézkedéssel támogatta a nemzeti kisebbségek nyelvi jogainak gyakorlati érvényesülését – derült ki abból a dokumentumból, amelyet Szlovák Kormány Nemzeti Kisebbségi Tanácsának tagjai is megtárgyaltak. A hivatal szakmai és módszertani segítséget nyújtott az államigazgatási szerveknek és önkormányzatoknak a kisebbségi nyelvhasználatról szóló törvény alkalmazásában.

A legtöbb megkeresés az épületek kétnyelvű feliratozásával, a kétnyelvű közlekedési táblák elhelyezésével, a kisebbségi nyelvű hivatalos nyomtatványok biztosításával, valamint a kisebbségi nyelvhasználatra vonatkozó tájékoztatási kötelezettségek teljesítésével volt kapcsolatos.

Jelentős előrelépés történt a kétnyelvű közlekedési táblák ügyében is. A Meghatalmazotti Hivatal és a Közlekedési Minisztérium közötti egyeztetések eredményeként megkezdődött a vonatkozó irányelvek felülvizsgálata. Ennek köszönhetően 2025 őszén Nyitra megyében már megjelentek az első kétnyelvű útirányjelző táblák. A hivatal jelenleg azon dolgozik, hogy felmérje azokat a közlekedési táblákat, amelyek a jogszabályoknak megfelelően kétnyelvűvé alakíthatók.

A Belügyminisztériummal folytatott tárgyalások szintén kézzelfogható eredményeket hoztak.

Előkészítés alatt áll egy együttműködési memorandum, amely a kisebbségi nyelvek hivatalos ügyintézésben való használatának bővítését szolgálja. A tervek között szerepel a hivatalos dokumentumok és feliratok fordításának támogatása, valamint a kisebbségi közösségek és a belügyi szervek közötti kommunikáció javítása. A minisztérium emellett ígéretet tett arra is, hogy rendszerszintű megoldást dolgoz ki a rendőrségi épületek kétnyelvű feliratozására az érintett településeken.

Az elektronikus közigazgatás területén is fontos változások várhatók. A Beruházási, Regionális Fejlesztési és Informatizációs Minisztérium (szlovák rövidítése: MIRRI) vállalta, hogy honlapját valamennyi érintett kisebbségi nyelven elérhetővé teszi. Hasonló fejlesztés várható a slovensko.sk központi közigazgatási portál esetében is, amelynek felhasználói felülete a jövőben kisebbségi nyelveken is hozzáférhető lehet.

A gyakorlati nyelvhasználat erősítésének egyik látványos eredménye a vasúti közlekedésben jelent meg. A Leo Express Slovensko és a kisebbségi kormánybiztosi hivatal megállapodása nyomán 2025 szeptemberétől a Pozsony–Komárom vasútvonalon közlekedő valamennyi szerelvényen magyar nyelven is elhangzanak az utastájékoztató közlemények az érintett települések térségében.

A kisebbségi nyelvhasználat támogatását öt nyelvi tanácsadó csoport segíti: a magyar, a ruszin, a roma, a német és az ukrán munkacsoport. Ezek a csoportok jogszabályok, hivatalos nyomtatványok és tájékoztató anyagok fordításában működnek közre, hozzájárulva a kisebbségi nyelvek gyakorlati alkalmazásához.

A Meghatalmazotti Hivatal 2025-ben összesen 96 beadványt vizsgált a kisebbségi nyelvhasználati jogok esetleges megsértésével kapcsolatban. Ezek túlnyomó többsége a magyar nyelvű feliratok hiányára hívta fel a figyelmet, elsősorban Érsekújvárbán és Galántán. Emellett ruszin nyelvű feliratok hiánya miatt is érkeztek bejelentések. Az év során 39 ügy lezárult, míg több mint ötven esetben továbbra is folyamatban van a vizsgálat.

A 2025-ös év tapasztalatai azt mutatják, hogy a kisebbségi nyelvhasználat területén több fontos előrelépés történt, ugyanakkor számos feladat vár még megoldásra annak érdekében, hogy a törvényben garantált nyelvi jogok a mindennapi gyakorlatban is maradéktalanul érvényesüljenek – derült ki a 2026 januárjában kiadott jelentésből.

2026 májusára elkészült a kisebbségi nyelvhasználatról szóló új jelentés

A Szlovák Köztársaság Kormányhivatala a nemzeti kisebbségekért felelős kormánybiztosi hivatallal együttműködve elkészítette a kisebbségi nyelvek használatának helyzetét bemutató hetedik országos jelentést. A dokumentum a 2023–2024-es időszakot vizsgálja, és átfogó képet nyújt a nemzeti kisebbségi nyelvek gyakorlati alkalmazásáról Szlovákiában.

A jelentés célja, hogy bemutassa a kisebbségi nyelvhasználat hazai jogi kereteit, értékelje a vonatkozó nemzetközi kötelezettségek teljesítését, valamint áttekinthesse az intézményi háttér alakulását. Az előző jelentésekhez képest a mostani dokumentum jóval szélesebb körű adatgyűjtésre és korszerűsített módszertanra épül.

A jelentés elkészítését jelentősen befolyásolta, hogy a 2023-ban elfogadott kormányrendelet nyomán nőtt azoknak a településeknek a száma, ahol a nemzeti kisebbségek aránya eléri vagy meghaladja a 15 százalékot. Ezzel párhuzamosan emelkedett azoknak a községeknek a száma is, ahol egyszerre több kisebbségi közösség él jelentős létszámban. Mindez nemcsak az adatgyűjtésbe bevont önkormányzatok körét bővítette, hanem a vizsgált területek számát és a feldolgozandó információk mennyiségét is jelentősen növelte.

A jelentés összeállítói a kérdőíves adatgyűjtés módszertanát is átdolgozták. A cél az volt, hogy részletesebb, pontosabb és a gyakorlatban jobban hasznosítható ada-

tok álljanak rendelkezésre a kisebbségi nyelvhasználat helyzetéről. Ennek érdekében módosították a kérdőívek szerkezetét, pontosították az egyes mutatókat és részletesebb útmutatást készítettek a válaszadók számára. A változtatásokat szakmai partnerekkel is egyeztették.

Az adatgyűjtés során a szakembereknek a korábbi éveknél jóval nagyobb mennyiségű információt kellett feldolgozniuk. A beérkezett adatokat ellenőrizték, digitalizálták és szükség esetén pontosították, folyamatos kapcsolatot tartva az érintett intézményekkel és önkormányzatokkal.

A jelentés elkészítésének egyik fontos eleme az elemző munka volt. A kérdőíves felmérés eredményeit összevetették a 2021-es népszámlálás adataival, különös tekintettel az anyanyelvre vonatkozó statisztikákra. Az összehasonlítás célja az volt, hogy jobban érzékelhetővé váljanak a kisebbségi nyelvhasználat terén tapasztalható tendenciák és változások.

Az elemzések során ugyanakkor kiderült, hogy az összegyűjtött adatok mennyisége és részletessége jóval meghaladja egy hagyományos jelentés kereteit. Emiatt különös figyelmet kellett fordítani arra, hogy a végleges dokumentum egyszerre legyen áttekinthető és szakmailag megalapozott.

A jelentés elkészítése jelenleg szakmai szinten lezárult. A dokumentum tartalmi, elemzői és szerkesztői szempontból is végleges formát kapott, és készen áll arra, hogy megkezdődjön a belső véleményezési folyamat – a fent ismertetett dokumentumot a Szlovák Kormány Nemzeti Kisebbségi Tanácsának tagjai szintén megtárgyalták.

Napirenden a kisebbségi nyelvek európai chartájának szlovákiai alkalmazása

A Szlovák Köztársaság Kormányának Nemzeti Kisebbségi Tanácsa elé került az a jelentés, amely áttekintést nyújt a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartájának szlovákiai végrehajtását vizsgáló hatodik monitoringciklus eredményeiről.

Az anyagot a Külügyi és Európai Ügyek Minisztériumának államtitkára terjesztette elő azzal a céllal, hogy a tanács részletes képet kapjon azokról az ajánlásokról, amelyeket az Európa Tanács fogalmazott meg Szlovákia számára a kisebbségi nyelvek védelmére és használatára vonatkozó nemzetközi kötelezettségek teljesítésével kapcsolatban.

A dokumentum nemcsak a monitoringfolyamat lefolyását és eredményeit ismerteti, hanem javaslatot tesz arra is, hogy az egyes ajánlások teljesítéséért mely állami szervek viseljék a felelősséget. A cél, hogy a jövőben

egyértelműbb legyen az egyes feladatok koordinációja, és hatékonyabban valósuljanak meg az Európa Tanács elvárásai.

A jelentéshez mellékletként csatolták az Európa Tanács szakértői bizottságának értékelő jelentését, Szlovákia hivatalos állásfoglalását, valamint a Miniszteri Bizottság végső ajánlásait is. Ezek a dokumentumok részletesen bemutatják, hogyan értékeli a nemzetközi szervezet a kisebbségi nyelvek helyzetét és a charta rendelkezéseinek gyakorlati alkalmazását az országban.

Az előterjesztés egyik legfontosabb célja, hogy elősegítse Szlovákia felkészülését a következő monitoringciklusra, valamint erősítse a minisztériumok és más állami intézmények közötti együttműködést. A kormányzati szervek ennek révén hatékonyabban tudnának reagálni a nemzetközi ajánlásokra, és előmozdíthatnák a kisebbségi nyelvek használatának további fejlesztését Szlovákiában.

Új ajánlásokat fogalmazott meg Szlovákia számára az Európa Tanács

Lezárult a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartájának szlovákiai alkalmazását vizsgáló hatodik monitoringciklus. Az Európa Tanács szakértői bizottsága értékelte az elmúlt évek intézkedéseit, és összesen 66 ajánlást fogalmazott meg a kisebbségi nyelvek védelmének és használatának további erősítésére.

A monitoringfolyamat a 2019–2023 közötti időszakot vizsgálta. A szakértők 2025 tavaszán Szlovákiába látogattak, ahol kisebbségi szervezetek, önkormányzatok, civil szervezetek és állami intézmények képviselőivel találkoztak. Az értékelés alapján az Európa Tanács elismerte azokat a pozitív lépéseket, amelyeket Szlovákia a kisebbségi nyelvek támogatása érdekében tett, ugyanakkor több területen további intézkedéseket sürgetett.

Az ajánlások a kisebbségi nyelvek oktatására, a közigazgatási és közszolgáltatási használatára, a médiában való megjelenésére, valamint a kulturális életben betöltött szerepére összpontosítanak. Külön hangsúlyt kapott a nyelvi jogok gyakorlati érvényesülése a helyi és regionális önkormányzatok, valamint az állami intézmények működésében.

A magyar nyelv kapcsán az Európa Tanács egyik kiemelt ajánlása a magyar helység- és utcanevek láthatóbb használata. A szakértők szerint növelni kell a magyar nyelvű közfeliratok arányát, beleértve a regionális

és országos utak mentén elhelyezett táblákat, valamint a hivatalos kiadványokat is azokon a területeken, ahol a magyar nyelvet hagyományosan használják.

További ajánlásként szerepel a magyar nyelv használatának erősítése a közigazgatásban és a közszolgáltatásokban, a magyar nyelvű hivatalos dokumentumok közzétételének támogatása, valamint a magyar nyelvű média működési feltételeinek javítása. A jelentés emelt fontosságnak tartja a magyar történelem és kultúra oktatásának erősítését azokban a régiókban, ahol jelentős magyar közösség él.

Az Európa Tanács ajánlásai nem kötelező erejűek, ugyanakkor politikai kötelezettséget jelentenek a tagállamok számára. A Miniszteri Bizottság arra kérte Szlovákiát, hogy 2026. július 1-éig számoljon be az azonnali intézkedéseket igénylő ajánlások végrehajtásáról, a következő átfogó jelentést pedig 2029 elejéig nyújtsa be.

A szlovák állami szervek előtt így a következő években fontos feladat áll: az Európa Tanács ajánlásainak gyakorlatba ültetése, valamint annak bizonyítása, hogy a kisebbségi nyelvek használatának feltételei tovább javulnak az országban – áll abban a jelentésben, amelyet a Szlovák Kormány Nemzeti Kisebbségi Tanácsának tagjai is megkaptak és megtárgyaltak.

Ugyan lapunk hasábjain már többször szó volt arról, milyen nyelvi jogaink vannak, de az ismétlés sosem árt meg. Tehát nézzük, milyen nyelvi jogai vannak a szlovákiai nemzeti közösségeknek?

Szlovákiában a nemzeti kisebbségek nyelvi jogait elsősorban az Alkotmány, a nemzeti kisebbségek nyelvhasználatáról szóló 184/1999. sz. törvény, valamint a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartája biztosítja. A jogok gyakorlásának mértéke részben attól függ, hogy az adott településen a kisebbség aránya eléri-e a törvényben meghatározott 15 százalékot.

A nemzeti közösségeknek joguk van hivatalos érintkezésre anyanyelven is.

Azokon a településeken, ahol egy nemzeti kisebbség aránya eléri a 15 százalékot, a polgárok szóban és írásban is használhatják anyanyelvüket a helyi és államigazgatási hivatalokkal való érintkezés során. A hivatal köteles elfogadni a kisebbségi nyelven benyújtott beadványokat, és kérésre kisebbségi nyelven is válaszolhat.

Kétnyelvű feliratok és helységnevek helyezésük el.

A jogosult településeken a községházak, hivatalok és más közintézmények megnevezése kisebbségi nyelven is feltüntethető. Ugyancsak használhatók a települések hagyományos kisebbségi nevei, valamint egyre több helyen jelennek meg kétnyelvű útjelző és irányító táblák.

Anyakönyvek és hivatalos dokumentumok is kiadhatók a nemzetiségi közösségek nyelvén.

A kisebbségekhez tartozó személyek nevüket anyanyelvük szabályai szerint használhatják. Bizonyos hivatalos nyomtatványok és tájékoztatók kisebbségi nyelven is rendelkezésre állnak, különösen azokon a településeken, ahol a törvény ezt előírja.

A nemzeti közösségek tagjainak joga van az anyanyelvű oktatásra.

A nemzeti közösségek tagjai számára biztosított az anyanyelvű oktatás lehetősége az óvodától a középiskoláig. Magyar, ukrán, ruszin és más kisebbségi nyelveken működnek oktatási intézmények, illetve lehetőség van az adott nyelv tantárgyként való tanulására is.

A médiában használható a kisebbségi nyelv – meghatározott körülmények között, például a televízióban kötelező a feliratozás.

Sajnos a megfelelő időkeretet a nemzeti közösségek nem kapják meg, illetve az előállításra kevés forrást biztosít az állam. A közszolgálati média köteles műsorokat sugározni a nemzeti kisebbségek nyelvén. Emellett a kisebbségi sajtó, rádiók, televíziós és online médiumok állami támogatásban részesülhetnek.

Kulturális jogai is vannak a nemzeti közösségeknek.

A nemzeti közösségek jogosultak nyelvük és kultúrájuk ápolására, kulturális intézmények, rendezvények, kiadványok működtetésére.

A vészhelyzeti információk kisebbségi nyelven kötelezőek.

Vészhelyzetekben, illetve az életet, egészséget vagy biztonságot érintő fontos tájékoztatások esetében az információkat kötelező feltüntetni kisebbségi nyelven. Az elmúlt években bővült a kisebbségi nyelvű tájékoztatás gyakorlata. Ennek segítését a Pro Civis polgári társulás is felvállalta kétnyelvű matricák kiadásával, melyek az önkormányzatok is igényelhetek.

Mit javasol az Európa Tanács – pontokba szedve?

Az Európa Tanács legutóbbi értékelése szerint Szlovákiának tovább kell erősítenie:

- a kisebbségi nyelvek használatát a közigazgatásban és a közszolgáltatásokban,
- a kétnyelvű közfeliratok és helységnévtáblák használatát,
- az anyanyelvi oktatás folytonosságát az óvodától a középiskoláig,
- a kisebbségi nyelvű médiakínálatot,
- valamint a kisebbségi nyelvek társadalmi elfogadottságát és láthatóságát.

A szlovákiai magyar közösség esetében külön ajánlasként szerepel a magyar helység- és utcanevek szélesebb körű használata, valamint a magyar nyelvű ügyintézés és közszolgáltatások további fejlesztése.

Egy dolog az ajánlás, és a jog, más dolog, hogy mennyire tudják biztosítani ezt a jogot az önkormányzatok.

nt

A mesterséges intelligencia a mindennapok része lesz

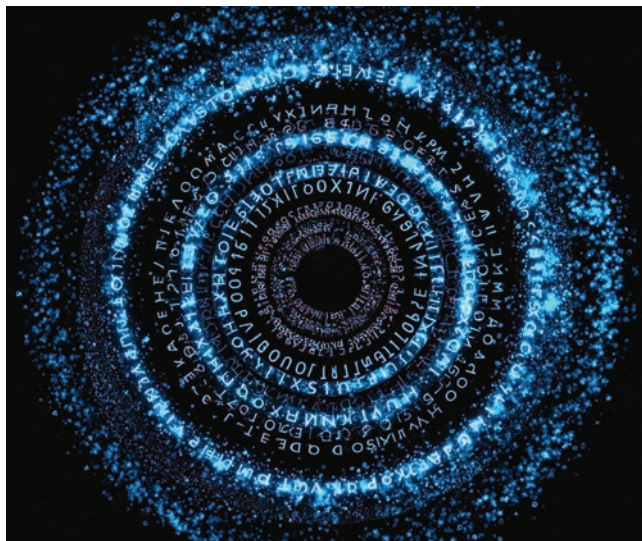
Az MI és az önkormányzatok kapcsolata

Ahogy az Önkormányzati Szemle előző számában már írtunk róla, az új oktatási-tantervi reformban már szerepel a mesterséges intelligencia bevezetése a tananyagba, így nem kerülhetjük meg azt sem, hogy az önkormányzatoknál is egyre inkább ki fogják használni ezt a „szolgáltatást”, hiszen sok esetben tud segítséget nyújtani.

A lakosság több mint 20 százaléka használja

Nézzük meg először, milyen a lakosság hozzáállása a mesterséges intelligencia kérdéséhez. A TASR hírügynökség még januárban kiadott adatai alapján a szlovákiai lakosság 22,1 százaléka aktív felhasználója a mesterséges intelligenciának. Ez a szám ugyan jócskán elmarad azoktól az országoktól, ahol a legmagasabb arányokat mérték, de biztosan emelkedni fog az elkövetkező időkben.

Érdekességgént: a Microsoft AI Diffusion Report 2025 legfrissebb jelentése alapján a mesterséges intelligencia alkalmazásának legmagasabb arányát az Egyesült Arab Emírségekben (59%), Szingapúrban (58%), Norvégiában (45,3%) és Írországból (41,7%) mérték. Az MI több mint egymilliárd felhasználót ért el, kevesebb, mint három év alatt. Ez sokkal nagyobb szám, mint annak idején az interneté, az okostelefonoké vagy a közösségi hálózatoké volt. A Microsoft szerint 2026-ban az MI új szakaszba lép, amelyet már a világra gyakorolt valós hatás jellemez, és amely még nagyobb lendületet vesz. A TASR-nek Michal Stachník, a Microsoft Csehország és Szlovákia vezérigazgatója kijelentette: Az MI már nem csupán az ipari óriásvállalatok kiváltsága. Demokratizálódása mindenki számára elérhetővé teszi az innovációkat – a startupoktól a közintézményekig. Az MI lebontja az akadályokat: nincs szükség saját kutatócsapatra vagy adatközpontokra, elegendő a felhőhöz való hozzáférés és az a képesség, hogy ezt a technológiát be tudjuk illeszteni a folyamatainkba”. Szerinte az MI használata 2026-ban tovább gyorsul.

Gondoljunk bele, hogy ez mit jelenthet: az előrejelzések alapján az egészségügyben is egyre nagyobb teret kap majd, hiszen „A mesterséges intelligencia mentesítheti az egészségügyi dolgozókat az adminisztratív és rutinfeladatok alól. Az MI nem robotorvos, hanem egy eszköz, amely több időt biztosít az orvosoknak a valódi betegellátásra” – mondta Stachník.

2026-ban az MI már nem csupán cikkeket fog összefoglalni, kérdésekre válaszolni és jelentéseket írni, hanem aktívan bekapcsolódik a felfedezési folyamatokba a fizikában, a kémiában és a biológiában is.

Az uniós átlag alatt

Annak ellenére, hogy Szlovákia lakosainak 22,1 százaléka aktív felhasználója az MI-nek az ország lemaradóban van a mesterség intelligencia területén is, az uniós átlaghoz képest, amely 2023-ban 22,4 százalékon állt. Tavaly a szlovák vállalkozások mindössze 10,8 százaléka használt AI-megoldásokat, 2022-ben ez az arány még csak hét százalék volt. Az EU célja, hogy 2030-ra ez az arány elérje a 75 százalékot – volt olvasható egy tavalyi jelentésben, amelyet Jozef Klein, az Asseco Central Europe és az Asseco International vezérigazgatója tett, Peter Hanzlík, a vállalat innovációs központjának igazgatója szerint „A mesterséges intelligencia bevezetése már nem csupán presztízs kérdés a köz- és a magánszek-

torban, hanem szükségszerűség. Ha Szlovákia nem száll fel időben az MI-vonatra, végleg lemaradhat a technológiai fejlődésben” – figyelmeztetett Hanzlík. Szerinte a mesterséges intelligencia hatékony eszköz lehet az államigazgatás számára is, hogy javítsa a lakosság számára nyújtott szolgáltatásokat.

Állami szektor

Az állami szektorban az MI segíthet egyes folyamatok hatékonyabbá tételében, például az adminisztratív műveletek automatizálásában és gyorsításában.

Erre jó példa a Legfelsőbb Ellenőrző Hivatal (NKÚ), amely már jelenleg is több hivatali folyamatot hatékonyabbá tesz MI segítségével. Klein úgy látja, hogy Szlovákiában a digitalizáció nem tart ott, ahol a környező országokban, főleg a közférában van elmaradás. A mesterséges intelligencia jelentős előrelépést hozhat ezen a téren, mind a digitalizáció, mind a költségcsökkentés terén. Hangsúlyozta, hogy semmilyen akadály nem áll az előtt, hogy a közintézmények és minisztériumok beépítsék az MI-t a folyamataikba.

Zuzana Martincová, az NKÚ informatikai osztályának vezetője szerint az MI az hivatal munkatársainak segít lerövidíteni az információfeldolgozási időt az ellenőrzések során, felgyorsítja az egyes folyamatokat és csökkenti az adatfeldolgozási hibákat. Az MI gyakorlati segítőként működik az ellenőrzések eredményeinek feldolgozásában is.

Jelenleg a hivatal MI-alapú chatbotot használ a dolgozók számára, alkalmaz automatikus dokumentum-összefoglalót, valamint az MI generálja az értekezletek jegyzőkönyveit és az ellenőrzések zárójelentéseit is. Ezek az eszközök csökkentik az adminisztratív terheket, miközben növelik a pontosságot.

Az NKÚ integrálta az MI-t a hivatal fő ügymenet-kezelő rendszerébe, amely a Belügyminisztérium által üzemeltetett kormányzati felhőn keresztül működik, és az OpenAI felhőszolgáltatásait használja, amelyet a Beruházási, Regionális Fejlesztési és Informatizációs Minisztérium biztosít. A hivatal célja, hogy az MI segítségével támogassa a jogszabály-értelmezést, például olyan megoldásokkal, mint az interaktív dokumentum-értelmezés vagy egy virtuális prezentációs asszisztens, amely a prezentációk tartalmát akár idegen nyelven is vissza tudja adni a munkatársaknak.

Szlovákia víziója

Még 2025 decemberében bemutatták Szlovákia mesterséges intelligenciára vonatkozó vízióját. A beruházásokért, a regionális fejlesztésért és az informatizációért felelős minisztérium célkitűzései között szerepel a

mesterséges intelligencia ipari alkalmazásának elősegítése, és egy saját nemzeti MI-infrastruktúra alapjainak megteremtése is, ezzel lehetne megteremteni Szlovákia „digitális szuverenitását”.

A mesterséges intelligencia alkalmazását nemcsak a közigazgatási eljárásokra, hanem a vállalati szférára és a tágabb közférára is kiterjesztenék, hogy az ország ezzel kiépíthesse saját „digitális szuverenitását”. – ezt Radoslav Štefánek államtitkár és a mesterséges intelligenciáért felelős kormány megbízott jelentette be. Hogy ezt minél hatékonyabban tudják megoldani ezért több pontban fogalmazták meg az elvárásokat.

Ilyen elvárás az állami erőfeszítések összehangolása és egymással kompatibilis, közös szabványokra épülő MI-rendszerek vásárlása.

Az adatok biztonságos és jogszerű megosztásának elősegítése a minisztériumok között.

Az úgynevezett AI factoryk, azaz számítási központok kiépítésének megkönnyítése.

A robotika és az ipar automatizálásának támogatása.

Saját nagy nyelvi modellek fejlesztése helyett a már meglévő, elérhető modellek továbbfejlesztése, „tanítása” állami adatokon a közigazgatás igényeihez igazítva.

Az MI bevezetését támogató programok kialakítása a kis- és középvállalkozások számára.

Jogi keretek

Szlovákia átfogó jogi keretet dolgoz ki a mesterséges intelligencia és az adatvédelem szabályozására. Nézzük meg, mit tartalmaz a szlovák mesterséges intelligencia törvény: mit hoz magával és milyen kérdéseket vet fel gyakorlati szempontból.

Szlovákiában a mesterséges intelligencia nemzeti szabályozásának célja: az európai MI-törvény alkalmazásának felügyelete, hatáskörei és szankcióinak meghatározása.

A gyakorlatban az elmúlt években egyre világosabbá vált, hogy a mesterséges intelligencia már nem kizárólag technológiai téma.

Egyre inkább a jogi felelősség, a belső ellenőrzési mechanizmusok beállítása, a közfelügyelet gyakorlása és az érintettek jogainak védelme területére kerül. Ezt látjuk az adatokkal való munka során, a munkavállalók toborzása és értékelése során, a dokumentumok automatizált értékelése során, az ügyfélfolyamatokban és a hatóságok döntéshozatalakor. Ezért is van a mesterséges intelligencia területén az államigazgatás szervezéséről szóló, előkészített szlovák törvénynek olyan jelentősége, amely egyértelműen túlmutat egy szokásos végrehajtási rendelet keretein.

A jogalkotási folyamat már a véleményezési eljárás értékelésének szakaszába lépett, így ma már sokkal

pontosabban látható nemcsak a javaslat iránya, hanem annak lehetséges gyakorlati következményei is. Ezek nemcsak a felügyeleti hatóságokat érintik majd, hanem az üzleti környezetet, a közintézményeket és a mesterséges intelligencia rendszereket fejlesztő, telepítő vagy tevékenységük során felhasználó szervezeteket is. Ezért ez a javaslat már ebben a szakaszban figyelmet érdemel, nemcsak az európai keretrendszer végrehajtásának formális részeként, hanem különösen olyan rendeletként, amely végső soron meghatározza a gyakorlatra vonatkozó konkrét szabályokat.

Mit tartalmaz, mit vezet be a törvénytervezet?

A tervezet elsősorban a felügyelet intézményi felépítését határozza meg. Előírja, hogy az általános piacfelügyeleti hatóság a Szlovák Köztársaság Beruházási, Regionális Fejlesztési és Informatizációs Minisztériuma (MIRRI SR) lesz, amely egyben az egységes kapcsolattartó pont szerepét is betölti. Emellett ágazati felügyeleti hatóságok is működnek majd, leginkább ott, ahol a mesterséges intelligencia a személyes adatok védelmével, a kiberbiztonsággal vagy a szabályozott termékekkel találkozók.

A tervezet szabályozza az ellenőrzést, a panaszkezelést, az együttműködési kötelezettséget, az ideiglenes intézkedéseket, a közigazgatási büncselekmények és szankciók meghatározását is. Ugyanakkor keretet teremt egy szabályozási kísérleti környezethez, vagyis egy olyan térhez, ahol ellenőrzött körülmények között tesztelhetők a mesterséges intelligencia megoldások. Számos más jogszabályt is érint, különösen a közigazgatási információs technológiákról szóló törvényt. Itt válik egyértelművé, hogy nem csupán egy technikai végrehajtási rendeletről van szó, hanem egy lényegesen szélesebb körű javaslatról.

A magas kockázatú mesterséges intelligenciarendszereknek szentelt rész különösen fontos. A javaslat konkrét kötelezettségeket ró a rendszerek üzemeltetőire, különösen a weboldalak és mobilalkalmazások akadálymentesítésére, a termékek és szolgáltatások akadálymentesítésére vonatkozó, külön szabályozások szerinti követelményekre, valamint a hatóságok esetében arra a kötelezettségre, hogy egyedi jogszabályban rögzítsék, milyen mértékben használták fel a magas kockázatú MI-rendszer kimenetét.

A javaslat célja az is, hogy egy MI-rendszer vagy MI-modell általános célú felhasználásával járó projektet a közigazgatásban jelentős projektnek tekintsenek. Ez a változás jelentős hatással lehet a közigazgatási projektek előkészítésére, jóváhagyására és irányítására.

A javaslat nemcsak az illetékes hatóságokat és azok hatásköreit határozza meg, hanem a mesterséges intelligencia rendszereket fejlesztő, telepítő vagy használó szervezetek jogi státuszát is szabályozza.

A javaslat konkrét kötelezettségeket vezet be a magas kockázatú rendszerek üzemeltetői számára, annak ellenére, hogy az európai keretrendszer már részletesen és szisztematikusan szabályozza ezt a területet.

A közigazgatási döntéshozatal átláthatósága

A javaslat kifejezetten tükrözi a magas kockázatú MI-rendszerek használatát a hatóságok döntéshozatalában. Ha egy hatóság egyedi jogi aktusban köteles meghatározni, hogy a magas kockázatú MI-rendszer kimenetét milyen mértékben és a döntéshozatali folyamat mely részével kapcsolatban használták fel, az elvi szempontból a helyes irányba tett lépés. Ha a hatóság mesterséges intelligencia révén lép be a döntéshozatali folyamatba, az érintett személynek képesnek kell lennie arra, hogy megtudja, részt vett-e ez a technológia a döntésben, és ha igen, milyen mértékben.

A mesterséges intelligencia területére vonatkozó nemzeti végrehajtási keretrendszer természetes előfeltétele az európai MI-törvény megfelelő alkalmazásának, és a jogbiztonság, valamint a felügyelet működése szempontjából ez egy olyan lépés, amelyre a szlovák jogi környezetnek kétségtelenül szüksége van.

Szabályozás az Európai Unióban

Az EU rendelkezik a világ legátfogóbb digitális jogi keretrendszerével, amely kiterjed a közösségi médiára, az online kiskereskedőkre és a keresőmotorokra, és további szabályok elfogadását tervezi idén, a szabályozás 2026 augusztusától van érvényben.

Az Európai Unió ezzel augusztustól felhatalmazást kapott a mesterséges intelligenciára (MI) vonatkozó szabályok betartatására, és bírságot szabhat ki a törvényt megszegő vállalatokra.

2024-ben az EU elfogadott egy átfogó Mesterséges Intelligencia törvényt, az úgynevezett „MI-törvényt”, amelynek szabályait fokozatosan vezetik be. A törvény kockázatalapú megközelítést alkalmaz a technológiával kapcsolatban – minél nagyobb a kockázat az európaiak jogaira vagy egészségére nézve, annál nagyobb kötelezettség hárul a vállalatokra az egyének védelmében a károktól. A törvény tiltja a prediktív rendfenntartási rendszerekben, az iskolákban vagy munkahelyeken alkalmazott érzelmefelismerő rendszerekben, valamint az emberi viselkedést manipuláló MI-t.

Az MI által generált tartalmakat deepfake-ként kell megjelölni, és a vállalatoknak biztosítaniuk kell, hogy az olyan rendszerek, mint a chatbotok, egyértelműen feltűntessék, hogy az mesterséges intelligencia. A meglévő MI-rendszereknek december 2-ig kell alkalmazkodniuk az új szabályokhoz.

Az európai szabályozó hatóságoknak felhatalmazása lesz arra, hogy a MI Hatóság keretében betartassák a legfejlettebb MI-modellekre vonatkozó szabályokat. Az Európai Bizottság részeként működő hatóságot több tucat technológiai, jogi és gazdasági szakértő fogja alkotni. A MI Hatóság képes lesz tesztelni a legfejlettebb általános MI-modelleket, hogy biztosítsa azok törvényi betartását. A vállalatoknak hozzáférést kell biztosítaniuk az EU-nak a modelljeikhez, és bizonyos esetekben az EU kérheti a hozzáférést, mielőtt a modell forgalomba kerülne. Az EU korlátozhatja egy modell bevezetését is, ha aggályai vannak, amelyekkel a szolgáltató nem foglalkozik.

A mesterséges intelligenciáról szóló törvény további szabályait az év későbbi szakaszában és a jövőben léptetik hatályba. Az EU emellett elhalasztja a magas kockázatú, a polgárok biztonságára, egészségére vagy alapvető jogaira kockázatot jelentő MI-rendszerekre vonatkozó egyes szabályok végrehajtását, hogy több időt biztosítson a vállalatoknak a felkészülésre. Ezek a szabályok az önálló, magas kockázatú MI-rendszerekre 2027 decemberétől, a más termékekbe ágyazott MI-eszközökre pedig 2028 augusztusától vonatkoznak. – írta a SITA.

A mesterséges intelligencia új távlatot nyithat a magyar nyelv hivatali használatában

Nézzük meg azt is, mit tudnak használni azokon a településeken, ahol magyar anyanyelvű, nemzetiségű lakosok is élnek.

Még tavasszal a hivatali anyanyelvhasználat és a mesterséges intelligencia összekapcsolásának lehetőségeiről rendezett szakmai konferenciát a Pro Civis Dunaszerdahelyen. A résztvevők egy új, MI-alapú fejlesztést is megismerhettek, amely a tervek szerint jelentősen megkönnyítheti az önkormányzatok mindennapi munkáját.

A márciusban megszervezett, a dunaszerdahelyi Mathias Corvinus Collegium (MCC) épületében tartott konferencián a Pro Civis, a hivatali anyanyelvhasználat aktuális kihívásait és a mesterséges intelligencia (MI) kínálta lehetőségeket járták körül a szakemberek.

A Pro Civis tevékenységének jelentős részét fordítói munka teszi ki. Mint elhangzott, 2011-ben az alkotmány teljes magyar fordításával indult a program, mivel ko-

rábban csak részleges változatok álltak rendelkezésre. Ezt követően több alapvető jogszabály — köztük az önkormányzati törvény és a kereskedelmi törvénykönyv — magyar fordítása is elkészült.

MI-alapú fejlesztés az önkormányzatok szolgálatában

A konferencia egyik fő eseménye egy új, mesterséges intelligenciára épülő program bemutatása volt. A Pro Civis egy magyarországi fejlesztőcéggel kötött együttműködés célja, hogy a törvénytári és önkormányzati háttér munkát új alapokra helyezték. A szoftver több területen is támogatást nyújthat az önkormányzatoknak.

A rendszer képes: többnyelvű fordítások készítésére, önkormányzati ülések hanganyagából jegyzőkönyvet generálni, szövegek stilizálására és megfogalmazására, jogszabályok értelmezésének segítésére, adatelemzésre és táblázatkészítésre, valamint levelezési és ügyintézési feladatok támogatására.

Az MI valódi segítséget nyújthat

A hétköznapiakban is egyre többen kezdik el használni a mesterséges intelligenciát, egyre több olyan applikáció létezik, amely MI alapú, és sokan kérnek segítséget, gondoljunk csak bele, milyen sok plakát és meghívó készül úgy, hogy a szervezők csak beírják, mit szeretnének látni a meghívón és már kész is van.

Megnéztük, melyek azok a területek, ahol a mesterséges intelligencia az önkormányzatok segítségére lehet, ehhez pedig éppen az MI-t hívtam segítségül, de! és ez nagyon fontos, a „robot” nem helyettesítheti az embert.

Azt írta válaszában a ChatGPT, hogy sok olyan terület van, ahol az MI valódi segítséget nyújthat.

Ilyen szerinte a pályázatírás és támogatások, hiszen segít a pályázati lehetőségek keresésében, pályázatok első változatának megírásában, költségvetések és projekttervek összeállításának segítésében és az elszámolásnál a beszámolók elkészítésében.

Következő pontban azt emelte ki, hogy a lakossággal való kommunikációban is segít, ezt egyébként már látni a közösségi médiákban, a képek – vagy inkább illusztrációk – és szövegek is sokszor feltűnően hasonlóak, a megfogalmazásból is feltűnik, hogy az MI a szöveg írója. És az általam megkérdezett ChatGPT is azt írta, hogy ezekben tud segíteni az MI: Facebook-bejegyzések írása, honlapra hírek készítése, rendezvény-meghívók, sajtóközlemények, beszédek polgármestereknek, képviselőknek.

Ha már a meghívóknál járunk, a Rendezvényszervezés is megtalálható a felsorolásban, ott ezekben tud segíteni a mesterséges intelligencia: programtervek készítése, forgatókönyvek, plakátszövegek, köszönőle-

velek, támogatók megszólítása. (Ez különösen jól jöhet például falunapok, kulturális rendezvények vagy ünnepek szervezésekor.)

Ehhez kapcsolódik még az arculat és grafika, hiszen az MI képes: plakátokat tervezni, közösségi médiás képeket készíteni, logóötleteket adni, régi fotókat felújítani, infografikákat készíteni.

Amiben még segítségül hívható az MI, az az adminisztráció, ahogy már feljebb említettük is, ilyen a jegyzőkönyvek összefoglalása, határozatok szerkesztése, dokumentumok rendszerezése, emlékeztetők készítése.

Azt többször több helyütt olvastuk már, hogy a turizmus és településmarketing milyen fontos, de ennél miben segíthet az MI? A település bemutatásában több nyelven, turisztikai ajánlók készítésében, kulturális értékek ismertetésében, prospektusok szövegének megírásában.

Az oktatás és közösségépítésben is segítségül hívhatjuk a mesterséges intelligenciát, amennyiben előadást készítünk, segít vetélkedők összeállításában, helytörténeti anyagok feldolgozásában, közösségi programok ötleteiben.

De közreműködhet adatok elemzésében is. Az MI segíthet elemezni például: lakossági kérdőívek eredményeit, rendezvények látogatottságát, költségvetési adatokat, demográfiai változásokat.

Magyarok által lakott települések és az MI

Kíváncsi voltam arra is, miben tud segíteni azokon a szlovákiai településeken, ahol magyar nemzetiség is él. Két területet fogalmazott meg a ChatGPT, a kétnyelvű ügyintézés, ami szerint a szlovákiai magyar önkormányzatok számára különösen hasznos, mert segítséget nyújt a magyar-szlovák fordításban, hivatalos levelek megfogalmazásában, meghívók, hirdetmények, rendeletek kétnyelvű előkészítésében, nyelvi ellenőrzésben. A másik terület pedig: A magyar közösség támogatása. A mesterséges intelligencia segíthet: a helyi értékek dokumentálásában, helytörténeti kiadványok elkészítésében, magyar nyelvű tartalmak

létrehozásában, a kulturális örökség digitális megőrzésében.

A felsorolásból jól látni, hogy több területen is segíthet az MI, viszont: nem helyettesíti a polgármestert, a képviselő-testületet, a hivatalt. Akárhogy is, az ellenőrzés az ember, a munkatárs feladata, legyenek azok jogi dokumentumok, rendeletek, szerződések, vagy bármilyen hivatalos döntés végrehajtása. Emellett fontos a személyes adatok védelme is: bizalmas vagy személyes információkat nem szabad nyilvános MI-rendszerekbe feltölteni.

Miért lehet ez különösen fontos a szlovákiai magyar önkormányzatok számára?

Sok településen kevés a munkatárs, miközben ugyanazokat a feladatokat kell ellátniuk, mint egy nagyobb önkormányzatnak. Az MI nem elveszi a munkát, hanem időt szabadíthat fel: gyorsabban elkészülhetnek a dokumentumok, javulhat a kommunikáció, könnyebbé válhat a kétnyelvű ügyintézés, és több idő maradhat a közösségre.

Ez leginkább a kis önkormányzatoknál lehet valódi segítség, ahol kevés az alkalmazott, egy ember több munkakört lát el, rengeteg adminisztrációs munka van, folyamatos pályázatok, kétnyelvű kommunikáció, közösségi média, rendezvények szervezése.

A polgármesterek is kihasználhatják az MI-t, hiszen segíthet: beszédek írásában, köszöntők készítésében, pályázatok előkészítésében, sajtóközlemények megfogalmazásában, jegyzőkönyvek összefoglalásában, levelek megfogalmazásában, határozattervezetek előkészítésében, rendeletek összefoglalásában, jogszabályok értelmezésében, hivatalos levelek megírásában, kétnyelvű dokumentumok elkészítésében.

Mire nem használható a mesterséges intelligencia?

Azért vannak olyan területek is, amire nem használható az MI, mint már említettük, az embert nem helyettesíti, hiszen az nem dönt a képviselő-testület helyett, nem helyettesíti a hivatalt. Nem vállalja át a felelősséget, a végső döntés mindig az embereké. És ami kis közösségekben nagyon fontos: nem tudja, hogy a faluban ki kinek a rokona.

Természetesen azt sem hagyhattam ki, mit javasol a ChatGPT a SZMÖT-nek?

Mit tehetne a Szlovákiai Magyar Önkormányzati Társulás? Érdekes, hogy a „gép” válasza és az ember gondolatai nem állnak messze egymástól: közös MI-képzések

önkormányzatoknak, közös magyar–szlovák promptgyűjtemény, saját önkormányzati MI-asszisztens, pályázati segéd, egységes kommunikációs sablonok, tudásmegosztó közösség. Így a kisebb települések is ugyanazokat az eszközöket használhatnák, mint a nagyobb városok.

Zárásként azt írta a ChatGPT, hogy a mesterséges intelligencia nem veszi el az önkormányzatok munkáját. Inkább visszaadja azt az időt, amit ma adminisztrációval töltenek. Így több idő maradhat arra, ami igazán fontos: az emberekre, a közösségre és a település jövőjére.

A Szlovákiai Városok és Falvak Társulása Mesterséges Intelligencia a Helyi Önkormányzatokban Szlovákiában, A ZMOS kérdőíves felmérésének elemzése 535 önkormányzatban címmel jelentette meg azt az elemzést, amelyben azt vizsgálták, hogy milyen a MI használata az önkormányzatoknál. Ennek érdekesebb részeit közöljük.

Jelenleg a mesterséges intelligencia (MI) gyors fejlődése tapasztalható, amely a helyi önkormányzatok számára is lehetőséget jelenthet a folyamatok egyszerűsítésében, az adatalapú döntéshozatal javításában vagy a lakosoknak nyújtott jobb szolgáltatásokban.

Ez a téma viszonylag új Szlovákiában, ezért a bevezetőben példákat mutatunk be a nemzetközi kutatásokból származó tapasztalatokra, amelyek az MI hatékony és etikus bevezetésével foglalkoznak az európai helyi önkormányzatokban. Például egy 47 lengyelországi önkormányzatban végzett kutatás a mesterséges intelligencia árvízkezelési területén való alkalmazásának lehetőségeivel foglalkozott.

Egy másik terület, amelynek szerves részét képezi a mesterséges intelligencia bevezetése, az önkormányzatok úgynevezett intelligens városokká való átalakítása. Wolniak és Stecuła (2024) szerzők az intelligens város koncepciójának hat fő területén vizsgálták a mesterséges intelligencia alkalmazását: intelligens mobilitás, intelligens környezet, intelligens kormányzás, intelligens élet, intelligens gazdaság és intelligens emberek.

A szerzők három kihívást azonosítottak a mesterséges intelligencia felelősségteljes és méltányos helyi önkormányzati alkalmazásával kapcsolatban, nevezetesen az etikai szempontok, a digitális szakadék, valamint a biztonsági és megfelelési kérdések kezelését). Egy 414 lengyel város tisztviselői és lengyelországi közművezetők vezetői körében végzett felmérés alapján a mesterséges intelligencia bevezetésének legnagyobb akadályaként a következőket azonosították:

- a stratégia és a tervek hiánya;
- annak biztosítása, hogy a mesterséges intelligenciát az emberi értékekkel összhangban használják;
- az alkalmazottak nem megfelelő ismeretei a mesterséges intelligencia használatáról;
- a mesterséges intelligenciával kapcsolatos elégtelen

politikák, törvények és szabályozások;

- az érdekelt felek és partnerek eltérő elvárásai a mesterséges intelligenciával kapcsolatban.

(Mohyjurek, 2023). Továbbá (Yigitcanlar et al., 2021) szerint egyre sürgetőbb, hogy a helyi önkormányzatok megalapozott és felelősségteljes döntéseket hozzanak a mesterséges intelligencia rendszerek fejlesztése és bevezetése során, hogy mélyrehatóan megértsék, hogyan hoznak döntéseket ezek a rendszerek, mivel azok eredményei közvetlenül befolyásolják a lakosok életét. Egy másik, szövegelemzést alkalmazó tanulmány a világ minden tájáról (pl. skandináv városokból) származó, angol nyelven elérhető városi önkormányzatok stratégiai dokumentumait elemezte, és megállapította, hogy még a legfejlettebb városok is csak fokozatosan integrálják a felelős mesterséges intelligencia elveit, leggyakrabban a részvételt és a tudatosságot hangsúlyozva, de kevésbé az alkalmazkodóképességet vagy a fenntarthatóságot (David et al., 2024).

(a hivatkozások:

David, A., Yigitcanlar, T., Desouza, K., Li, R. Y. M., Cheong, P. H., Mehmood, R., & Corchado, J. (2024). *Understanding local government responsible AI strategy: An international municipal policy document analysis*. *Cities*, 155, 105502. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2024.105502>

Mohyjurek, K. S. (2023). *Whether AI adoption challenges matter for public managers? The case of Polish cities*. *Government Information Quarterly*, 40, 101828. <https://doi.org/10.1016/j.giq.2023.101828>

Wolniak, R., & Stecuła, K. (2024). *Artificial intelligence in smart cities—Applications, barriers, and future directions: A review*. *Smart Cities*, 7(3), 1346–1389. <https://doi.org/10.3390/smartcities7030066>

Wrzalik, A. (2021). *Research on the interest of local governments in the use of artificial intelligence in flood risk management in Poland*. *Business Informatics*, 3(61), 32–44. <https://doi.org/10.15611/ie.2021.3.03>

Külföldi tapasztalatok és a szlovákiai önkormányzatok

A külföldi tapasztalatok alapvető kiindulópontokat teremtenek az új technológiák – automatizálás, robotizáció és mesterséges intelligencia – széles körű bevezetéséhez a helyi önkormányzati folyamatokba Szlovákiában is.

Annak érdekében, hogy információkat szerezzen a technológiahasználat jelenlegi állapotáról a szlovák önkormányzatokban, a ZMOS 2025 májusában egyedi kérdőíves felmérést végzett a tagönkormányzatok körében. A következő tanulmányban összefoglaljuk a felmérés főbb megállapításait.

A felmérésben részt vevő önkormányzatok jellemzői

A kérdőíves felmérés fő célja a mesterséges intelligencia (MI), az automatizálás és a robotizáció használatának állapotának vizsgálata, a megvalósításuk akadályainak azonosítása, valamint az önkormányzatok alkalmazottainak és választott képviselőinek ezen technológiákkal kapcsolatos attitűdjeinek meghatározása volt.

A kérdőívet úgy tervezték, hogy azoknak a válaszadóknak is érthető legyen, akiknek nincs korábbi tapasztalatuk a MI-vel és az automatizálással. A bevezetőben három kulcsfontosságú fogalmat ismertettek, amelyeket a kérdőív tárgyalt: mesterséges intelligencia (MI), automatizálás és robotizáció. A kérdőív 24, többnyire zárt kérdést tartalmazott, amelyekben a válaszadók megjelölhették a MI, a robotizáció és az automatizáció alkalmazási területeit, a szolgáltatás módját, az előnyöket, a hátrányokat, valamint tapasztalataikat, ismereteiket és attitűdjeiket.

A felmérésben 535 önkormányzat (az összesen 2896-ból, a Szlovák Köztársaság önkormányzatainak 18,5%-a) vett részt. A felmérésben részt vevő önkormányzatok között az önkormányzatok minden méretkategóriája képviseltette magát. A legnagyobb számban az 500 és 999 lakos közötti kisebb önkormányzatok (28,8%) és a 200 és 499 lakos közötti önkormányzatok (23,2%) képviseltettek. Összességében a minta közel kétharmada kis település, legfeljebb 1000 lakossal, ami tükrözi a szlovák önkormányzatok általános szerkezetét. Ezzel szemben a 20 000 lakosnál nagyobb települések a minta mindössze 2,2%-át képviselik. A települések régióknkénti megoszlását tekintve a legtöbb település a beszercebányai régióban található (23,6%), ezt követi az eperjesi régió (20%), és harmadik helyen a kassai régió (15,5%). A minta szerkezete ésszerűen lemásolja a szlovákiai régiók méretszerkezetét.

A felmérésben részt vevő önkormányzatok kérdőívét kitöltő különböző típusú válaszadók: a domináns csoportot a polgármesterek és a városvezetők alkották (közel 70%), ami a helyi önkormányzatok vezetőinek magas szintű bevonását jelzi. A második legnagyobb csoportot a hivatásos tisztviselők alkotják (15,5%). A legkisebb képviselést a hivatalvezetők képviselték (3,4%). Az „egyéb” kategória (11,4%) főként az adminisztratív dolgozókat és a tisztviselőket foglalja magában.

Mesterséges intelligencia a helyi önkormányzatokban

A felmérésben a mesterséges intelligenciát (MI) úgy határozták meg, mint „olyan technológiák és algoritmu-

sok, amelyek lehetővé teszik a számítógépes rendszerek számára az intelligenciát igénylő feladatok elvégzését, mint például a mintafelismerés, az adatelemzés, a trendelőrejelzés és az automatizált kommunikáció. A helyi önkormányzatokban nagy mennyiségű adat feldolgozására használható költségvetési tervezéshez, forgalmi adatok előre jelzéséhez vagy chatbotokon keresztül a polgároknak adott válaszok megadásához.”

A felmérés a válaszadók tapasztalatait a következő kérdéssel tudakolta meg: „Mi a tapasztalata a mesterséges intelligenciával (MI)?” A válaszadók közel fele (46%) számolt be arról, hogy már találkozott a MI kifejezéssel, de még nem használta. Több mint egyharmaduk (36,6%) használt alapvető elérhető MI-eszközöket, például chatbotokat. Csak nagyon kis részük (1,9%) használt fejlettebb megoldásokat is.

Egy másik kérdés: „Találkozott már mesterséges intelligenciával az önkormányzatában?” azt vizsgálta, hogy az önkormányzatok milyen mértékben vannak gyakorlatban kapcsolatban a mesterséges intelligencia használatával. A válaszadóknak csak 18%-a erősítette meg a mesterséges intelligencia tényleges használatát az önkormányzatában, vagy egy másik önkormányzatban (16%), míg a válaszadók fele nem tud ilyen tevékenységekről. Ez arra utal, hogy az önkormányzatok túlnyomó többségében még nem alkalmazzák a mesterséges intelligenciát a gyakorlatban.

Tapasztalatok a mesterséges intelligencia önkormányzati alkalmazásáról

Azok a válaszadók, akik az előző kérdésben „Igen” vagy „Nem a mi önkormányzatunkban, de ismerek példákat a használatára más önkormányzatokban” válasszal válaszoltak (összesen az összes válaszadó 34,2%-a), lehetőséget kaptak arra, hogy kifejtsek véleményüket a mesterséges intelligencia önkormányzati alkalmazási területeiről. A kérdésben minden releváns területet bejelölhettek.

A mesterséges intelligencia leggyakoribb felhasználási területe az adminisztráció (16,6%) és a kommunikáció (19,8%). Jelentősen kevesebb válaszadó (5,4%) említette a tervezést, a gazdaságot és a helyi fejlesztést. Más területeken, például a biztonságban, a közlekedésben, az energiaügyben vagy a környezetvédelemben a jelenlegi használat nagyon alacsony (a válaszadók körülbelül 3%-a említette).

Azokat a válaszadókat, akik kapcsolatba kerültek a mesterséges intelligenciával az önkormányzatukban, tovább kérdezték, hogyan biztosították a mesterséges intelligencia szolgáltatásokat. A válaszokból kiderül, hogy

az önkormányzatok főként ingyenesen elérhető mesterséges intelligencia eszközöket használnak (14,8%). Az önkormányzatoknak csak kisebb része használ fizetős szolgáltatásokat, legyenek azok standardok (3,7%) vagy testreszabottak (3,0%). Arra a kérdésre, hogy „Mennyi az éves díj a mesterséges intelligencia szolgáltatásokért az Önök önkormányzatában?”, mindössze 23 válaszadó (a minta 4%-a) válaszolta azt, hogy fizet a mesterséges intelligenciáért, 99 és 3875 euró között.

A válaszadóknak lehetőségük volt arra is, hogy egy nyitott kérdésben megosszák a mesterséges intelligenciával kapcsolatos tapasztalataikat, amelyet 134 válaszadó töltött ki.

A válaszadók által jelentett leggyakrabban használt MI-eszközök és használati módszerek a következők voltak:

- A ChatGPT és más MI-keresőeszközök használata szövegek, beszédek, cikkek, bejelentések, adminisztratív levelek, e-mailek, fordítások írásához külföldi partnerekkel való kommunikáció során stb.
 - Tartalomkészítés webes és közösségi hálózatokra - bejegyzések, bejelentések, plakátok, meghívók, grafikák, képek létrehozása és szerkesztése, útvonalak tervezése.
 - Anyagok előkészítése önkormányzati rádióhoz - bejelentések generálása, adások előkészítése - moderátori bemenetek, bejelentések rögzítése a hivatalos táblán, írott szöveg hanggá alakítása önkormányzati rádió bejelentéseinek tervezésekor - a ROZaNA rendszer; Diktált szöveg írásos szöveggé alakítása Office Wordben.
 - Jogi és adminisztratív feladatok - jogszabályok keresése, eligazodás a jogszabályokban, segítségnyújtás a jogszabályok értelmezésében és a jogszabályokon alapuló válaszok elkészítésében, adminisztratív eljárások tervezése, dokumentumfordítások, szöveg átírása képekből, szerződések átírása képekből későbbi közzététel céljából, nyomtatványok és űrlapok tervezése, jegyzőkönyvek készítése, kérdőívek elkészítése, felkészülés a szavazatszámolásra, szavazók számlálása a választásokon.
 - Adatelemzés és -feldolgozás - dokumentumok összefoglalása, számítások, adatelemzés (pl. az önkormányzat így dolgozta fel az energiapiac, a térfigyelés, a biztonsági incidensek alapját).
 - Projektek - segítségnyújtás projektekben, projekttervek és támogatási kérelmek elkészítésében - NFP kérelmek elkészítése.
- Néhány válaszadó említette a

mesterséges intelligencia használatának kifinomultabb formáját, pl. VBA szkriptek használata ismétlődő folyamatok automatizálására, a térbeli változások monitorozása (pl. hogy megjelentek-e új repedések), a világítás szabályozása, a biztonsági incidensek monitorozása és kezelése, a kamerarendszerben elkövetett szabálysértések és bűncselekmények megelőzése, a nyilvános parkolás kezelése, parkfejlesztések, hulladékgyűjtés, nagy adatok feldolgozása és elemzése.

A válaszadók gyakrabban említették az észlelt előnyöket és hasznokat (pl. „nagy segítség”, „jó eszköz”, „megkönnyíti a munkát”, „csökkenti a különböző feladatok elvégzéséhez szükséges időt”, „időhatékonyság, az információk pontossága, a szükséges információk megtalálásának gyorsasága” stb.). Ugyanakkor óvatosságok voltak: „jó szolga, rossz gazda”, és rámutattak a személytelen hangnem korlátaira is a kommunikációban. „Körülbelül kétszer használtunk mesterséges intelligenciát temetések bejelentésekor, de a bejelentés nyers, személytelen volt, megbánás vagy érzelmek kifejezése nélkül”.

Ezek a válaszok a tapasztalat hiányát is tükrözték – sokan minimális vagy semmilyen tapasztalatot sem említettek, és többen azt, hogy csak magáncélra használják a mesterséges intelligenciát. Több válaszadó kijelentette, hogy érdekelné őket a mesterséges intelligencia intenzívebb használata, de intézményi akadályokat érzékelnek (pl. pénzhiány): „(A mesterséges intelligencia) előnyösebb, de a rendelkezésre álló mesterséges intelligencia eszközök nem elegendőek az önkormányzat igényeihez. Vannak olyan területek, ahol el tudom képzelni a mesterséges intelligencia eszközök használatát, és ahol jelentősen megkönnyíthetnék a munkát, de ezek fizetős eszközök, amelyeket az önkormányzat jelenleg nem engedhet meg magának.”

A válaszadók által tett ajánlások között szerepelt például a megosztott szolgáltató központok fejlesztése, a technológia szisztematikus alkalmazása, a mesterséges intelligencia alkalmazása a személyzeti költségek megtakarítása és a folyamatok egyszerűsítése érdekében, valamint a helyi önkormányzatok számára a mesterséges intelligencia használatára vonatkozó szabványok létrehozása.

„...Az új technológiákkal szembeni bizonyos óvatosság miatt...(..) a mesterséges intelligencián még nem dolgoznak szisztematikusan...(..) A mesterséges intelligenciának köszönhetően lehetővé válna a folyamatok egyszerűsítése, az automatizálás és

a helyi önkormányzati kiadások optimalizálása anélkül, hogy ez negatívan befolyásolná a polgároknak nyújtott szolgáltatások minőségét. Például a megosztott szolgáltató központok koncepcióját nagyon ígéretes útnak látom, ahol a mesterséges intelligencia és az automatizálási eszközök célzottan alkalmazhatók lennének.”

Automatizálás/robotizáció a helyi önkormányzatokban

A mesterséges intelligenciához hasonlóan a kérdőíves felmérés külön vizsgálta az önkormányzatok gyakorlati kapcsolatának mértékét az automatizálás és a robotizáció használatával.

A fogalmak egységesítése érdekében a kérdőív mindkét fogalom definícióját tartalmazta. Az automatizálást úgy fogalmazták meg, mint „szoftverek és technikai megoldások használata az adminisztratív és működési folyamatok egyszerűsítésére és felgyorsítására. Például a helyi önkormányzatokban az automatizálás segíthet a kérelmek és beadványok digitális feldolgozásában, a dokumentumok automatikus jóváhagyásában, a közpénzügyek kezelésében és a közterek karbantartásának hatékonyabb kezelésében.”

A robotizáció „fizikai vagy virtuális robotok bevezetését jelenti ismétlődő vagy igényes feladatok elvégzésére. A helyi önkormányzatokban ez magában foglalhatja a városokban található autonóm takarítógépeket, a robotizált közlekedési rendszereket, az intelligens érzékelőkön keresztüli biztonsági felügyeletet vagy a polgárokkal való kommunikáció egyszerűsítése érdekében hangasszisztensek telepítését.”

Az önkormányzatoknak csak 5,6%-a számol be a tényleges használatáról, míg kétharmaduk nem tud erről a kérdésről, és akár 15,5%-uk is kijelentette, hogy el sem tudja képzelni, mit lehetne automatizálni vagy robotizálni a helyi önkormányzatokban. Ez megerősíti, hogy a mesterséges intelligenciához képest ezek a technológiák még kevésbé elterjedtek a helyi önkormányzatokban.

Azoknak a válaszadóknak, akik az előző kérdésben „Igen” vagy „Nem a mi önkormányzatunkban, de ismerek példákat a használatára más önkormányzatokban” válasszal válaszoltak (összesen a válaszadók 20,0%-a), lehetőségük volt kifejezni véleményüket az automatizálás vagy a robotizáció alkalmazási területeiről az önkormányzatban. A felmérés azt mutatja, hogy az önkormányzatok az automatizálást/robotizációt főként a kommunikációban (11,0%), az igazgatásban (9,3%), az energia- és közvilágításban (8,2%), és kevésbé a biztonság, a közlekedés és a környezetvédelem területén alkalmazzák.

A válaszadókat arra is kérték, hogy egy nyitott kérdésben részletesebben írják le az automatizációval és

a robotizációval kapcsolatos tapasztalataikat. Ezt 103 válaszadó használta, bár sokan azt állították, hogy nincs tapasztalatuk.

A helyi önkormányzatokban az automatizálásra és robotizálásra vonatkozó konkrét példákat tartalmazó válaszokból összefoglalhatjuk, hogy ezeket leggyakrabban a következő módon alkalmazzák:

- Közvilágítás: elemzés, automatikus be- és kikapcsolás, közvilágítási hibák távoli kezelése és jelentése, a közvilágítás automatikus bekapcsolása a fényerősség alapján
- Helyi zöldfelület-gazdálkodás: robotfűnyírók
- Központi fűtés távoli kezelése,
- Közlekedés: közlekedési lámpák automatikus vezérlése, forgalomszámlálók, rendszámfelismerés, intelligens közlekedési lámpák,
- Kommunikáció: SMS-ek és e-mailek automatikus küldése, a helyi rádióban megjelenő bejelentések automatikus ismétlése, VBA szkriptek használata az ismétlődő folyamatok automatizálására, „automatizált üzenetek a közösségi hálózatokon a polgárokkal való kommunikáció során és automatizált e-mail üzenetek weboldalon történő regisztrációkor”,
- Adminisztráció és irányítás: Számlák, megrendelések automatikus közzététele. Automatikus fizetésegyeztetés, levélfeldolgozás és -válogatás, automatikus borítékológépek
- Hulladékgazdálkodás: intelligens megoldások
- Biztonság és tisztaság: intelligens érzékelők biztonsági megfigyeléshez, arcfelismerő kamerarendszer, robotgépek közterületek takarításához
- Érzékelők különböző paraméterek monitorozásához, pl. épületekben, levegőminőség-ellenőrzéshez és szellőzésvezérléshez.

MI és automatizálási/robotizációs eszközök használata az önkormányzatokban

A felmérés eredményei azt mutatják, hogy az önkormányzatok leggyakrabban egyszerű és könnyen hozzáférhető MI-alkalmazásokat használnak, amelyeket keresésre, fordításra, grafikus dokumentumok és prezentációk készítésére terveztek, míg a kifinomultabb forgalomirányítási, polgárokkal való kommunikációs és bűnmegelőzési eszközöket ritkán használják.

A leggyakrabban használtak az internetes információkeresésre szolgáló elterjedt eszközök (pl. ChatGPT, Bard, Claude, Perplexity) – ezeket az önkormányzatok 62,2%-a használja. A második helyen a más nyelvekre fordító eszközök állnak (44,5%), ezt követi a szkennelt dokumentumokból OCR és MI-elemzés segítségével tör-

ténő szövegfelismerés (17,4%), valamint az irodai programcsomag-eszközök (Microsoft Copilot) (16,8%). Az intelligens közvilágítás-vezérlést az önkormányzatok 13,5%-a, a biztonsági felügyeletet pedig csak 10,7%-uk használja. 39,4.

A mesterséges intelligencia önkormányzati használatának szabályozottságának mértéke

A „Véleménye szerint milyen mértékben kellene szabályozni a mesterséges intelligencia önkormányzati használatát?” című nyitott kérdésben a válaszadóknak lehetőségük volt kifejezni álláspontjukat a mesterséges intelligencia szabályozásának aktuális témájában. A válaszadók válaszait kódoltuk, és négy kategóriába soroltuk őket az erős szabályozástól a szabályozás hiányáig.

Néhány válasz nem volt besorolható (pl. egyéb, numerikus), a válaszadók 38%-a nem tudott véleményt nyilvánítani a témában. A véleményt nyilvánító válaszadók közül az önkormányzatok legnagyobb százaléka (20,9%) az „erős szabályozás/jogszabályi keret” mellett foglalt állást, azaz az önkormányzatok körülbelül egyötöde tartja a szigorú szabályokat és felügyeletet kulcsfontosságúnak a mesterséges intelligencia megvalósításában. A válaszadók 10,3%-a támogatja a megfelelő vagy korlátozott szabályozást. A rugalmas vagy minimális szabályozást az önkormányzatok 5,8%-a jelezte, és az önkormányzatoknak csak 4,9%-a hajlott arra a véleményre, hogy a mesterséges intelligenciának teljesen szabályozás nélkül kellene működnie. Összességében kiderült, hogy az önkormányzatok körében a szabályozási keretrendszer meglétének igénye dominál, míg a szabályok teljes hiánya csak minimális támogatottsággal bír.

A mesterséges intelligencia és az automatizálás/robotizáció bevezetésének különbségeinek elemzése különböző méretű önkormányzatokban

Az elemzés második részében a mesterséges intelligencia és az automatizálás/robotizáció bevezetésének különbségeit vizsgáljuk különböző méretű önkormányzatokban. Az elemzésben a településeket hat méretcsoportra osztottuk, így minden méretkategóriában elegendő számú önkormányzat volt a statisztikai elemzéshez. Az elemzésben teszteltük a települések mérete és az új technológiák bevezetésének intenzitása közötti kapcsolatot, de azt is vizsgáltuk, hogy a település mére-

te összefüggésben állhat-e az alkalmazási területekkel, illetve a biztosításának módjával.

Mesterséges intelligencia használata

A mesterséges intelligencia használatának intenzitásának különbségeit vizsgálva a különböző méretű önkormányzatokban nyilvánvaló, hogy az 5000 lakos feletti nagyobb önkormányzatok (városok) jelentősen aktívabbak, mint a kisebb önkormányzatok (5000 lakosig). A városok közel negyede már használ fejlettebb mesterséges intelligencia eszközöket, és csak 20%-uk nem használ még ilyeneket. Az eredmények nagy különbséget mutatnak, különösen a legfeljebb 2000 lakosú települések csoportjában, amelyek alig használnak még fejlettebb mesterséges intelligencia eszközöket, és a szabadon elérhető mesterséges intelligencia alkalmazása is csak 23-40%-os szinten van.

Amikor összehasonlítottuk a mesterséges intelligencia felhasználási területeinek különbségeit a különböző méretű önkormányzatokban, elemeztük azokat a válaszokat, amelyek nemcsak a mesterséges intelligencia tényleges használatát jelzik a megkérdezett önkormányzatokban, hanem a mesterséges intelligencia használatának ismertségét is más önkormányzatokban - amelyek összesen 183 önkormányzatot érintettek.

A mesterséges intelligencia alkalmazási területeit vizsgálva az önkormányzatok különböző méretkategóriáiban, minden önkormányzat arról számolt be, hogy a kérdőívben felkínált összes területen alkalmazza a mesterséges intelligenciát. Minden kategóriában a fő területek elsősorban az igazgatás és a kommunikáció, de a kommunikációs terület fontossága csökken az 5000 lakosnál nagyobb városokban, amelyek más területeken is nagyobb mértékben alkalmazzák a mesterséges intelligenciát, pl. a közlekedésben (19%) és a biztonságban (19%). Az „egyéb” válaszlehetőség ebben a kategóriában is növekszik, ami természetesen a nyújtott szolgáltatások szélesebb körét és az új technológiák alkalmazásának lehetőségét jelzi.

Az eredményeket óvatosan kell értelmezni, mivel a 183 önkormányzatról álló minta nem volt elég nagy a statisztikai elemzéshez, és az önkormányzatok méretcsoportjai közötti különbségek nem mutattak statisztikailag szignifikánsnak.

A mesterséges intelligenciával kapcsolatba került önkormányzatok aránya felhasználási területek és önkormányzatok méretcsoportjai szerint

A különböző méretű önkormányzatok mesterséges intelligencia-szolgáltatásainak nyújtásában mutatkozó különbségek összehasonlításakor az eredmények azt mutatják, hogy a fizetős eszközök (standard vagy testreszabott) használata az önkormányzat méretével

növekszik. Ennek megfelelően úgy tűnik, hogy a legkisebb önkormányzatok szinte kizárólag ingyenesen elérhető megoldásokra támaszkodnak, míg a legnagyobb önkormányzatok több (szintén fizetős) eszközt kombinálnak. A méretcsoportok közötti különbségek azonban statisztikailag nem szignifikánsak, ami összefüggésben lehet a kis mintával (mindössze 96 önkormányzat válaszolt a kérdésre).

Automatizálás/robotizálás használata

A különböző méretű önkormányzatokban az automatizálási/robotizálási folyamatok használatát vizsgálva az eredmények azt mutatják, hogy a mesterséges intelligenciához hasonlóan a tudatosság és a megvalósítás hatóköre a település méretével növekszik. Az 5000 lakosnál nagyobb városok egy része már bevezette a technológiákat (17%), vagy más önkormányzatokban való használatból ismeri azokat (23,3%), és a városok 60%-a még nem találkozott velük. Az 5000 lakosnál kisebb önkormányzatokban a helyzet más, a használat szintje sokkal alacsonyabb, és a minta 76% - 87%-át teszik ki azok, akik el sem tudják képzelni, hogy mit lehetne automatizálni vagy robotizálni, vagy nincsenek ismereteik róla. A statisztikai teszt éppen a statisztikai szignifikancia határán jött ki ($p=0,051$).

Az automatizálás/robotizáció alkalmazási területeinek összehasonlításakor a különböző méretű önkormányzatokban az elemzés magában foglalta a válaszadók saját tapasztalatait (önkormányzatokban való használat) és az automatizálás/robotizáció használatával kapcsolatos ismertségüket más önkormányzatokban. Az eredmények nem mutatnak szignifikáns különbséget abban, hogy a nagy vagy kis önkormányzatok mely területeken automatizálják tevékenységeiket. A nagyobb önkormányzatoknál növekszik az egyéb lehetőséget jelölő önkormányzatok aránya, és a komplexebb területeken, például a közlekedésben, a biztonságban és az energiaügyekben is megnő a használat. Azonban az önkormányzatok minden kategóriája az adminisztráció és a kommunikáció területén automatizálja a folyamatokat a leginkább. A különbségek statisztikailag nem szignifikánsak.

Az ismétlődő tevékenységek automatizálásának/robotizálásának felhasználási területei önkormányzatok méretcsoportjai szerint

Az új technológia bevezetése speciális ismereteket és vezetői készségeket feltételez az önkormányzatok vezető beosztású alkalmazottai részéről. Ezért megvizsgáltuk a helyi önkormányzatokban az auto-

matizálással/robotizálással kapcsolatos ismeretek szubjektív értékelésében mutatkozó különbségeket a különböző méretű önkormányzatok válaszadói között. Az eredmények nem voltak meglepőek abban, hogy az 5000 lakosnál nagyobb önkormányzatok válaszadói magasabbra értékelték tudásszintjüket, mint a kisebb önkormányzatokból származó kollégáik. Érdekes módon akár 63%-uk is nagyon kevés vagy semmilyen tudással nem rendelkezik az automatizálás/robotizálás területén. A magasabb tudásszintek (4 és 5) az egyes méretcsoportokban az önkormányzatoknak csak nagyon alacsony százalékában jelennek meg, kivéve a 2000–4999 lakosú csoportot, ahol a válaszadók akár 6,4%-a is 4-es szintet jelentett. Az eredmények nem voltak statisztikailag szignifikánsak (a függetlenségi teszt chi-négyzet értéke = 0,074).

A válaszadók mesterséges intelligenciával és automatizálással kapcsolatos ismereteire vonatkozó kérdések összehasonlításakor azok a válaszadók, akik rendelkeztek ismeretekkel a mesterséges intelligenciáról, a robotizációról is többet tudtak, és nagyobb településekről érkeztek.

A válaszadók tudásszintje az önkormányzatok méretcsoportjai szerint

A mesterséges intelligencia és az automatizálás előnyeinek és hátrányainak megítélése a különböző méretű önkormányzatokban eltérőnek tűnik. A nagyobb önkormányzatok gyakrabban értenek egyet a pozitív hatásokkal, míg a kisebb önkormányzatok inkább aggályokat fogalmaznak meg.

Az 5000 lakosnál nagyobb önkormányzatok az előnyöket elsősorban az információk jobb elérhetőségében (pl. az önkormányzati szolgáltatások online, 24/7-es elérhetősége) látják - akár 93,3% -, valamint a polgárok és a tisztviselők időmegtakarításában (87%), míg a kisebb önkormányzatokban ezt nem tartják olyan erős előnynek (a legfeljebb 200 lakosú önkormányzatok csak 50%-a). Továbbá a nagyobb önkormányzatok jelentősen értékelik az előnyt - az adatokon és előrejelzéseken alapuló jobb tervezés, a közszolgáltatások nagyobb biztonsága és a költségmegtakarítás. A statisztikai tesztelés is megerősítette a különbségeket ezeken a területeken, mivel a függetlenség chi-négyzet tesztje statisztikailag szignifikáns volt.

Egyetértő válaszok a mesterséges intelligencia és az automatizálás helyi önkormányzatokban történő bevezetésének előnyeit vizsgáló kérdésre az önkormányzatok méretcsoportjai szerint

A kisebb önkormányzatok – különösen a legkisebbek, legfeljebb 200 lakosúak – lényegesen jobban aggódnak a

hátrányok miatt. Főként a személyes kapcsolat elvesztése miatt aggódnak (többnyire a legfeljebb 200 lakosú önkormányzatok – akár 86%-a, míg az 5000 lakos feletti önkormányzatok csak 57%-a). Az önkormányzatok minden kategóriája aggódik az idősök hozzáféréseinek elvesztése miatt, a kis önkormányzatok lényegesen jobban aggódnak a munkahelyek elvesztése miatt, az 5000 lakos feletti önkormányzatok 33%-a, de a legfeljebb 200 lakosú önkormányzatok akár 67%-a is aggódik a személyes adatokkal való visszaélés kockázata miatt. Ez az információs rendszerek biztonságának nagyobb tudatosságára utal. Különbségek mutatkoztak a hackertámadások kockázatának észlelésében, de a megvalósítás összetettségében és magas költségei tekintetében is. A statisztikai tesztelés is megerősítette a különbségeket ezeken a területeken, mivel a függetlenség chi-négyzet tesztje statisztikailag szignifikáns volt.

Egyetértő válaszok a mesterséges intelligencia és az automatizálás helyi önkormányzatokban történő bevezetésének hátrányait vizsgáló kérdésre önkormányzati méretcsoportok szerint

A különböző méretű önkormányzatok válaszai közötti különbségek összehasonlításakor arra a kérdésre, hogy mely területeket tartják prioritásként automatizálandónak, az eredmények azt mutatják, hogy az 5000 lakosnál nagyobb önkormányzatoknak nagyobb mértékben kell automatizálniuk a folyamatokat az összes felajánlott területen. A legnagyobb különbség két területen volt megfigyelhető: a „tervezés, gazdaság és helyi fejlesztés”, valamint a „kommunikáció”, amelyek a nagyobb városok számára prioritást élveznek, mint a kisebb önkormányzatok, míg a méretcsoportok közötti különbség statisztikailag szignifikáns, és az eredmények általánosíthatók Szlovákia teljes önkormányzati lakosságára.

Prioritásként automatizálandó területek az önkormányzatok területei és nagyságcsoportjai szerint.

A települések közötti különbségeket a „Milyen automatizálási, mesterséges intelligencia és robotizációs eszközöket használnak az önkormányzatokban?” kérdés elemzésével követtük nyomon az önkormányzatok méretkategóriáinak szemszögéből. Az eredmények azt mutatják, hogy az önkormányzatok minden méretkategóriája széleskörű eszközöket használ, és használatuk gyakorisága több eszköz esetében is növekszik az önkormányzat méretével. Ez vonatkozik például az internetes információkeresésre szolgáló elterjedt eszközökre, a grafikus dokumentumok létrehozására szolgáló MI-eszközökre és a szkennelt dokumentumokból történő szövegfelismerésre, amelyek szintén statisztikailag szignifikánsnak bizonyultak. Hasonló tendencia mutatkozik a „Fordítások más nyelvekre” eszközzel – a nagyobb önkormányzatok gyakrabban használják –, de a teszt eredménye éppen a statisztikai szignifikancia küszöbértéke

felett van, így ezt a tendenciát csak indikatívnak tekinthetjük. Az eredmények azonban azt mutatják, hogy eddig főként azokat a MI-funkciókat használják, amelyek megkönnyítik a szöveges, grafikus és adminisztratív munkát.

Arra is kíváncsiak voltunk, hogy a különböző nagyvárosok eltérő véleményrel rendelkeznek-e a „Milyen mértékben kellene szabályozni a mesterséges intelligencia használatát a helyi önkormányzatokban?” kérdésben. A válaszokból egyértelműen kiderül, hogy a nagyobb városok nyitottabbak a rugalmasabb megközelítésre vagy a szabályozás teljes hiányára (23. ábra). Ez az eredmény összhangban van az önkormányzatok véleményével az új technológiák előnyeiről és hátrányairól, ahol a kisebb önkormányzatok kevésbé bíznak az új technológiák biztonságában, így természetes, hogy erősebb szabályozásra van szükségük.

Összefoglalás

Az elmúlt években a mesterséges intelligencia (MI) fejlesztése fontos témává vált a helyi önkormányzatok számára, mivel a MI jelentősen hozzájárulhat a folyamatok egyszerűsítéséhez, a döntéshozatal javításához és a polgárok számára nyújtott jobb szolgáltatásokhoz. Külföldi tanulmányok rámutatnak a MI potenciáljára a válságkezelésben vagy az intelligens városok fejlesztésében, de felhívják a figyelmet az etikával, a biztonsággal vagy az elégtelen alkalmazotti kompetenciákkal kapcsolatos kockázatokra is. Szlovákia számára ez a tudás fontos kiindulópont a Szlovákiai Városok és Falvak Szövetsége (ZMOS) által 2025-ben végzett felmérés eredményeinek értelmezéséhez.

A felmérést 535 település mintáján végezték, amely Szlovákia összes településének körülbelül egyötödét képviseli. A minta nagy részét legfeljebb 1000 lakosú kistelepülések tették ki, a Besztercebányai és az Eperjesi megye volt a legnagyobb, a pozsonyi megye pedig a legkevesebb képviselt, ami tükrözi a helyi önkormányzatok általános szerkezetét. A kérdőíveket főként polgármesterek és városvezetők töltötték ki (70%).

Az eredmények azt mutatták, hogy a települések MI-vel kapcsolatos tapasztalatai eddig nagyon korlátozottak. A válaszadók közel fele találkozott már a kifejezéssel, de még nem használja a mesterséges intelligenciát, 36,6%-uk csak alapvető elérhető eszközöket, például chatbotokat használ. A válaszadóknak csak minimális aránya (1,9%) használ fejlett megoldásokat. Az önkormányzatoknak mindössze 17,9%-a nyilatkozott úgy, hogy közvetlenül használ mesterséges intelligenciát a helyi önkormányzatokban. A

mesterséges intelligencia felhasználási területei jelenleg főként az adminisztrációban (16,6%) és a kommunikációban (19,8%) koncentrálódnak. Más elemzett területek, mint például a közlekedés, az energia vagy a környezetvédelem, továbbra is marginálisak.

A nyitott kérdés azt mutatta, hogy a mesterséges intelligencia eszközeit jelenleg is használják a helyi önkormányzatokban, különösen a kommunikációra szánt szövegek előkészítése területén. Jelentősen kevesebb az analitikában és az adatokban, bár több válaszadó nagy potenciált lát ott. A tapasztalat gyakran egyéni vagy kísérleti fázisban van. A fő akadályokat a tudás hiánya, az óvatosság és a pénzügyi korlátok jelentik.

Az automatizálás és a robotizáció még kevésbé elterjedt, mint a mesterséges intelligencia, az önkormányzatoknak csak 5,6%-a használja ténylegesen őket. Leggyakrabban az adminisztrációval, a kommunikációval és az energiával hozzák összefüggésbe őket, de az önkormányzatok kétharmada semmilyen tudással nem rendelkezik erről a témáról, további 15%-uk pedig el sem tudja képzelni, hogy mit lehetne automatizálni/robotizálni. Ezenkívül a válaszadók nagyon alacsony szintű ismeretekkel rendelkeznek az automatizálásról/robotizálásról az önkormányzatokban – majdnem a felük azt nyilatkozta, hogy semmilyen tudással nem rendelkezik.

Az önkormányzatok leggyakrabban az információk jobb elérhetőségében (70,1%) és az időmegtakarításban (62,2%) látják a mesterséges intelligencia előnyeit. Ezzel szemben a leggyakoribb aggodalmak az idősok hozzáféréseinek elvesztése (88,2%) és a személyes kapcsolat elvesztése (79,4%). A kisebb önkormányzatok gyakrabban fejeznek ki aggodalmakat, mint a nagyobbak.

Az önkormányzatok az energia- és közvilágítási (91,6%), a biztonság (85%), valamint az adminisztráció és a közlekedés (körülbelül 80%) területeit jelölték meg az automatizálás prioritási területeiként.

A leggyakrabban használt eszközök a gyakori információkereső eszközök, mint például a ChatGPT vagy a Bard (62,2%), valamint más nyelvekre fordító eszközök (44,5%). A kifinomultabb megoldásokat ritkán alkalmazzák. Például az intelligens forgalomtervezés (1,3%), a hangrobotok (1,5%), a bűnmegelőzés (1,9%) és a polgári visszajelzések elemzésére vagy költségvetés-elemzésre szolgáló mesterséges intelligencia alapú eszközök (mindkettő 2,1%).

Az önkormányzatok hajlamosabbak a mesterséges intelligencia szabályozásával kapcsolatos szabályok szükségességére. A szigorú szabályozást a válaszadók 20,9%-a, a megfelelőt 10,3%-a, a rugalmasat 5,8%-a, a szabályozás teljes hiányát pedig mindössze 4,9%-a támogatja. A legnagyobb önkormányzatok nyitottabbak a rugalmasabb megközelítésre vagy akár a szabályozás hiányára a kisebbekhez képest.

A felmérés jelentős különbségeket mutatott az új technológiák használatában a különböző méretű települések között. Az 5000 lakosnál nagyobb városok több tapasztalattal rendelkeznek a mesterséges intelligenciával kapcsolatban, mind a hagyományos, mind a kifinomultabb eszközök tekintetében. A felmérés azt mutatja, hogy az új technológiák bevezetése szorosan összefügg az új technológiával tisztában lévő és azt alkalmazni képes személyzeti kapacitások minőségével. Az ilyen kapacitások a nagyobb településeken jobban elérhetők. A nagyobb települések jobban érzékelik az új technológiák előnyeit, míg a kisebb települések jobban fenyegetve érzik magukat a kockázataik miatt. A felmérés eredményei azt mutatták, hogy szükség van az adott terület önkormányzati képviselőinek célzott képzésére, ugyanakkor a bevált gyakorlatok példáinak megosztására az önkormányzatok között, ami lehetővé tenné az új technológiák gyorsabb gyakorlati bevezetését.

Egy kis történelem

Érdekeség, hogy a mesterséges intelligencia (MI) kutatása már 1956-ban megkezdődött az amerikai Dartmouth College egyik nyári workshopján. Úgy gondolták, tíz tudós két hónap munkával le tudja fektetni egy olyan masina alapjait, amely képes nyelvhasználatra, elvont fogalmak kezelésére, olyan problémák megoldására, amelyek addig kizárólag embereknek sikerültek, illetve önmaga tökéletesítésére. Ezzel megtették az első lépéseket, igaz, sokkal lassabban haladtak a tervezettnél.

A jövő

Évek óta tudjuk, és hangoztatják, hogy a digitális világ, a számítógépek gyorsan fejlődnek, igaz ez a mesterséges intelligenciára is, hiszen néhány évvel ezelőtt még a létezéséről sem tudtunk, jelenleg pedig ott tartunk, hogy az oktatási rendszer része lesz, tehát a ma felnövő generációnak már teljesen természetes lesz annak használata.

Hogy az önkormányzatoknak mennyi pluszt hoz, ez attól is függ, ki mennyire lesz bátor használni, de az biztos, hogy óriási segítség lehet, ha okosan használjuk, ha megtanuljuk, hogyan lehet jól használni. De azért tényleg ne feledjük: ember is kell hozzá, mert a személyek nélkül nincs aki használja, segítségül hívja a mesterséges intelligenciát.

Abban is biztosak lehetünk, hogy az MI egyre gyorsabban fog fejlődni, mert igény van rá, mert sok munkánál tud segíteni, de nem árt ellenőrizni sem, hiszen a mesterséges intelligenciát is emberek fejlesztik.

Helyi önrendelkezés és energiabiztonság

Nyitra megye tapasztalatai az energetikai átállásban

Az európai energiapolitika az elmúlt években alapvetően megváltozott. Az orosz–ukrán háborút követően az Európai Unió egyik elsődleges célja az energiabiztonság megerősítése, az orosz fosszilis energiahordozóktól való függőség csökkentése és a megújuló energiaforrások gyorsabb elterjesztése lett. E célok érdekében született meg a REPowerEU program, amely a Helyreállítási Terv részévé vált, valamint módosult a megújuló energiaforrásokról szóló RED III irányelv is. A két dokumentum közös célja az engedélyezési eljárások egyszerűsítése és az új energetikai beruházások felgyorsítása.

A közbeszédben ugyanakkor gyakran leegyszerűsödik a kérdés arra, hogy az Európai Unió szélerőművek építését várja el a tagállamoktól. A jogszabályok azonban mást mondanak. A RED III nem határoz meg kötelező technológiát, hanem azt írja elő, hogy a tagállamok gyorsítsák fel a megújuló energiaforrások fejlesztését, és jelöljenek ki olyan területeket – az úgynevezett akcelerációs vagy go-to zónákat –, ahol az engedélyezési folyamat egyszerűbbé válhat. Hogy ezekben a zónákban milyen technológiák kapnak prioritást, azt minden tagállam saját adottságai, energiasztratégiája és gazdasági érdekei alapján határozhatja meg. Ez a különbség alapvetően meghatározza a szlovákiai szakmai vitát is.

Szlovákia helyzete ebből a szempontból eltér számos nyugat-európai országtól. Míg Németország, Hollandia vagy Lengyelország hosszú időn keresztül jelentős mértékben támaszkodott szén- és földgáztüzelésű erőművekre, addig a szlovák villamosenergia-termelés gerincét ma az atomenergia és a vízenergia alkotja. A mohi atomerőmű új blokkjának üzembe helyezésével Szlovákia Európa egyik legalacsonyabb szén-dioxid-kibocsátású villamosenergia-rendszerével rendelkezik. Ezzel párhuzamosan megkezdődött az orosz nukleáris fűtőanyag kiváltása is: a Szlovák villamosművek együttműködési megállapodást kötött a Westinghouse és a Framatome vállalatokkal alternatív üzemanyag alkalmazására. Az energiabiztonság szempontjából ez legalább akkora jelentőségű változás, mint a megújuló energiaforrások arányának növelése.

Mindez azonban nem jelenti azt, hogy Szlovákia előtt ne állnának komoly energetikai kihívások. A következő évek egyik legfontosabb feladata már nem elsősorban új villamosenergia-termelő kapacitások építése lesz, hanem a meglévő rendszer hatékonyabb működtetése. Ide tartozik az átviteli és elosztóhálózat fejlesztése, az energiatárolás, a helyi energiaközösségek kialakítása, valamint a megtermelt energia minél nagyobb arányú helyi hasznosítása energetikai közösségekben.

Ezek azok a beruházások, amelyek egyszerre javítják az ellátásbiztonságot, csökkenthetik az önkormányzatok energiaköltségeit és növelhetik a régiók gazdasági versenyképességét illetve a lakossági energia árak is alacsonyabbá válhatnak.

Ebben a jogi környezetben került napirendre Szlovákiában az akcelerációs zónák kijelölése.

A szakmai vita azonban már nem kizárólag környezetvédelmi kérdés volt. Az önkormányzatok számára legalább ennyire fontos szemponttá vált a településfejlesztés, a tulajdonosi jogok érvényesítése, a villamosenergia-hálózat terhelhetősége, valamint az, hogy a területükön megvalósuló energetikai beruházások milyen gazdasági előnyt jelentenek a helyi közösség számára.

Nyitra megyében ezek a kérdések különösen élesen jelentek meg, mivel több tervezett beruházás közvetlenül érintette a településrendezést, a mezőgazdasági területek használatát és a lakossági érdekképviselést. Amennyiben egy ilyen szélerőmű park kiépítése megvalósulna, abban az esetben az energetikai hálózat terheltsége miatt új, helyi napenergiái fejlesztéseket nem tudnának megvalósítani sem a helyiek, sem az önkormányzatok, vállalati szereplők. Szintén korlátoznák a települések fejlesztését, új lakóházak

építését, ugyanis a szélerőművek védőzónája 1 km + bekötőutak. Ezek a tapasztalatok vezettek oda, hogy a Magyar Szövetség Környezetvédelmi Kabinetje az elmúlt években nem csupán egyes beruházások véleményezésére koncentrált, hanem egy átfogóbb energetikai megközelítés kidolgozására is. A cél nem a megújuló energiaforrások elutasítása volt, hanem annak vizsgálata, hogy a REPowerEU által biztosított lehetőségeket miként lehetne úgy alkalmazni, hogy azok egyszerre szolgálják az ország energiabiztonságát, az önkormányzatok érdekeit és a régiók gazdasági fejlődését. Ennek a munkának fontos részét képezte az EIA törvénymódosítási folyamatába való szakmai bekapcsolódás az akcelerációs zónákkal kapcsolatban.

Az EIA-eljárások tanulságai: amikor az energetikai átállás helyi ügygé válik

Nyitra megye és Nagyszombat megye energetikai és környezetvédelmi bizottságában ez a kérdés forró kérdéssé vált már 2025-ben, ugyanis az akcelerációs zónák a megyék közel 100 települését érintik. Ezért a megyék területrendezési tervének szakmai vizsgálata után olyan határozati javaslatot készítettünk elő a Magyar Szövetség környezetvédelmi kabinetjében, amelyeket Nagy József Nagyszombat Megyében, Nyitra megyében pedig én terjesztettem elő, ugyanis mindkét megye területrendezési terve védi a szőlőtermesztési történelemmel bíró vidékeket az ilyen jellegű beruházásoktól, illetve az urbanizációt sem támogatják termőföldeken.

2 jellegű beruházás van az asztalon:

Az egyik, amikor helyi önkormányzatokat kerestek fel beruházók, hazugságokkal igyekeztek elfogadtatni helyi képviselő testületekkel, hogy építhessenek ipari méretű szélerőműveket. A hazugságot általában úgy vezették fel, hogy a helyieknek ez nagyon jó lesz, mert ezáltal olcsóbb lesz a villanyáram, a település is kap évente turbinánként 10 000 eurót évente. Ezzel kecsegtették a helyi önkormányzatokat. Sok, Magyar Szövetség színében indult polgármester és képviselő is bedőlt az ajánlatnak, ugyanis a települések kasszája üres.

A másik a gyorsítottávba tervezett szélparkok kérdésköre.

Annak ellenére, hogy némely, a Magyar Szövetség színében indult önkormányzati vezető támogatta a szélerőművek építését, mivel a „szakemberek” hihető mesével álltak elő, a munkát a Magyar Szövetség szakmai kabinetjében folytattuk és becsatlakoztunk a környezetvédelmi minisztérium EIA törvény véleményezési folyamatába.

A kabinet tárgyalódelegációja – amelynek munkájában én is részt vettem – az EIA-eljárások során nem

egyes beruházók vagy konkrét projektek politikai értékelésére törekedett, hanem arra, hogy feltérképezze az önkormányzatok rendelkezésére álló jogi lehetőségeket az elkövetkezendő 10 évre. A szlovák környezetvédelmi minisztérium ugyanis 2025-ben megváltoztatta az EIA törvényt, amely első olvasatban elvette volna az önkormányzatoktól azt a jogot, hogy beleszólhassanak, a helyi kataszterbe szélerőművet építsenek vagy sem.

2 nap alatt több mint 700 aláírást sikerült összegyűjtenünk, ugyanis becsatlakoztunk a törvény véleményezési folyamatába. Hogy a minisztérium leüljön velünk tárgyalni, 500 aláírássra volt szükség. A sikeres aláírásgyűjtésnek köszönhetően tárgyalásokat folytattunk a környezetvédelmi miniszterrel, Tomáš Tarabával, akivel sikerült kitárgyalnunk, hogy a falvak beleszólási jogát ne vegyék el a tervezett módosítással az akcelerációs zónákban. Ezek olyan zónák, melyeket a minisztérium a helyreállítási alaphoz célként határozott meg, ahol szélerőművek építésének engedélyeztetési folyamatát gyorsított eljárásban hajthatnák végre. Ugyanis az előző kormány, Ján Budaj és Michal Kiča vezetésével olyan helyreállítási tervet adtak le, amely nem vette figyelembe Szlovákia helyi adottságait és szélerőművek telepítését tűzték ki célul, miközben ezt az EU bizottsága nem kérte, sem a RED III szabályozás sem követeli meg.

A Fico vezette kormányzat viszont 2025 októberében hibát követett el, ugyanis nem változtatta meg a helyreállítási terv RepowerEU célkitűzéseit a helyreállítási tervben. Akkor hibát vétettek, hogy ezzel vesztélybe sodornak 500 millió eurót, mivel a polgármesterek, lakosok, országos aktivista hálózatok ellenzik a szélparkok építését.

Ezt 2025 októberében is tudhatta a kormány, hogy ellenkezésbe fog ütközni, ugyanis az ilyen jellegű szélparkok nem a helyiek érdekében termelne, hanem a közös európai energetikai piac láncszemeként termelne, és nem szigetüzemként helyi áron, helyi hasznosulással. Nem beszélve arról, hogy a szélparkok Szlovákiában nem megfelelő energetikai beruházások, ugyanis az SHMÚ, a szlovák meteorológiai intézet adatai szerint 3 m/s az átlagos éves szélhozam, ami nem elegendő az effektív villanyáram termelésre, rombolják a környezetet és az egészségre is károsak lehetnek a WHO elemzése szerint.

Voltak polgármesterek, akik nem támogatták a szélerőművek építését, viszont az EIA-eljárások során hamar nyilvánvalóvá vált, hogy a polgármesterek többsége nem a megújuló energiaforrások elvi támogatását vitatta. Sokkal inkább arra kerestek választ, hogy egy több száz hektárt érintő energetikai beruházás milyen következményekkel jár a település fejlődésére, a mezőgazdasági területekre, a közlekedési infrastruktúrára, a tájképre és a jövőbeni beruházási lehetőségekre.

Ugyanilyen fontos kérdés volt az is, hogy a megtermelt villamos energia milyen arányban jelent majd közvetlen gazdasági előnyt az adott régió számára.

Ezek a felvetések nem kizárólag Nyitra megyében és Nagyszombat megyében jelentek meg. Az Európai Bizottság maga is többször hangsúlyozta, hogy az engedélyezési eljárások egyszerűsítése nem jelentheti a nyilvánosság vagy az önkormányzatok kizárását a döntéshozatalból. Éppen ezért az akcelerációs zónák kijelölése minden tagállamban csak akkor lehet hosszú távon sikeres, ha azt átlátható szakmai és társadalmi egyeztetés előzi meg.

A nyitrai tapasztalatok alapján a tárgyalások egyik legfontosabb eredménye annak felismerése volt, hogy az önkormányzatok számára nem elegendő kizárólag az egyes beruházások véleményezése. Legalább ilyen fontos annak meghatározása is, hogy a települések milyen fejlesztési irányt tartanak kívánatosnak saját térségükben. Más szempontok érvényesülnek egy ipari övezetben, mások egy intenzív mezőgazdasági térségben, és ismét mások olyan településeken, ahol a turizmus vagy a természetvédelem jelenti a hosszú távú gazdasági potenciált.

Ez a megközelítés fokozatosan a kabinet szakmai munkájának alapelvévé vált. A kérdés már nem úgy hangzott, hogy támogatni vagy elutasítani kell-e a megújuló energiát, hanem hogy a szélerőművek helyett milyen megoldások segíthetnék a helyeiek érdekeit. Hogy az adott beruházás hozzájárul-e a régió gazdasági fejlődéséhez, javítja-e az energiaellátás biztonságát, és biztosít-e kézzelfogható előnyt a helyi önkormányzatok, a vállalkozások és a lakosság számára.

Ez a szemlélet később meghatározta a Magyar Szövetség szakmai egyeztetéseit az állami szervekkel is. A cél már nem kizárólag az volt, hogy az önkormányzatok megőriznék beleszólásukat az engedélyezési eljárásokba, hanem az is, hogy a REPowerEU szlovákiai végrehajtása során nagyobb hangsúlyt kapjanak azok a beruházások, amelyek közvetlenül erősítik a régiók gazdasági önállóságát. Ebből a szakmai munkából alakult ki később az a koncepció is, amely a helyi energiaközösségekre épülő akcelerációs zónák létrehozását javasolja a jelenlegi fejlesztési irányok kiegészítéseként és a szélerőművek kerüljenek ki a helyreállítási alap célkitűzései közül.

A szakmai egyeztetés során 2025-ben hamar egyértelművé vált, hogy az akcelerációs zónák kijelölése csak akkor lehet hosszútávon fenntartható, ha a települések érdemi részesei maradnak a döntéshozatalnak. Egy olyan beruházás, amely több évtizedre meghatározza egy térség fejlesztési irányát, nem kezelhető kizárólag energetikai vagy beruházásfejlesztési kérdésként. Ugyanilyen súllyal kell figyelembe venni a település-

rendezési, környezetvédelmi és gazdaságfejlesztési szempontokat is.

Ebből a megfontolásból indítottam a Fenntarthatóbb Duna mentéért szakmai egyesület vezetőjeként azt a szakmai egyeztetést is július 30-án amikor a víztörvényről tárgyaltunk a környezetvédelmi minisztérium államtitkárával Peter Ded'ó-val, hogy változtassák meg a helyreállítási alap célkitűzését.

A tárgyalás során különös hangsúlyt kapott a **kötelező önkormányzati szakmai állásfoglalás (závážné stanovisko)** intézménye. Ennek fenntartása azért bír kiemelt jelentőséggel, mert lehetőséget biztosít arra, hogy a település fejlesztési terve, a területhasználati szempontok és a helyi közösség érdekei már az engedélyezési folyamat korai szakaszában megjelenjenek. Egy ilyen állásfoglalás nem helyettesíti a hatósági döntést, ugyanakkor biztosítja, hogy a település ne csupán utólag értesüljön egy beruházásról, hanem annak előkészítésében is részt vehessen. Ezért tartom elfogadhatatlannak, hogy az akcelerációs zónák kijelöléséről szóló stratégiában megjelenjen: a helyi önkormányzatok az akcelerációs zónát a helyi területrendezési tervükbe foglalják bele.

Az energetikai átállás következő szakasza: a regionális energiaközösség létrehozása megyei koordinációval, ideálisan a helyreállítási alap forrásaiból

A villamosenergia-termelés önmagában nem gazdaságpolitikai cél. A cél az, hogy a megtermelt energia javítsa az ország versenyképességét, csökkentse a közintézmények működési költségeit, és hosszú távon erősítse a régiók gazdaságát. Szlovákia ebből a szempontból kedvező helyzetben van. Az ország villamosenergia-termelése ma már döntően alacsony szén-dioxid-kibocsátású forrásokra épül.

Viszont van egy hátrányunk, mégpedig az, hogy Szlovákia a közös energetikai piac része. Az energia árát nem tagállami szinten határozzuk meg, hanem a nemzetközi piaci kereslet és kínálat határozza meg, illetve a tőzsdei ár.

Ez azt eredményezi Szlovákiában, hogy hiába termelünk olcsó, zöldenergiát (víz és atom), ennek ellenére nem a szlovák állam, sem a szlovák villamosművek határozza meg az árat. A szlovák villamosművek vezérigazgatója úgy fogalmazott, hogy mindössze 50 euró / MWh áron már profittal tudnának áramot előállítani. Erre irányul a szakmai javaslatom is, hogy a helyreállítási alap forrásaiból nem újabb energiatermelési kapacitásokat kellene

létrehozni, hanem olyan energetikai klasztereket, amelyek viszont a hazai energia árakat hazai árakon tudnák szabályozni. Ennek létrehozására kellene felhasználni a helyreállítási alap forrásait. Erre mondhatjuk azt, hogy ez a hazai érdek, ez a szuverén nemzetek Európája. Amit az előző kormányzat felvázolt, az más országok energiaellátásának támogatásáról szól, például Németországnak, akik nem rendelkeznek elegendő villamos energia-termeléssel és importálják az energiát.

Megoldás: „to-go zónákból” regionális energetikai klasztereket kell létrehozni szélerőmű to-go zónák helyett

Szlovákiában ma már jogilag lehetséges, hogy önkormányzatok, vállalkozások és lakosok energetikai közösségeket hozzanak létre és az általuk megtermelt villamos energiát egymás között megosszák. A probléma az, hogy ez a lehetőség a gyakorlatban még alig terjedt el, ezért a települések és a régiók jelentős része nem tudja kihasználni az ebben rejlő gazdasági lehetőséget.

A szlovák **251/2012. sz. energetikai törvény (Zákon č. 251/2012 Z. z. o energetike)** már tartalmazza az energetikai közösségek és a megújuló energiaközösségek működésének jogi alapját. A törvény **§ 11a és § 35a–35b** rendelkezései szabályozzák többek között az energetikai közösséget, a megújuló energiaforrások közösségét és az energiamegosztás lehetőségét.

Ez tehát nem egy teljesen új rendszer létrehozását jelentené.

A következő lépés az lenne, hogy ebből működő regionális energetikai rendszert hozzunk létre.

Mit jelentene ez egy önkormányzat számára?

Egy régióban például az önkormányzat, helyi vállalkozások, mezőgazdasági üzemek és lakosok létrehozhatnának egy energetikai közösséget vagy egy szélesebb regionális energetikai klasztert. Az egyik vállalkozás rendelkezhet fotovoltaikus panelekkel a gyár tetején, egy mezőgazdasági vállalkozás biogázüzemmel, egy önkormányzat napelemekkel az iskola vagy a sportcsarnok tetején, egy másik szereplő geotermikus energiával, hulladéklerakóból származó gázzal működő energiatermeléssel vagy más megújuló energiaforrással.

A rendszerhez olyan fogyasztók is kapcsolódhatnak, akik saját maguk nem termelnek villamos energiát.

Ilyenek lehetnek például az önkormányzati hivatalok, iskolák, óvodák, szociális intézmények, sportlétesítmények, helyi kis- és középvállalkozások, valamint a háztartások.

A cél egyszerű: amit egy régióban meg tudunk ter-

melni, annak gazdasági előnyét lehetőség szerint ugyanabban a régióban használjuk fel.

Ehhez már az Európai Unió új villamosenergia-piaci szabályozása is egyértelmű jogi alapot teremt. Az **(EU) 2019/944 irányelv 15. cikke**, kifejezetten szabályozza az energiamegosztást a háztartások, kis- és középvállalkozások és közintézmények között.

Különösen fontos, hogy az uniós szabályozás lehetőséget biztosít arra is, hogy a tagállam az energiamegosztást megfelelő földrajzi területhez kösse. Ez pontosan megteremti annak jogi lehetőségét, hogy Szlovákia **regionális energetikai klaszterekben gondolkodjon.**

A REPowerEU „to-go zónáit” erre kellene felhasználni

Szlovákia REPowerEU tervében egyedül a szélerőművek számára létrehozandó gyorsított engedélyezési területek kaptak helyet, miközben a Szlovák Hidrometeorológiai adatok azt mutatják, hogy az alacsony szélesebesség miatt ez a technológia nem megfelelő. Az előző kormányzati vezetés azzal érvelt, hogy ezt várja el az EU és a jelenlegi minisztériumi vezetés is erre hivatkozik, hogy ezért nem változtatták meg a célt 2025 októberében.

Az Európai Unió viszont nem írja elő, hogy a gyorsításúvoknak kizárólag szélerőműparkoknak kell lenniük és nem zárja ki az energetikai klaszterek és közösségek jogi intézményét sem.

Az **(EU) 2018/2001 megújulóenergia-irányelv (RED)** – amelyet az **(EU) 2023/2413 irányelv, vagyis a RED III módosított – 15c. cikke** alapján a tagállamok egy vagy több megújulóenergia-típus számára jelölhetnek ki gyorsítási területeket.

Tehát ez is bizonyítja, hogy egy gyorsítási terület nem feltétlenül jelent szélerőműparkot.

Lehet olyan terület is, ahol egyszerre jelenik meg a napenergia, a geotermikus energia, a biogáz, az energia-

tárolás és más, az adott régió számára megfelelő energetikai technológia amely energetikai közösségben termel.

Miért fontos ez a termőföldek szempontjából?

Az uniós szabályozás ennél is tovább megy. A RED III 15c. cikke a gyorsítási területek kijelölésénél előtérbe helyezi azokat a területeket, ahol az energetikai beruházások kisebb környezeti konfliktussal valósíthatók meg.

Ilyenek lehetnek például:

épületek tető- és homlokzati felületei, közlekedési infrastruktúra (pl. vonatsínek, parkolók, ipari területek, bányák, hulladéklerakók, mesterséges vízfelületek, illetve degradált és mezőgazdasági célra nem használható területek.

Ez az iránymutatás teljes mértékben kizárja az előző kormányzat helyreállítási tervének a célkitűzéseit, melyet a Robert Fico vezette kormányzat továbbra sem módosított.

Szlovákiában rendelkezésünkre állnak az ipari területek, barnamezős területek, gyártetők, parkolók, hulladéklerakók, egykori bányaterületek, ezért értetlenül figyeltük a Fenntarthatóbb Duna mentéért szakmai egyesületben, hogy a minisztérium milyen tervekkel állt elő a gyorsításával kapcsolatban.

A termőföld maga is stratégiai nemzetgazdasági erőforrás.

Ezért minden esetben meg kell vizsgálni, hogy egy adott terület energiatermelésre történő felhasználása valóban nagyobb nemzetgazdasági értéket hoz-e létre, mint annak mezőgazdasági hasznosítása.

A kérdés tehát az: **miért kizárólag egy technológiában gondolkodott a minisztérium, amikor az Európai Unió jogszabályai ennél sokkal szélesebb lehetőséget biztosítanak?**

Egy tisztán hálózatra termelő szélerőműpark első sorban villamos energiát állít elő, amely bekerül a villamosenergia-rendszerbe.

Egy regionális energetikai klaszter ezzel szemben egyszerre tud:

energiát termelni, energiát tárolni, energiát megosztani, önkormányzati költségeket csökkenteni, helyi vállalkozásokat támogatni és az energiaszegénységet mérsékelni.

Ez lényegesen nagyobb nemzetgazdasági multiplikátorhatást jelenthet ugyanabból az európai forrásból.

Mit jelentene egy regionális energetikai klaszter? A „to-go zóna” ebben a rendszerben nem egy konkrét szélerőműpark helyét jelentené.

Egy gyorsított engedélyezésű regionális energetikai fejlesztési terület lenne.

A régió adottságai alapján meghatároznák, hogy ott milyen energiaforrásokat érdemes fejleszteni. Egy ipari régióban például nagy tetőfelületű fotovoltikus rendszerek, akkumulátorok és ipari energiamegosztás lehetne az optimális megoldás.

Egy mezőgazdasági régióban biogáz, tetőre telepített napelemek, energiátárolás és – megfelelő helyszínen – geotermikus erőmű kombinációja is működhetne.

Nem a technológiához kellene keresni a régiót, hanem a régió számára kellene kiválasztani a legmegfelelőbb technológiát.

Az önkormányzatok ebben nem nézők lennének

Ez az egyik legfontosabb különbség. Egy hagyományos nagy energetikai beruházásnál az önkormányzat sokszor első sorban azt látja, hogy a területén megjelenik egy beruházó és felépül egy energetikai létesítmény.

A regionális energetikai klaszterben viszont az önkormányzat maga is résztvevő lehetne. Az önkormányzati épületek energiát termelhetnének, az iskola vagy az óvoda részesülhetne a klaszter energiájából, a helyi vállalkozások csökkenthetnék energiaár-kitettséget, és a rendszerbe be lehetne kapcsolni a szociálisan rászoruló háztartásokat is. Az energetikai közösségek uniós jogi alapját nemcsak a villamosenergia-piaci irányelv biztosítja. Az **(EU) 2018/2001 irányelv 22. cikke** külön szabályozza a megújulóenergia-közösségeket (renewable energy communities), és lehetővé teszi számukra többek között a megújuló energia termelését, fogyasztását, tárolását, értékesítését és megosztását.

A rendszer tehát nem az európai energiapiaccal szemben jönne létre. **Éppen ellenkezőleg: az Európai Unió által már létrehozott jogi lehetőségeket használná ki. Az energiaszegénység kezelésére is van uniós jogi lehetőség.**

A regionális energetikai klaszterek egyik célja lehetne, hogy az általuk megtermelt energia egy részét az energetikai szegénység által veszélyeztetett háztartások számára biztosítsák. Az **(EU) 2019/944 irányelv 5. cikke** meghatározott feltételek mellett lehetővé teszi a tagállami beavatkozást az energetikai szegénység

ségben élő vagy sérülékeny háztartások villamosenergia-ellátási áraiba.

Ezért a rendszer szociális része is felépíthető úgy, hogy az összhangban legyen az európai villamosenergia-piaci szabályokkal. A cél az lehetne, hogy az energetikai klaszter által megtermelt energia egy meghatározott részből a régió rászoruló háztartásai hosszútávon kiszámíthatóbb energetikai feltételekhez jussanak.

A helyi vállalkozások számára pedig versenyképességi kérdés.

A magas és kiszámíthatatlan energiaár nemcsak szociális probléma.

Versenyképességi probléma is. Ha egy helyi kis- vagy középvállalkozás a regionális energetikai klaszter tagjaként hozzáférhet a helyben termelt és megosztott energiához, csökkenthető a vállalkozás kitettsége a villamosenergia-piac rövid távú ár ingadozásainak.

Ez különösen fontos egy olyan ipari gazdaság számára, mint Szlovákia. A rendszernek természetesen objektív és diszkriminációmentes feltételeken kellene alapulnia. Nem arról lenne szó, hogy egy vállalkozás azért kap kedvezőbb hozzáférést, mert „szlovák tulajdonú”, hanem azért, mert az adott régióban működik, ott fogyaszt energiát és részt vesz a regionális energetikai rendszerben.

A társadalmi elfogadottságot sem lehet figyelmen kívül hagyni

A nagy szélerőműparkok esetében Szlovákiában is számolni kell a helyi lakosság ellenállásával.

Ennek oka lehet a tájkép megváltozása, a zaj, az ár-

nyékhatás, a lakóépületektől való távolság, a természetvédelmi kérdések vagy egyszerűen az, hogy a helyi lakosság nem lát közvetlen előnyt a saját környezetében megvalósuló beruházásból.

Az egészségügyi hatásokkal kapcsolatos lakossági aggályokat sem szabad figyelmen kívül hagyni.

A társadalmi elfogadottság szempontjából pedig óriási különbség van aközött, hogy egy település mellett felépül egy szélerőműpark, amelynek energiája egyszerűen bekerül az országos hálózatba, vagy létrejön egy energetikai klaszter, amelyből **maga a település, az iskola, a helyi vállalkozások és a helyi családok is közvetlenül részesülnek komolyabb környezeti és egészségkárosító hatás nélkül.**

Ezért kellene módosítani a REPowerEU jelenlegi megközelítését

A REPowerEU-forrásokat nem egyszerűen arra kellene felhasználni, hogy Szlovákiában több megawatt megújulóenergia-kapacitás jelenjen meg.

A kérdés az, hogy **egy európai európai támogatásból mekkora nemzetgazdasági előnyt tudunk létrehozni.**

Ezért indokolt lenne a jelenlegi REPowerEU mérőföldkö módosítása úgy, hogy a megújulóenergia-gyorsítási területek – **Renewables Acceleration Areas** – ne kizárólag szélerőművi „to-go zónákként” működjenek, hanem **regionális energetikai klaszterek létrehozásának gyorsított engedélyezési területeivé váljanak szélerőművek nélkül.**

Források:

- 251/2012 Z. z. energetikai törvény – energetikai közösségek és energiamegosztás;
- (EU) 2018/2001 irányelv – megújulóenergia-közösségek;
- RED III – (EU) 2023/2413 irányelv, különösen – megújulóenergia-gyorsítási területek;
- (EU) 2019/944 irányelv 15. cikke, a 2024/1711/EU irányelv módosítása alapján – energiamegosztás;
- (EU) 2019/944 irányelv 5. cikke – a sérülékeny és energiaszegénységben élő fogyasztók védelmét szolgáló tagállami beavatkozás lehetősége;
- 2021/241/EU RRF-rendelet és annak REPowerEU szabályai, amelyek alapján a helyreállítási terv reformjai és beruházásai megvalósulnak.

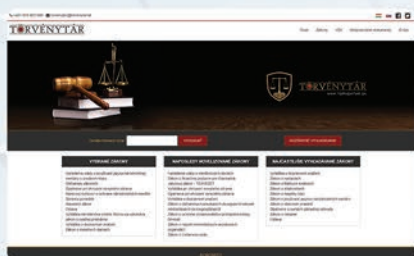
Nem egy új európai szabályt kell kitalálnunk. A már létező európai és szlovák szabályokat kell úgy kihasználnunk, hogy azokból működő regionális gazdasági modell legyen.

Pék Pál, vezető környezetvédelmi analitikus

ELINDULT A SZMÖT HONLAPJA!

szmot.eu

www.torvenytar.sk

www.mennyiterrek.sk

www.onkormanyzas.sk

procivis@procivis.sk

MEGVALÓSULT
A MAGYAR KORMÁNY
TÁMOGATÁSÁVAL

BETHLEN GÁBOR
Alap